

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE**

Kaja Bricman

Fenomen straight edga v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Kaja Bricman

Mentor: red. prof. dr. Peter Stanković

Fenomen straight edga v Sloveniji

Magistrsko delo

Ljubljana, 2015

Hvala mentorju, red. prof. dr. Petru Stankoviću, za vse koristne nasvete in hitro odzivnost.

Hvala vsem intervjuvancem, ki so omogočili nastanek te naloge.

Hvala družini, za vso podporo in pomoč skozi vsa ta leta.

Hvala Jožetu, ker je življenje lepše.

Fenomen straight edga v Sloveniji

Straight edge je fenomen, ki je nastal v 80ih letih 20. stoletja v Ameriki in je ob enem gibanje, subkultura, filozofija in podzvrst hardcore punk glasbe. Za privrženca straight edga je značilno, da abstiniirajo od alkohola, cigaret, drog ter tudi promiskuitetne spolnosti. V pričujočem magistrskem delu sem želela ugotoviti, kako se straight edge v Sloveniji razlikuje od ameriškega ter ali je tudi pri nas kdaj zaživel v obliki subkulture ali gibanja. Naloga je razdeljena na dva dela, v teoretičnem delu sem skušala s pomočjo teoretskih okvirjev ter poglobljeno raziskavo literature zgoščeno in kvalitetno prikazati nastavke za razvoj in lastnosti straight edga v Ameriki, v empiričnem delu pa sem se lotila kvalitativne analize stanja straight edga v Sloveniji v obliki polstrukturiranih intervjujev z enajstimi bivšimi in sedanjimi pripadniki straight edge filozofije. Namen magistrske naloge je raziskati do sedaj še neraziskano področje mladinske kulture in glasbe v Sloveniji. Po pričevanju intervjuvancev ugotavljam, da se je pri nas straight edge pojavljal predvsem kot odločitev posameznika in individualen način življenja, ne pa v obliki neke večje grupacije, kot je subkultura ali pa gibanje, medtem ko je v Ameriki predvsem tretiran kot subkultura mladih.

Ključne besede: straight edge, subkultura, hardcore punk, abstinenca.

Straight edge phenomenon in Slovenia

Straight edge is a phenomenon that occurred in America in the 80's and is at the same time a movement, subculture, philosophy and sub-genre of hardcore punk music. Straight edge followers typically abstain from alcohol, cigarettes, drugs and promiscuous sex. In my master thesis I sought to establish in which ways straight edge in Slovenia differs from the one in America and whether it came to life in a form of a subculture or a movement. Master thesis is divided into two sections; in the theoretical part I used theoretical frameworks and in-depth research of the literature in order to properly and thoroughly present development and characteristics of straight edge; in the empirical part I carried out qualitative analysis of the status of straight edge in Slovenia in the form of semi-structured interviews with eleven former and current members of straight edge philosophy. The purpose of the master thesis is to research the unknown field of youth culture and music in Slovenia. According to the statements made by interviewees in the research, I came to the conclusion, that straight edge in Slovenia is primarily an individual decision and lifestyle and it does not exist in a form of a larger grouping, such as subculture or movement, whereas in America straight edge is mostly treated as a youth subculture.

Key words: Straight edge, subculture, hardcore punk, abstinence.

KAZALO VSEBINE

1	UVOD	7
2	DRUŽBENO GIBANJE IN SUKBULTURA	10
2.1	DRUŽBENA GIBANJA	10
2.2	SUBKULTURE	11
2.2.1	MLADINSKE IN GLASBENE SUBKULTURE	14
3	GLASBA KOT OSNOVA ZA NASTANEK STRAIGHT EDGA	16
3.1	PUNK GLASBA IN SUBKULTURA	16
3.2	HARDCORE PUNK	18
4	STRAIGHT EDGE	20
4.1	ZAČETKI V AMERIKI	20
4.2	ČASOVNA DELITEV STRAIGHT EDGA	21
4.3	STRAIGHT EDGE KOT DRUŽBENO GIBANJE IN SUBKULTURA	22
5	OSREDNJE ZNAČILNOSTI STRAIGHT EDGA	24
5.1	VREDNOTE IN ETIKA	24
5.2	DIY	25
5.3	SIMBOL X	26
5.4	TETOVIRANJE	27
5.5	RAZLIKA MED SPOLOMA	28
5.6	NASILJE V STRAIGHT EDGU: MILITANTNOST – POZITIVNOST	30
5.7	RELIGIOZNOST	32
5.8	AVTENTIČNOST	34
5.9	IDENTITETA	35
5.10	KOMERCIALIZACIJA	36
6	RAZISKAVA FENOMENA STRAIGHT EDGA V SLOVENIJI	38
6.1	METODA	38
6.2	TEORETIČNO PODPRTO ZGODOVINSKO OZADJE	39
6.3	ANALIZA ODGOVOROV	42
6.3.1	OKOLIŠČINE PRI PRVEM STIKU S STRAIGHT EDGEM	44
6.3.2	RAZLOGI ZA TO, DA POSAMEZNIK POSTANE STRAIGHT EDGE	47
6.3.3	IDENTIFIKACIJA TER IZRAŽANJE PRIPADNOSTI	49
6.3.4	ODNOS POSAMEZNIKA DO OSNOVNIH ZAPOVEDI	52
6.3.5	DRUŽBENA ANGAŽIRANOST	55
6.3.6	ODZIVI OKOLICE	58

6.3.7	SPREMINJANJE ODNOSA DO STRAIGHT EDGA	59
6.3.8	STRAIGHT EDGE KOT GIBANJE IN SUBKULTURA	62
6.3.9	NAJMOČNEJŠE SCENE V SLOVENIJI	63
6.3.10	STANJE STRAIGHT EDGA NEKOČ IN DANES	65
6.3.11	OBLIKE DRUŽBENIH STIKOV MED PRIPADNIKI	68
6.3.12	POMEMBNOST ŠIRJENJA STRAIGHT EDGE IDEOLOGIJE	70
6.4	UGOTOVITVE RAZISKAVE	71
7	SKLEP	76
8	LITERATURA	79
	PRILOGA A: POLSTRUKTURIRAN VPRAŠALNIK	84
	PRILOGA B: INTERVJUJI	86

1 UVOD

*»I'm a person just like you but I've got better things to do
Than sit around and fuck my head, hang out with the living dead
Snort white shit up my nose, pass out at the shows
I don't even think about speed, that's something I just don't need
I've got the straight edge
I'm a person just like you but I've got better things to do
Than sit around and smoke dope 'cause I know I can cope
Laugh at the thought of eating ludes, laugh at the thought of sniffing glue
Always gonna keep in touch, never want to use a crutch
I've got the straight edge«* (Minor Threat: Straight Edge).

Straight edge¹ je zelo kompleksen družbeni pojav – je filozofija, podzvrst glasbe, način življenja, družbeno gibanje ter subkultura, ki se je razvila v Ameriki v začetku 80. let 20. stoletja. Glavna pri nastanku straight edga je bila hardcore punk glasba, ki je ohranila močno povezanost z njim tekom celotnega razvoja. Kot večina subkultur, je tudi straight edge privlačil mlade, ki so iskali svojo pripadnost in identiteto v svetu, našli pa so jo med sovrstniki in somišljeniki v svetu hitre in agresivne glasbe, vendar brez adiktivnih substanc, ki po mnenju mnogih zunanjih opazovalcev spremljajo tovrstno sceno. Sprejeti straight edge identiteto v osnovi pomeni živeti čisto, pozitivno življenje, brez psihofizičnih vplivov substanc ter promiskuitetnosti, ki zavirajo energijo in entuzijazem mladih. Straight edge lahko privrženec predstavlja tudi podporno skupino in filozofijo, s katero se upirajo pritiskom sovrstnikov h konformizmu in konzumaciji alkohola, drog, cigaret ter prekomernim spolnim praksam.

Straight edge je po mojem mnenju precej nepoznana subkultura, ki je še nihče v Sloveniji ni zares raziskoval, kar pomeni, da tudi ni na voljo razpoložljive literature, ki bi mi pomagala pri nastanku naloge. Glavni razlog, zakaj sem se odločila za tematiko straight edga, poleg mojega lastnega zanimanja za to subkulturo, je prav slednji, saj pričakujem, da bom s pomočjo

¹ V slovenskem jeziku ne obstaja smiseln prevod izraza »straight edge«, zato skozi celotno nalogo uporabljam angleški izraz.

kvalitativne metode raziskovanja doprinesla k do sedaj še neraziskanemu kulturološkemu področju v Sloveniji ter tudi k raziskovanju mladinskih gibanj in subkultur pri nas. Menim, da je straight edge vreden pozornosti in raziskovanja, zaradi svoje edinstvene etike in temeljnih vrednot, ki so skupni pripadnikom ter povezovanja s širšimi družbenimi problemi in vprašanji. S svojo raziskavo želim pridobiti informacije in širok vpogled v življenje nekdanjih in današnjih pripadnikov straight edga, spoznati njihovo poznavanje te subkulture in okoliščin, v katerih je nastala in v katerih živi danes. Zanimalo me bo predvsem, zakaj so se posamezniki odločili za »vstop« v straight edge, kakšne okoliščine so jih pri tem spremljale, kaj zanje pomeni prevzeti straight edge identiteto, ali so se pri tem počutili kot del večje celote (gibanja ali subkulture) ter kako se je spreminjalo njihovo mišljenje o straight edgu skozi čas, če povzamem le par ključnih vprašanj.

Magistrsko delo bo sestavljeno iz dveh delov in sicer teoretičnega ter empiričnega. V teoretičnem delu bom temeljito ter zgoščeno predstavila straight edge v povezavi z njegovimi najpomembnejšimi vidiki s pomočjo analize primarne in sekundarne literature in virov (monografije, zborniki, strokovni članki), v empiričnem delu pa bom s pomočjo kvalitativne raziskave poskušala rekonstruirati in podrobno opisati slovensko stanje straight edga.

Prva stvar, ki bi jo v svojem magistrskem delu rada raziskala je, ali se je straight edge tudi v Sloveniji razvil do te mere, da je dosegel stopnjo subkulture ali gibanja. Poleg tega me bo zanimal tudi razvoj straight edga v Sloveniji, njegove morebitne specifike, značilnosti in kompleksnost povezav z družbenimi pojavi skozi čas. Tako se bo moje raziskovalno vprašanje glasilo: *Ali je v Sloveniji kadarkoli obstajal straight edge na ravni subkulture ali gibanja ter kako se je skozi zgodovino razvijal in spreminjal?*

Po uvodu v magistrsko nalogo, kjer bom predstavila metodološko-teoretski okvir ter strukturo dela, bom nadaljevala s konceptualnim okvirjem, kjer me bo zanimalo ozadje nastanka straight edga. Pričela bom s teoretsko predstavitevijo subkultur in družbenih gibanj, razlik med njima in njunih značilnosti, ki so pomembne tudi za straight edge. Nadaljevala bom s predstavitevijo glasbe v okviru 70ih in 80ih let 20. stoletja, ki je bila glavni akter pri oblikovanju straight edga. Nadalje bom strnjeno predstavila glavne lastnosti straight edga v povezavi z različnimi družbenimi dejavniki. Po tej teoretski opredelitvi preučevanega fenomena bom prešla na najpomembnejši del magistrske naloge in sicer raziskavo straight

edga v Sloveniji, kjer bom najprej predstavila metodo, okoliščine za razvoj straight edga v Sloveniji, analizirala dobljene odgovore intervjuvancev ter prikazala ugotovitve.

2 DRUŽBENO GIBANJE IN SUKBULTURA

2.1 Družbena gibanja

Družbena gibanja so skupnosti, ki delujejo z določeno stopnjo organizacije in kontinuitete, deloma zunaj institucionalnih in organizacijskih kanalov, z namenom izzivanja obstoječih sistemov oblasti, upiranja spremembam v teh sistemih (Snow in Soule v Massey 2012, 186), izzivanja kulturnih prepričanj in praks ter avtoritarnih organov. So zavestna, usklajena in trajna prizadevanja ljudi v želji, da bi spremenili določene vidike svoje družbe (Goodwin in Jasper 2009, 3–4). Družbena gibanja so različnih oblik in velikosti, od zelo malih gibanj z nekaj deset člani, do velikih, s tisoče ali celo milijoni privržencev. Nekatera gibanja svoje aktivnosti izvajajo v skladu z družbenimi zakoni, spet druga pa delujejo kot ilegalne ali podzemne (*underground*) skupine. So ena izmed najbolj vplivnih oblik kolektivne akcije, saj lahko dobro organizirane akcije prinašajo pomembne rezultate. Pogosto se zaradi dejanj družbenih gibanj spreminjajo zakoni in pravila, te spremembe v zakonodaji pa lahko imajo pomembne efekte (na primer legalnost stavk) (Giddens 2001, 439). Od subkultur se ločijo po tem, da imajo bolj formalno strukturo, manj poudarka dajejo na stil in se osredotočajo na politično spremembo. Ko udeleženci gibanja začnejo jasneje izražati nezadovoljstvo in izdelajo načrt za akcijo, postanejo gibanja bolj organizirana (Massey 2012, 186), po navadi trajajo določeno časovno obdobje in si prizadevajo za spremembo izven političnega sistema (Haenfler 2006, 60).

V zadnjem času se družbena gibanja množično pojavljajo po celem svetu. Ta gibanja, vse od feminističnih, ekoloških, državljanskih, gejevskih kampanj, so pogosto poimenovana »nova družbena gibanja«. Veliko opazovalcev meni, da so unikaten produkt pozno-moderne družbe in se v svojih metodah, motivih in orientacijah zelo razlikujejo od oblik kolektivne akcije v prejšnjih obdobjih. Porast novih družbenih gibanj v zadnjem času je odraz spreminjajočih-se tveganj, s katerimi se soočajo človeške družbe. Ljudje imajo občutek, da izgubljajo kontrolo nad svojimi življenji sredi hitrih sprememb, počutijo se manj varne in bolj izolirane, to pa je kombinacija, ki vodi do občutka nemoči (Giddens 2001, 439–440).

Danes skorajda ne obstaja družbeni problem, kjer se vsaj ena skupina ne bi zavzemala za družbeno spremembo ali poskušala usmerjati spremembo v želeno smer. Družbena gibanja obstajajo v civilni družbi, na področju javnega življenja, ki vključuje skupine ljudi v

dejavnostih zunaj uradnega političnega področja (Massey 2012, 182). Čeprav določena družbena gibanja zaradi dobre organizacije obstajajo dolgo, pa v večini primerov niso uspešna in cilja ne dosežejo iz več razlogov – ker se preveč osredotočajo na svoje notranje potrebe kot organizacije in pozabijo na cilj, ali pa ker jih opozicija premaga in učinkovito nevtralizira (Massey 2012, 183–184).

Tomc mladinska gibanja deli na subkulture, subpolitike in kontrakulture, pri čemer so »mladinske subkulture /.../ tista gibanja mladih, ki oblikujejo predvsem lastne oblike ustvarjanja in življenjskega stila /.../; mladinske subpolitike so tista gibanja mladih, ki razvijajo predvsem radikalnejše oblike političnega prepričanja in delovanja (na primer nova družbena gibanja); kontrakulture pa skušajo subkulturni in subpolitični vidik združiti v enotno držo« (Tomc 1994, 155–156). Kadar subkultura razvije vrednote, ki so v nasprotju z širšo družbo, je lahko subkultura označena za kontrakulturo (Brake 1985, 10–11). Slednje delimo na spontane in na organizirane s strani odraslih, vsebujejo pa »revolucionarno politično delovanje /.../ in alternativno kulturno držo« (Tomc 1994, 156).

2.2 Subkulture

Koncept subkulture ima več različnih definicij, slovar slovenskega knjižnega jezika pa pravi, da je subkultura »posebna kultura kake skupine ljudi, drugačna od kulture, katere del je«. Čeprav ima različne pomene, pa označuje kategorijo za skupine mladih od 20. stoletja dalje, ki jim je skupen stil ter pripadnost (Clark 2003, 223). V vsaki kompleksni, slojeviti družbi, obstaja več kultur, ki se oblikujejo znotraj okvira prevladujočega sistema vrednot, ki ni nikoli homogen, saj se dogajajo konstantne spremembe in prilagoditve prevladujočih idej in vrednot. Glavne kulturne oblike so razredne kulture, subkulture pa so lahko mišljene kot podskupine teh večjih kulturnih konfiguracij (Brake 1985, 6). Subkulture imajo odnos do dominantne kulture, ki je zaradi svoje prodornosti, še posebej preko množičnih medijev, neizogibna. Biti del subkulture nujno vključuje še članstvo v razredni kulturi, subkultura pa je podaljšek ali pa opozicija tej razredni kulturi (Brake 1985, 6).

Prevladujoči teoretični pristopi k subkulturi so šli skozi tri zaporedna obdobja – ameriške subkulturne študije (Chicago school, od zgodnjega 20. stoletja do sredine 30. let (Gelder 1997, 19), Birminghamska šola (Centre for Contemporary Cultural Studies – CCCS, ustanovljena leta 1964) in postmoderne subkulturne teorije (Torkelson 2010, 258; Gelder 1997).

Izraz subkultura je Milton M. Gordon, pripadnik ameriških subkulturnih študij, ki so najbolj znane po pojmovanju subkulture kot deviantne skupine (Hodkinson 2002, 9), v 40ih letih 20. stoletja zapisal kot sub-kultura in je koncept, ki se nanaša na pododdelek (*subdivision*) nacionalne kulture (Gordon 1947, 46). Na subkulturo se namesto kot na podskupino vedenjskih vzorcev v segmentu ali vzorcev male skupine, pogosto gleda kot na družbeni svet, perspektivo v skupni rabi, ki ni trdno vezana na katerokoli določeno skupino ali segment. Ljudje se danes bolj zavedajo obstoja subkultur, variant življenjskega stila in družbenih svetov in pogosteje strukturirajo svoje vedenje, se odločajo in načrtujejo bodoče načine ukrepanja v skladu s svojo predstavo o teh izrecno subkulturnih subjektih (Irwin 1970, 74).

Birminghamska šola je bila znana po tem, da je subkulture povezovala s skupinami, ki so nastale okoli spektakularnih stilov (na primer punkerji), subkulture pa je dojemala kot odsev položaja mladih iz delavskega razreda v odnosu do posebnih družbenih stanj v 60. In 70. letih v Veliki Britaniji (Hodkinson 2002, 10). Pojav spektakularne subkulture spremlja val histerije v medijih (Hebdige 1979, 92), njihovo pozornost pa v večini primerov pritegnejo stilistične inovacije subkulture (Hebdige 1979, 93). Ljudje so se na primer nad punkersko podobo, glasbo in načinom obnašanja zgražali, saj so poosebljali kaos (Clark 2003, 229). Punk je bil parodija, sarkastičen portret popularne kulture, napad na nekritično potrošnjo masovno proizvedenih artefaktov in stilov (Brake 1985, 79).

Med poznimi 70. in 90. leti je subkultura predstavljala sociološki koncept, ki je označeval odnos med glasbo, kulturo in identiteto. Od 80ih let dalje je naraščal kritičen pritisk na koncept subkulture, saj so se teoretiki premaknili naprej od konceptualnih problemov Birminghamske šole ter kolektivno pozornost usmerili k alternativnemu konceptu subkulture - neo-plemenom in scenam (Williams 2006, 174).

Podobno kot Gordon tudi Muršič subkulture imenuje »podkulture« in pravi, da so se »v obdobju po drugi svetovni vojni /.../ mladinske podkulture tako razmahnile, da je pojem podkulture postal praktično sinonim za različne mladinske kulture« (Muršič 1995, 35). Velikonja meni, da je izraz podkultura popolnoma napačen, saj je »v/saka kultura /.../ enako »kulturna« kot druge /.../« in »/gre/ za polje različnosti, drugačnosti, ne pa za hierarhijo več/manjvrednosti /.../« (Velikonja 1999, 14).

Subkulture kot družbene skupine so »samoorganizirane neformalne skupine, pogosto precej ohlapnega značaja, a vseeno /.../ z jasno označenimi pravili druženja. Osrednja točka integracije je življenjski slog« (Muršič 1995, 40). »O/bičajno sproducirajo lastne pomene, rituale, norme, pravila, mišljenje in vrednote, ki se bistveno razlikujejo od univerzalnih družbenih pomenov, pogosto jim celo ostro nasprotujejo« (Kolmančič 2001, 70). Pripadniki lahko svojo subkulturo vidijo kot edino pravo, pomembnejšo in več vredno od drugih svetov. Ena izmed pomembnih sestavin subkultur je enakost, saj v subkulturah praviloma nikoli ni bil pomemben socialni status, rasa, izobrazba pripadnikov (Muršič 1995, 39).

Medtem, ko si skupine, ki živijo znotraj iste družbe, delijo kulturo, pa načini, kako to kulturo uporabljajo, niso nujno enotni. Tako, kot je neenak dostop do družbenih položajev, ko govorimo o družbenem razredu, je neenak tudi kulturni kapital. Zato je pametno razlikovati med »hegemonsko« in »skupno« (*common*) kulturo. Prvo ustvarjajo skupine, ki imajo največ moči in vpliva v družbi in katerim družbeni položaj omogoča ustvarjanje dominantne kulture, skupna kultura pa je izraz vsakodnevnih življenj drugih družbenih skupin in razredov. Skupna kultura zraste v tistih kulturnih prostorih, kamor hegemonski kulturi ni uspelo popolnoma prodreti. Kadar izrazi nasprotovanje hegemonski kulturi, kar je po navadi primer v mladinski kulturi, te kulturne prakse Birminghamska šola označi kot »upiranje«. Pluralnost kultur znotraj hegemonске v veliki večini determinira družbeni razred, vsak razred znotraj določene družbe pa bo imel specifičen način kulturnega izražanja in realiziranja. Ti razredno-specifični izrazi sestavljajo kar Birminghamski teoretiki imenujejo »starševska kultura«. Starševske kulture niso subkulture, ampak se termin nanaša na poglavitne, kulturne izbire, ki temeljijo na razredu. Izrazi starševske kulture so večinoma obravnavani kot razredno-orientirani odzivi na hegemonsko kulturo. Ko so odzivi skupine izrazito v nasprotju s hegemonsko in starševsko kulturo, tako vsebinsko kot strukturno in kadar ta skupina odzive prevzame kot način življenja, takrat temu rečemo subkultura. Ta mora biti vidno drugačna od starševske kulture, članstvo v subkulturi pa vedno izhaja iz članstva v starševski kulturi. Subkulturne vrednote in dejavnosti pa lahko razredno kulturo potrjujejo ali pa zavračajo (Epstein 1998, 9–10). Cohen je tako subkulturo definiriral kot kompromisno rešitev med dvema nasprotujočima si potrebama – potrebo po ustvarjanju in izražanju avtonomnosti in razlikovanju od staršev ter potrebo po ohranjanju identifikacije s starši (Cohen v Hebdige 1979, 77) in četudi imajo subkulture drugačne osrednje fokuse, kot pa starševska kultura, si bodo delile nekatere skupne vidike s kulturo, iz katere izvirajo (Burke in Sunley 1998, 44). Subkulture so pogosto začasna obdobja

v življenju, skozi katere si večinoma mladi simbolično ustvarijo identiteto in vrstniške skupine, se ločijo od staršev ter individualizirajo, kot odrasli pa se vrnejo v *mainstream*² družbo in k svojim vnaprej določenim vlogam (Clark 2003, 227).

Ko je govora o subkulturah, pa pogosto naletimo na teorije, ki pravijo, da so ženske manj predane subkulturam in da je njihova participacija drugačna od moške. Pozornost, ki se skoraj ekskluzivno posveča moškemu izražanju in stilom, okrepi in širi podobo subkulture kot moške formacije (McRobbie 2000, 15). Dekleta prosti čas preživljajo na drugačen način in v drugačnem osebnem okolju, kot fantje, kar jim ponuja drugačne možnosti za »odpor« (McRobbie 2000, 24).

2.2.1 Mladinske in glasbene subkulture

Subkulture se povezujejo okoli določenih aktivnosti, vrednot, uporabe materialnih artefaktov in teritorialnega prostora. Kadar se te razlikujejo po starosti ali generaciji, jim rečemo »mladinske subkulture« (Burke in Sunley 1998, 44). »Mladinske in glasbene podkulture zasedajo zelo širok spekter najrazličnejših delnih kulturnih sistemov z izzivalnejšimi podkulturnimi praksami znotraj matične (dominantne) kulture« (Muršič 1995, 35). Empirične študije mladinskih subkultur so povezale makro raven družbene strukture in kulture z mikro ravno posameznika s konceptom predanosti, zavezanosti. Zavezanost predstavlja stopnjo sodelovanja v subkulturi in je zaradi opozicijske drže mnogih mladinskih subkultur pogosto enačena z odporom (Andes 1998, 213).

Povojno obdobje mladinske kulture s poudarkom na glasbi, modi in stilu pa je vse bolj postajalo potrošniška kultura (Burke in Sunley 1998, 44). Sodelovanje v mladinskih subkulturah je tipično karakterizirano s potrošnjo specifičnih vrst glasbe, oblačil in sodelovanja v lokalnih glasbenih scenah. Skozi vsa leta raziskovanja koncepta subkulture se je pojavila predpostavka, da je glasba vez subkulturnega fenomena (Williams 2006, 173). »Naklonjenost določeni glasbi« ločuje mladino od staršev, »omogoča pa tudi ločevanje različnih skupin mladih (vrstnikov) med seboj. /.../ Glasba ima torej /.../ dvojno vlogo: najprej pomaga vzpostavljati individualne svetove, ob tem pa je /.../ priročno sredstvo za

² Prevladujoč, večinski; nasproten alternativnemu

vzpostavljanje stikov s sorodnimi dušami (določa skupne izkustvene in simbolne meje ter jih uvaja v skupni svet)« (Muršič 1995, 38). Tudi stil je prevladujoča in opazna značilnost mladinskih subkultur, izraža stopnjo predanosti subkulturi in označuje pripadnost določeni subkulturi, ki s svojim lastnim izgledom ne upošteva ali napada dominantne vrednote (Brake 1985, 11–12).

Določene mladinske subkulture se pojavijo kot odgovor na ekonomske probleme določene skupine mladih ljudi. Soobstoj različnih subkultur je rezultat fragmentirane družbe, kjer so se specifične skupine mladih ljudi, ki nimajo nujno korenin v delavskem razredu, združile, da bi skupaj ustvarile rešitev za svoje specifične socialno-ekonomske probleme. Hkraten obstoj več subkultur posameznikom ponudi možnost, da sami izberejo rešitev za svoj problem v eni izmed teh subkultur (Burke in Sunley 1998, 47).

Na ozemlju Slovenije so se neprestano razvijali subkulturni slogi, vendar niso bili preveč odmevni. »Nekaj moralne panike je bilo ob prihodu jazza, nekaj ob prvih dolgolascih v šestdesetih letih, nekaj več pa ob razvoju in nastanku /.../« slovenske alternativne scene konec 70ih do srede 80ih let (Muršič 1995, 37).

3 GLASBA KOT OSNOVA ZA NASTANEK STRAIGHT EDGA

3.1 Punk glasba in subkultura

Punk je pogosto obravnavan kot fenomen, ki se je začel in končal v Veliki Britaniji, vendar pa je tudi globalno mladinsko gibanje, ki izvira iz scene ameriških garažnih bendov sredi 60ih let prejšnjega stoletja. Termina »punk« in »punk etika« sta se razvila kot del podzemne scene v New Yorku sredi 70ih let, kasneje pa so ju sprejeli in sebi prilagodili tudi britanski punk bendi, z agresivnejšo podobo in zvokom ter provokativnejšimi besedili. Posebnost britanskega punka je bil tudi njegov odnos z mediji, ki so punk spremenili v grožnjo in družbeni problem. Bennett nadalje trdi, da so podoba britanskega punka, stil in glasba, postali model za nadaljnjo širitev in prisvajanja punka v zahodni in vzhodni Evropi, kjer se je ponovno prepletel z lokalnimi kulturami in politiko (Bennett 2001, 58–62). Zgodnji punk v Angliji je sprožila mladina delavskega razreda, ki je kritizirala upadanje gospodarstva in naraščajočo brezposelnost ter hinavščino bogatega sloja, v Ameriki pa je bil zgodnji punk gibanje mladine srednjega razreda in njihova reakcija na dolgočasnost mainstream kulture (Clark 2003, 225).

Za nastanek subkulture punk rocka v Ameriki je zelo pomembna doba predsednika Ronalda Reagana. 80. leta so v Ameriki pomenila eno izmed najbolj konzervativnih desetletij v zgodovini ZDA, ko je Ronald Reagan s svojo vlado politiko vodil v novi smeri, s podvojitvijo vojaškega proračuna in rezi v programih družbene blaginje. Reagan je povzdignil popularno kulturo in jo uporabil v konzervativne politične namene, zaradi česar je uporniška mladina, ki se je upirala proti korporativnemu vplivu na glasbo, v politični kulturi reaganizma videla jasnega sovražnika, soudeleženega v svetu velikih korporacij in popularne korporativne kulture nasploh (Mattson 2001, 70–80). Strokovnjaki se kot kaže strinjajo, da sta ekstremna prežetost punk scene z drogami v zgodnjih 80ih letih v povezavi z latentno podporo Reaganove kampanje, ki se je borila za prohibicijo drog (*War on Drugs*) priskrbeli kulturna sredstva, pomembna za nastanek punk gibanja, ki se bojuje proti drogam (Torkelson 2010, 262). V popularnih medijih v 80ih letih je punk rock postal sopomenka za nasilje in nihilizem, kar je odsev konzervativne dobe, ki je vsako uporništvo proti stanju spremenila v nihilizem (Mattson 2001, 70).

Na angleški punk je vplivalo več glasbenih stilov, od glitter rocka, ameriškega punka, reggae glasbe, pub rocka, severnjaškega soula in subkulture modov, ta skupek raznolikih in na videz

nezdružljivih glasbenih tradicij pa je našel svojo potrditev v enako eklektičnem stilu oblačenja, ki je reproduciral isto vrsto kakofonije na vizualni ravni (Bennett 2001, 68). Punk je lomil vsa pravila in že obstoječe glasbene trende ter pravila družbenega obnašanja, zato je hitro postal gibanje s predvidljivimi stilističnimi elementi. Čeprav se je pojavil kot antiteza konzervativni glasbi v 70. letih, so ga elementi, proti katerim se je boril, hitro posrkali vase ter izkoristili (Henry 1989, 115–116), postal je slaven in »fotogeničen« fenomen. Punk je reproduciral celotno modno zgodovino kulture povojne mladine delavskega razreda s kombiniranjem elementov, ki so pripadali različnim obdobjem, kar je prineslo ogromno pozornosti in fascinacije. Njegov stil zajema in odseva vse večje povojne subkulture (Hebdige 1979, 26), povezan je bil z anarhijo in nihilizmom in je slavil kaos. Oblačila in stil frizure sta bila skladna s preklinjanjem, pljuvanjem, bruhanjem, drogami in divjo glasbo (Burke in Sunley 1998, 46–47). Mnogo ljudi je bilo očaranih nad tem punk stilom in čeprav stil ni pomenil vsega, je tudi v punku deloval kot tradicionalen način samo-definicije in kot označitev članstva (Mattson 2001, 86). Po letu 2000 je subkulturni stil postal vreden manj, saj je bilo zaporedje subkultur skozi zadnja desetletja komodificirano, subkulture pa industrijam prinašajo milijone in ne predstavljajo več moralne panike (npr. popularizacija tetovaž, pearcingov, raztrganih hlač itd.) (Clark 2003, 229).

Punk je rock glasbo potisnil ob stran, doživel velik uspeh, a mu je hitro zmanjkalo zagona in je postal dolgočasen. Iz tega je nastala verzija punka, ki so ga poimenovali novi val, z njim pa so poskušali prodreti v potrošniške vode (Blush 2001, 12). V najboljšem primeru je novi val skušal ohraniti moč in jedrnatost punka z mešanjem različnih umetnosti. Generacija nezadovoljne mladine je hotela združiti bes punka in umetnost novega vala, kar je vplivalo na nastanek hardcora. Punk in novi val sta cvetela med leti 1976 in 1980, hardcore pa je nastal v začetku 80ih, z vrhuncem med leti 1981–1982, ko je bil še nedefiniran in nepredvidljiv. Nastal je kot ameriški fenomen, na katerega je vplivala britanska in domača punk scena (Blush 2001, 13). Medtem, ko je v Veliki Britaniji punk scena v začetku 80ih že počasi izginjala, je drugje po svetu njegova popularnost naraščala, pogosto pa je punk postal spolitizirano gibanje, ki je kombiniralo aspekte britanskega punk stila in etike z lokalnimi problemi in vprašanji (Bennett 2001, 68).

»S/subkulture pred punkom so odsevale zavest o razredni pripadnosti, punk pa naj bi vseboval tudi zavest o političnih razsežnostih ali pomenih razredne pripadnosti« (Postrak 2002, 168).

Strokovnjaki centra za sodobne kulturne študije iz Birminghamske univerze so razvili teorijo, ki razlaga pojav in izginotje določenih mladinskih subkultur, med drugimi tudi punk subkulture. Mladinske subkulture vidijo kot simbolične rešitve nasprotij med izkušnjami mladih, kulturo delavskega razreda njihovih staršev ter hegemonsko kulturo srednjega razreda. Strokovnjaki tako trdijo, da mladinske subkulture odsevajo razredni in generacijski konflikt (Andes 1998, 212–213).

Punk je bil kultura, ki je odsevala premikanje potrošniške družbe iz obilja v resnično ekonomsko, družbeno in politično krizo (Burke in Sunley 1998, 46). Chambers v svojem delu *Urban Rhythms* trdi, da punk ni le subkultura delovnega razreda, temveč da presega meje razrednih delitev. Punk ni bila le oblika protesta mladine delavskega razreda, ampak je služil kot poziv k zbiranju zdolgočasene in jezne mladine z različnimi ozadji, ki so občutili, da dominantna družba noče priznati družbeno-ekonomskih problemov, ki mladim odvzemajo življenjske priložnosti (Chambers v Bennett 2001, 67).

V nasprotju z ostalimi mladinskimi kulturami, ki temeljijo na glasbi, so punkerji poskušali podreti ovire med nastopajočimi in publiko ter proizvajati svojo lastno literaturo (*fanzini*). V nasprotju s skinheadi, ki so povelicevali vrnitev v namišljeno preteklost delavske skupnosti, so se punkerji namerno odrezali od starševske kulture in sami sebe prikazali kot tujce, skrivnostne in popolnoma drugačne (Burke in Sunley 1998, 46–47).

3.2 Hardcore punk

Iz življenjskega stila in etike punk glasbe so nastale različne verzije glasbenega in kulturnega ustvarjanja, ki so si med sabo različne v stilu in ideologiji, a vse priznavajo punk kot osnovni diskurz. Vpliv DIY³ filozofije se razprostira prek različnih kanalov punk glasbe kot povezava, ki združuje različne glasbene veje. Tako pripadniki punk, hardcore, straight edge, emo itd. glasbe proizvajajo različne glasbene odzive na hegemonkost popularne kulture in glasbe (Blush 2001, 31). Hardcore punk je nastal kot odziv ameriškega predmestja na punk revolucijo v poznih 70ih letih. Čeprav se je razvil iz punka, pa sta si zelo različna (Blush 2001, 12–13).

³ DIY – *do it yourself* oziroma »naredi sam«

Hardcore je v svoji prvotni manifestaciji sledil ideologiji punka, a je pospešil tempo glasbe in energičnost nastopov v živo. Za oblikovanje stila ameriške hardcore scene velike zasluge pripisujejo skupini Black Flag iz Los Angelesa, kjer se je poleg Washington, DC-ja najprej razvil hardcore (Smith 2011, 635–636). Reagirali so na punk, ga razširili in oponašali, nekatere njegove vidike, kot je na primer novi val, je zavrgel, druge, kot je punk drža, pa si je prisvojil. Iz tega izhaja tudi ime »hard core« punk, saj je bil namenjen ljudem, ki so vsega siti in si želijo ekstremov (Blush 2001, 12–13). Blush pravi, da so hardcore sceno sestavljali mladi, na katere je vplivala hladna vojna, inflacija, upadanje industrije, post-vietnamska travma, trpeli so za depresijo, alienacijo in frustracijo. Mnogi so se obrnili proti sebi in drugim, hrepeneli so po samodestrukciji in nasilju nad svojim lastnim telesom (Blush 2001, 30).

Hardcore je bil več kot le glasba, saj je postal tudi politično in družbeno gibanje (Blush 2001, 9). Pri hardcoru je osrednjega pomena ideologija, »/b/rez nje niti ne obstaja, ampak je samo še rock glasba« (Rusjan 2014, 27). Prav tako je to gibanje antikapitalistično, protiavtoritarno, internacionalistično (Rusjan 2014, 28–30). Hardcore je bil v spopadu z večinsko družbo in je ustvaril odpor. Ker je bil manjša subkultura, mu niso posvečali veliko pozornosti ali pa izkazovali spoštovanja. Večina glasbenih skupin ni znala dobro igrati inštrumentov, njihovim skladbam pa je primanjkovalo kreativnosti. Le malo truda so vložili v doseganje prevladujočih produkcijskih standardov, vendar pa so imeli ultra-hitro glasbo, provokativna besedila in *fuck-you* držo (Blush 2001, 9). Stil privrženecv hardcore glasbe je bil bolj minimalističen, svojega uporništvu niso toliko izražali skozi zunanji, drugačen videz, kot so dread locksi, raztrgana oblačila, zavračali so punkerski stil, njihove irokeze, usnjene jakne ter sprejeli bolj minimalističen stil – kratke frizure, navadne majice ter kavbojke, uporništvu pa so raje izražali skozi agresivnejšo glasbo (Tsitsos 1999, 403).

Hitrejši, glasnejši in trši hardcore etos je bil izražen v agresivnem jeziku in ekstremnosti, hardcore fanzini so bili sovražno nastrojeni do žensk, hardcore pa je znal biti celo homofobičen. Mizoginija pa je bila pomembna lastnost ne le hardcore-a, temveč celotne ameriške družbe in kulture. »Sovraštvo« do žensk v hardcore glasbi je treba gledati iz družbenega konteksta, na primer v odnosu do drugih uporab termina, denimo v pornografiji. Veliko glasbenikov je hardcore dojemalo kot preveč omejujoč ali preveč možat (Bannister 2006, 94–95).

4 STRAIGHT EDGE

4.1 Začetki v Ameriki

Straight edge se je prvič pojavil na vzhodni obali Amerike, razvil pa se je iz punk subkulture v zgodnjih 80ih letih (Haenfler 2006, 7) in si jo na svoj način prilagodil in s tem izzval in drastično preoblikoval njene tipične pomene (Wood 2006, 96). V prvi vrsti je zrasel kot odgovor na nihilistične tendence punk scene – zlorabo drog in alkohola, priložnostni seks, nasilje in samodestruktivno obnašanje po nazoru »*live fast, die young*«, čeprav so pripadniki spoštovali punk mentaliteto, ki je dvomila o vsem, njihovo surovo energijo, agresiven stil in DIY etiko (Haenfler 2006, 7–8). Tako je postal kontrakultura znotraj kontrakture punka, saj zavrača mainstream miselnost, zunanjo kontrolo, potrošniško kulturo in kapitalistični svet (Helton in Staudenmeier 2002, 451; 460) in ob enem edina mladinska kontrakultura, ki aktivno zavrača droge, alkohol in spolnost (Helton in Staudenmeier 2002, 461). Straight edge ostaja skoraj neločljivo povezan s hardcore glasbo, ki pa se je v 90ih letih začela ločevati od punk scene, s svojimi lastnimi stili in spremljajočo modo – punk je bolj flambojanten (pisan, pester), hardcore pa bolj strog, umirjen (Haenfler 2006, 9). V času hardcore glasbe so bile droge poceni in zelo razširjene, od marihuane do kokaina in metafetamina (Blush 2001, 26). Droge so del psiho-socialne zgodovine rock glasbe, straight edge pa se je odzval na to (Blush 2001, 27). Za veliko straight edgerjev je bila treznost ultimativen izraz punk etosa, dejanje upora, s čimer so kljubovali tako mainstream odraslim kot mladinskim kulturam.

Pripadniki za ustanovitelje straight edga postavljajo skupino Minor Threat iz Washington, D.C.-ja, saj je gibanje med drugim dobilo ime po njihovi pesmi Straight Edge iz leta 1981, njihova pesem Out of Step iz leta 1983 pa govori o glavnih zapovedih straight edga – »I don't drink, Don't Smoke, Don't Fuck – At Least I Can Fucking Think!«. Ian MacKaye, pevec Minor Threat, ki ga vidijo kot osebo, ki je še najbližje voditelju straight edga, pa ni nikoli pričakoval ali pa si želel, da bi iz njihove glasbe nastalo gibanje (Haenfler 2006, 9). Straight edge se je nato hitro razširil po vsej Ameriki, močne scene so bile predvsem v Washingtonu, Bostonu, New Yorku, San Franciscu, Nevadi (Helton in Staudenmeier 2002, 451). Straight edge bendi so postali primarni oblikovalci skupinske ideologije in kolektivne identitete, hardcore koncerti pa najpomembnejši prostori za srečevanje pripadnikov, njihovo sodelovanje, deljenje idej in grajenje solidarnosti (Haenfler 2006, 9).

4.2 Časovna delitev straight edga

Kot večino družbenih pojavov tudi straight edge delimo na različna obdobja, odvisno od posameznega avtorja. V nadaljevanju bom predstavila časovno delitev straight edga, kot jo vidita Gabriel Kuhn in Stacy Thompson.

Gabriel Kuhn straight edge deli v štiri obdobja v zgodovini – prvo je obdobje hardcora med leti 1980 in 1983 v Washington, DC-ju, ko je straight edge etika postala pomemben del cvetoče in vizionarske »podzemne« scene. Drugo obdobje je prvi val samo-identificiranih straight edge bendov v severni Ameriki med leti 1984 in 1990, ki ga pogosto naslavljajo tudi kot »youth crew« gibanje. Tretje obdobje straight edga so v letih med 1991 in 1999 zaznamovali bendi »nove šole«, ki so velik pomen dajali pravicam živali, kar je vzpodbudilo vegansko straight edge gibanje ter »hardline« gibanja, povezana z nasiljem. Zadnje obdobje od leta 2000 dalje pa je raznoliko globalno gibanje, ki združuje prepoved stare šole in veganskih bendov, straight edge pop bende in »power violence« bende ter anti-materialistično nastrojenost (Kuhn 2010, 13).

Stacy Thompson deli straight edge na dva obdobja. V prvem valu straight edga, ki se je začel razvijati sočasno s kalifornijsko hardcore sceno, v letih med 1979 in 1985, se je prvič zgodilo, da se je punk scena začela obračati nazaj k punku in negirati določene dele prejšnjih scen. Do leta 1983 je bila prekomerna uporaba drog, tobaka in alkohola pogosto povezana s punk rockom, ne samo v medijih in javni zavesti ampak tudi samozavedanju punka. Straight edge je v prvem valu kot pomemben element navajal tudi prijateljstvo, vendar skoraj ekskluzivno med moškimi. Straight edgerji prvega vala so spodbujali treznost in jasno razmišljanje ter imeli željo po kulturnem prostoru, v katerem se tovrstno obnašanje ne bi le toleriralo, ampak tudi spodbujalo. Poleg tega pa je glasba prvega vala straight edga privlačila neo-nacistične skinhede, ki so med leti 1984 in 1985 začeli obiskovati koncerte, kar je v sceno prineslo nasilje in oblike rasizma (Thompson 2004, 42–47).

Drugi val straight edga se je razvil v New Yorku leta 1986 in je trajal do leta 1989. Najvidnejši predstavniki tega vala so skupine Youth of Today, Gorilla Biscuits, Bold, Underdog, Uniform Choic, Judge, Insted idr. Estetsko se New York Hardcore (NYHC) bistveno razlikuje od zgodnjega punka in straight edga. Medtem ko je D.C. scena igrala izredno minimalistično verzijo hardcora, je zvok drugega vala hibrid D.C. zvoka in metal

glasbe. Na New York sceni je prišla do izraza želja po nadzoru, ki se je kazala v večjem obvladovanju glasbenih instrumentov kot v poprejšnjih scenah (Thompson 2004, 53). Skoraj vsa besedila pesmi v drugem valu govorijo o specifično moških prijateljstvih. Da bi okrepili to idejo o prijateljstvu in enotnosti se v NYHC začne pojavljati oznaka »crews« (Thompson 2004, 54) - to so manjše skupine moških znotraj določene scene, razvile pa so se, da bi združile omejeno število straight edgerjev v skupnosti ter da bi služile kot sredstvo za rekrutiranje novih članov (Helton in Staudenmeier 2002, 451). Poleg prepovedi uživanja alkohola, droge in tobaka, je drugi val uvedel novo načelo obveznega vegetarijanstva, kar naj bi kazalo na asketsko prizadevanje proti potrošnji ter spoštovanje živali. Poleg tega so obsojali seksizem in rasizem. Vsa ta pravila straight edga so udeleženci začeli dojemati kot moralne zapovedi, kršenje le-teh pa bi bilo neke vrste svetoskrunstvo, ki bi vodilo v izgubo »moralnega straight edga« (Thompson 2004, 55). NYHC je velik poudarek dajal človeškemu telesu in temu, kaj vanj vnašamo, slavili so fizično moč in zdravo telo (Thompson 2004, 56). NY straight edge je bil najverjetneje najbolj moško dominirana podzvrst punkrocka do tistega časa, žensk v sceni je bilo zelo malo, bile so potisnjene na rob in neopazne, na nek način so predstavljale grožnjo kohezivni moški skupnosti. Tiste, ki pa so bile na sceni, so morale biti agresivne, da bi se izognile viktimizaciji in plačati ceno za to agresivnost (Thompson 2004, 57).

4.3 Straight edge kot družbeno gibanje in subkultura

Namen gibanja je tako osebni kot družben – člani si prizadevajo za izboljšanje svojega življenja in so izziv dominantni kulturi in ostalim mladinskim kulturam (Haenfler 2004b, 78). Nekateri straight edgerji vidijo svoj življenjski stil kot družbeno gibanje, ki je izziv kulturi in jo želi spreminjati. Ko posameznik prevzame nadzor nad svojim življenjem, si pogosto želi, da bi lahko pri tem pomagal tudi drugim in pozitivno prispeval k svoji družbi z naslavljanjem vprašanj družbene pravičnosti (Haenfler 2006, 59). Straight edge kot gibanje nima vodje, sestankov, sedeža, članstva, vseeno pa po vsem svetu sledijo neformalno postavljenim pravilom.

Tako kot večina mladinskih subkultur tudi straight edge ponuja način odpora proti prevladujočemu svetu (Haenfler 2006, 32). Straight edge kot subkultura ne obstaja v družbenem vakuumu, pripadniki so namreč do neke mere akulturirani v mainstream družbo, ki vpliva nanje (Wood 2006, 17). Kar dela straight edge poseben znotraj mladinskih

subkultur, je to, da člani iščejo samo-aktualizacijo in pozitivnost skozi zavračanje alkohola in drog. Skupina združuje konzervativne in progresivne vrednote pri oblikovanju prepoznavne oblike upiranja dominantnim in mladinskim kulturam (Haenfler 2006, 32). Straight edge subkultura je sestavljena večinoma iz mladih moških v najstniških in zgodnjih dvajsetih letih, rasa in družbeni razred pa ne igrata pomembne vloge (Wood 2006, 7), kar je tudi značilno za subkulture (Muršič 1995, 39).

5 OSREDNJE ZNAČILNOSTI STRAIGHT EDGA

5.1 Vrednote in etika

Jedro straight edge identitete posameznika v osnovi sestavlja abstinenca od alkohola, nikotina, prepovedanih drog in promiskuitetne spolnosti, ki je v kombinaciji s progresivni punk ideali in divjo glasbo v popolnem nasprotju s konvencionalno podobo podivjane mladine, ki jo popularni mediji, kultura in celo raziskovalci družbe stereotipno radi označujejo kot hedonistično, promiskuitetno, zasvojeno s substancami, pri čemer slednje predstavljajo kot resen družbeni problem (Haenfler 2006, 7). Poleg te osnovne abstinence pa so se sčasoma pojavile še različne variacije in interpretacije vzdržnosti, kot je vegetarijanstvo, zavračanje kofeina, zdravil itd. (Kuhn 2010, 13).

V pesmi *Out of Step*, ki velja za »himno« straight edga, pevec Ian MacKaye zagovarja vzdržnost od spolnosti, drog in alkohola. Do neke mere je to iz izogibanja zadovoljitvi neke potrebe delalo vrlino, po drugi strani pa so začeli bend *Minor Threat* obtoževati puritanizma (Bannister 2006, 96). Proti pričakovanjem in namenom so besedila *Minor Threat* ustvarila etiketo, ki jo je prevzelo veliko število mladih hardcore punkerjev, ter gibanje, ki se je razširilo po celem svetu in ostaja še danes pomemben del hardcore punk skupnosti (Kuhn 2010, 13), čeprav MacKaye nikoli ni želel, da bi njegovo mnenje postalo tako ortodoksno – hotel je le, da bi mladina razmišljala s svojo glavo (Bannister 2006, 96).

Straight edge je vzpodbujal anti-modo, ne zato, ker bi njegovi člani nasprotovali komercialni modi z nekomercialno modo, ampak zato, ker so se hoteli distancirati od mode v celoti in od ideje, da naj bi moral posameznik izgledati na nek točno določen način. Asketski elementi straight edga potrjujejo, da je bila želja scene po nepovršinski identiteti, ki je lahko nastala, ko so bile vse naložbe prejšnjih punk scen v zunanji izgled presežene in izničene (Thompson 2004, 50). Pomembna vrednota je bila tudi popolno zanašanje na DIY etiko – izdaja in proizvodnja lastnih plošč, načrtovanje lastnih turnej, prevoza in opreme (Bannister 2006, 93). Soočeni z negotovostjo družbe, ki so jo sprožili globalizacijski procesi, gospodarska rast, biološke nevarnosti in značilnosti kulturne fragmentacije v 90ih, so nekateri začeli na novo odkrivati straight edge kot življenjski stil, ki je usmerjen k samozaščiti in osebni nadzoru (Atkinson 2003, 198- 199). S prevzemom samozaščitniške mentalitete v potencialno decivilizacijskih procesih, njihove fizične navade odsevajo željo po zaščiti telesa pred vsemi

škodljivimi vplivi pod njihovim nadzorom. V nasprotju z dejanji fizične gratifikacije drugih, straight edgerji raje poudarjajo učinkovitost posameznika pri nadzorovanju fizičnih tveganj. Ta težnja po samozaščiti odseva straight edge filozofijo glede posameznikove odgovornosti in prepričanje, da straight edge način življenja pomeni živeti čisto in samokontrolirano življenje (Atkinson 2003, 206).

Veliko število straight edgerjev zavrača idejo, da je njihova identiteta odvisna od strogega sledenja vnaprej določenim pravilom glede načina življenja. Namesto tega straight edge načela služijo le kot splošni nabor pravil, ki so odprta reinterpretaciji (Wood 2003, 40). Spet drugi pa imajo ta pravila za sveta, ljudi, ki izstopijo iz straight edga obsojajo, nekateri pa celo prakticirajo neke vrste izobčenje, zaradi česar tudi javnost pripadnike dojema kot obsojajočo in dogmatično skupino (Haenfler 2006, 42). Skozi čas so temeljna načela vsakdanjega življenja priskrbeli straight edgu alternativno obliko uporništva poleg vgrajenega sistema družbene podpore ter občutka pripadnosti ter identitete (Lahickey v Mullaney 2007, 385–386).

5.2 DIY

V 80ih letih je mladina začela nasprotovati velikim korporacijam, ki so proizvajale glasbo le za profit, na primer glasbene založbe Sony in Warner Bros ter televizijska postaja MTV, ki je predstavljala korporativni nadzor nad glasbo, ter začela oblikovati svojo lastno kulturo. Ustvarjali so glasbene skupine, alternativna omrežja ter publikacije (Mattson 2001, 74). DIY (*»do it yourself«*) je ena izmed osnovnih filozofij in etik alternativne, underground scene. DIY je načelo neodvisnosti in nadzora nad lastnim izdelkom, ki definira etiko hardcore punka in je kriterij za njegovo avtentičnost. To načelo v kulturi hardcore punka najbolj pride do izraza pri organizaciji koncertov in turnej, glasbenih založbah in proizvodnji glasbe, fanzinov in nekomercialnih družbenih omrežjih (Kuhn 2010, 15). Namen DIY produkcije ni obogateti s svojim delom, temveč je alternativa komercialni proizvodnji in je imela malo vpliva na glasbeno industrijo, to pa služi kot merilo uspeha, saj v punku razumejo to pomanjkanje dominacije na tržišču in zavestno izogibanje le temu kot uspeh, ker ekonomija ne vlada nad njihovo produkcijo (Thompson 2004, 150). DIY je zrasel iz dejanskih eksperimentov in alternativne proizvodnje in distribucije kulturnih produktov, kar je bilo najbolj vidno pri organizaciji hardcore koncertov na nekomercialnih prizoriščih, kot so cerkve, kleti, javni parki, najetih dvoranh, itd. Organizatorji so promovirali koncerte z deljenjem letakov,

lepljenjem plakatov, ki so jih naredili sami, ter poskrbeli, da so bili koncerti dostopni tudi mladoletnim obiskovalcem (Mattson 2001, 74–75). Še en aspekt DIY etike je bilo iskanje informacij zunaj korporativnih množičnih medijev ter oblikovanje alternativnih političnih pogledov (Mattson 2001, 80).

DIY etika je ključna tudi pri nastajanju fanzinov, to so tiskani mediji, ki so začeli nastajati na alternativni sceni, priskrbeli so informacije o glasbi ter prispevali ne samo k dokumentaciji subkulture, temveč tudi k njenemu oblikovanju in širjenju (James 1988–1989, 35). Kot pravi Kolmančič »fanzini na specifičen način odkrivajo, popisujejo in analizirajo dogajanje v družbi in s tem problematizirajo dano družbeno situacijo« (Kolmančič 2001, 7). Fanzini so včasih predstavljali tudi pomemben ali skoraj edini vir informacij glede straight edga (Helton in Staudenmeier 2002, 448) ter primaren način komunikacije med mladimi punkerji (Mattson 2001, 76). Fanzini so bili namenjeni ozkemu krogu ljudi znotraj scene, kupiti pa jih je bilo mogoče le od avtorja samega, preko pošte, na koncertih, v skvotih, malih distribucijah, ali pa so si jih ljudje izposodili, na primer v anarhistični knjižnici v Ljubljani (Hvala 2015). V Sloveniji je v obdobju med 1995 in 1997 na leto izhajalo okoli 20 fanzinov, katerih tematika se je večinoma vrtela okoli punka in anarhizma (Hvala 2015). Hvala pravi, da je naraščalo število fanzinov s tematiko straight edga, kjer so propagirali svoj življenjski stil na zelo arogantne načine (Hvala 2015). V prvi polovici 90ih let so nastali straight edge fanzini, kot so xSynthesisx, International Straight Edge Bulletin, Embrace xxx itd. (Kolmančič 2001, 28), eden izmed najbolj prepoznavnih fanzinov pri nas, povezanih s hardcore glasbo in straight edgem, pa je bil zagotovo 13.brat, ki je izhajal med leti 1993 in 2001 (Rusjan 2014, 47).

5.3 Simbol X

Najbolj poznan simbol straight edga je črka X, ki si jo pripadniki rišejo na roke, nosijo na majicah, grafitirajo na zidove, nekateri pa si jo celo tetovirajo, s čimer se ločujejo od ostalih ljudi. V nekaterih primerih tako X simbolično riše meje družbenega omrežja subkulture in je sredstvo za samoidentifikacijo posameznika, v kolikor simbolizira posameznikovo predanost in zavezanost filozofiji straight edga (Wood2006, 113–114). Povezava med straight edgem in simbolom X se je prvič pojavila, ko so lastniki klubov v Washington, D.C.-ju zapovedali, da je treba mladoletnim osebam pri vstopu na roko narisati velik X, ki je delavcem v klubu sporočal, da je oseba mladoletna in da ji ne smejo prodajati alkoholnih pijač. X pa je hitro postal simbol kljubovanja – iz stigme se je razvil v simbol ponosa, ki so si ga na roke začeli

risati tudi polnoletniki (Haenfler 2006, 7–8). Z risanjem X-ev so pripadniki izražali solidarnost s konceptom straight edga, postal pa je simbol enotnosti med njimi (Wood 2006, 117), simbol skupinskega občutka drugačnosti (Smith 2011, 639) ter prostor podpore, prijateljstva ter spodbude (Haenfler 2004a, 415). Zgodnji straight edge simbolizem se je prenašal skozi neformalna družbena omrežja, bende, fanzine in glasbene posnetke (Wood 2006, 117). Vidni označevalci, kot je na primer X, ločijo sukbulturo ter dajejo občutek ontološke razlike od drugih, mainstream, kultur. Če XXX na steklenici pomeni strup, je straight edge preoblikoval pomen znaka v protistrup (Smith 2011, 638), v disciplino in predanost življenjskemu stilu brez drog (Haenfler 2004a, 415).

5.4 Tetoviranje

Prevzem straight edge identitete za mnoge pomeni vseživljenjsko zavezo, kar nekateri jasno izkazujejo s tetoviranjem (Helton in Staudenmeier 2002, 456). Širok krog straight edgerjev je sprejel tetoviranje kot temeljno označevalno prakso življenjskega stila. Namesto prevzema hedonističnih ali fizično destruktivnih praks, ki so se jih posluževale uporniške skupine, kot so punkerji, skinheadi, raverji, skaterji itd., so straight edgerji kot samooklicani družbeni odpadniki sprejeli tetoviranje kot sredstvo za promocijo svojih sporočil (Atkinson 2003, 199–200).

Na prvi pogled obstaja protislovje med straight edgem in tetoviranjem, saj gre pri tetoviranju za prakso vbizgavanja nizke stopnje toksinov v kožo, kar pa je navidezno v nasprotju z militantno ideologijo straight edga glede telesne čistosti (Atkinson 2003, 207). Ker pa ne vpliva na zmožnosti razmišljanja, kot bi droga, ga kolektivno dojemajo kot neproblematično. Tetoviranje kože vidijo kot nadzorovano in racionalizirano dejanje upora. Namesto dejavnosti, ki omamijo, desenzibilizirajo ali erotično vzbujajo telo, straight edgerji raziskujejo prvinske in boleče telesne projekte, kot je tetoviranje, kot način izražanja svojega nezanimanja za popularne telesne užitke (Atkinson 2003, 208). Specifične tetovaže straight edgerjev odsevajo njihova stališča glede telesne čistosti, osebne predanosti in kreativne raznolikosti. Ker tetovaže služijo kot sredstva za identifikacijo, si jih straight edgerji strateško tetovirajo na dele telesa, ki so vidni v vsakdanjih družbenih situacijah. Za veliko pripadnikov je to taktika za oglaševanje, kot tudi za prikazovanje lastnega statusa predanega pripadnika (Atkinson 2003, 209–210). Najpopularnejši motivi so: X, Straight Edge, XXX, SxE, napisi

»Drug Free«, »Str8« »True Till Death«, »Rise Above« itd. (Helton in Staudenmeier 2002, 456–457).

Tako je telesno upiranje straight edgerjev skozi tetoviranje diskurzivno urejeno kot nadzorovana in racionalizirana oblika nasprotovanja. Upornost se kaže na fizičen način, ki pa straight edge še vedno prikazuje kot intelektualno in utemeljeno obliko družbene konfrontacije (Atkinson 2003, 215).

5.5 Razlika med spoloma

Od 80ih let 20. stoletja se veliko govori o krizi moškosti, s pomenom katere naj bi se moški borili v postindustrijskem in postfeminističnem svetu. Moški se počutijo preobremenjene in podcenjene, ker imajo občutek, da se morajo neprestano dokazovati, ne glede na njihove strukturne prednosti v patriarhalni družbi. Kot odgovor na to so začeli oblikovati različna gibanja, pri čemer nekateri želijo doseči in vzdrževati patriarhalno podobo moškosti iz preteklosti, drugi pa si prizadevajo za manj togo moškost pod vplivom feminizma. Straight edge gibanje je bilo ujeto med dva ekstrema, na eni strani progresivna nagnjenja in na drugi vplivi hegemonске moškost, ki v ospredje postavljajo patriarhat, emocionalno distanco, fizično moč, dominantnost, tekmovalnost, agresijo, hierarhijo. Zavračali so vidike moških idealov, ki so jih dojemali kot nezdrave (alkoholiziranje, razvratna spolnost, emocionalna distanca), medtem ko se je ustvarjal in preoblikoval pomen moškega (Haenfler 2004b, 77–80).

Odsotnost formalnih prepovedi in preprost kriterij za članstvo – ljubezen do glasbe in čisto življenje – pripomoreta k ideji straight edga kot gostoljubne scene, ki sprejema vse (Mullaney 2007, 393). Čeprav v straight edgu sodelujejo tudi ženske, pa je gibanje še vedno sestavljeno predvsem iz moških (Haenfler 2004b, 78). Ena izmed glavnih strategij pri dokazovanju, da v straight edge sceni lahko vsi sodelujejo na isti način, je primerjanje straight edga s scenami, kjer je položaj žensk še slabši – s prvim valom straight edga, ki naj bi bil najbolj seksističen, »normalnimi« odnosi med spoloma itd. ter pripisovanje slabega odnos do žensk drugim scenam (Mullaney 2007, 394–396).

Ženske v straight edgu menijo, da »ostale« ženske svoje obnašanje in videz prilagodijo okusu moških, zavračanje alkohola pa naj bi simboliziralo zavračanje potrebe po ugajanju moškim (Haenfler 2006, 138). Ustvarjalo naj bi tudi bolj gostoljubno okolje za ženske ter pripomoglo

k boljšim odnosom med spoloma, prav tako naj bi abstinenca od spolnosti avtomatsko odstranila pogled na žensko kot spolni objekt, kar pripomore k vzpostavitvi varnega prostora zanje (Mullaney 2007, 395).

Subtilni diskurzivni primeri pristranskosti na podlagi spola se pokažejo, ko moški straight edgerji nezavedno na androcentrični način označujejo straight edge subkulturo kot neko vrsto bratstva. Spolna pristranskost in seksizem v straight edge kulturi imata neposreden vpliv na subkulturne izkušnje in identitete mnogih žensk, vzdrževanje identitete pa je za njih izziv, saj avtentičnost te identitete velikokrat izpodbijajo moški (Wood 2003, 43). Zaradi tega nekatere ženske čutijo, da morajo opraviti dvakrat več dela, da jih sprejmejo in da ohranijo legitimno identiteto, kot moški (Wood 2003, 44). Moškim naj bi straight edge pomenil doživljenjsko predanost, za ženske pa naj bi bila to le prehodna faza, kar je posledica tega, da se ženska ne zmore obvezati nečemu in vprašljivih razlogov, zakaj so postale straight edge v prvi vrsti, saj naj bi veliko število žensk postalo straight edge zaradi svojih partnerjev (Mullaney 2007, 401).

Glasbene subkulture, katerih cilj ni le sprejeti ženske kot glasbenice in udeleženke, ampak tudi zavestno zavračati prevladujoče konceptualizacije ženskosti, na koncu pogosto reproducirajo neenakosti, katerim so v prvi vrsti želeli kljubovati (Mullaney 2007, 387). Na sceni prvega vala straight edga ni bilo nobenih ženskih glasbenih skupin, ženske so bile potisnjene v ozadje v vloge deklet, oboževalk, delavk v klubu ali založbi, fotografinj (Thompson 2004, 50). Tako so, nezadovoljne s svojim statusom v punk in hardcore glasbi, leta 1991 ustanovile izključno žensko gibanje Riot Grrrl, ki se je borila proti seksizmu in izključevanju žensk iz scene (Mullaney 2007, 388), prevzele so radikalno politično filozofijo in seperatizem, da bi se osvobodile od mizoginije, diskriminacije staranja, homofobije, rasizma in ločile od mainstream družbe, moških in starejših žensk, da bi uveljavile in vzpostavile lastno sociopolitično identiteto (Kearney 1998, 149). Če bi resnično želeli spremeniti odnose med spoloma in ustvariti bolj izpopolnjene odnose, bi si morali moški aktivno in namerno prizadevati za vključevanje žensk, saj po standardu ohranjajo homosocialne meje. Moški so drug drugemu lahko še vedno progresiven podporni sistem, brez da bi izolirali ženske (Haenfler 2004b, 95).

5.6 Nasilje v straight edgu: militantnost – pozitivnost

Nasilje v hardcoreu izhaja iz istega vira kot pri zgodnjem punku, to je iz drugačnosti. Čeprav je straight edge gibanje pri uveljavljanju svojih agend izvajalo izključno nenasilne ukrepe, pa ne pomeni, da sta hardcore in straight edge prepovedovala agresivnost kot način življenjskega sloga (Smith 2011, 634). Vse od začetka je straight edge nihal med pozitivizmom ter militantnostjo (Haenfler 2006, 87). Njegova politika je variirala od izrecno revolucionarne do popolnoma konzervativne, javnost pa jo je povečini dojemala kot slednjo. Vsesplošni vtis o straight edgu znotraj radikalnih političnih krogov je bil prav tako negativen. Medtem ko so hardcore punk podzemlje v Washington, D.C.ju večinoma hvalili zaradi njihove želje po pozitivni družbeni spremembi, sta tako youth crew gibanje v 80ih in vegansko straight edge gibanje v 90ih poželi veliko kritik. Youth crew gibanje so kritizirali zaradi njihove osredotočenosti na povezovanje moških (bratstvo, *wolfpack*), bojvniške poze (*true till death, nailed to the x*) in pomanjkanje politične perspektive, vegansko straight edge gibanje pa je bilo tarča kritik zaradi samopravičniške militantnosti, poudarka na pravicah živali, okoljskih vprašanjih in etičnega fundamentalizma, ki je v svoji najhujši obliki spominjal na reakcionarne krščanske doktrine – obsojanje spolnosti pred poroko, splava, homoseksualnosti itd. Oba gibanja sta bila obtožena želje po ekstremni moški dominanci, nasilnega obnašanja, nestrpnosti ter nezmožnosti ločevanja načel »treznosti« od moralistične puritanske tradicije (Kuhn 2010, 14). Militantnost se je pojavila sredi 90ih let, ko je val metala v hardcore pripeljal nove oboževalce, ki niso bili dobro seznanjeni s pozitivizmom 80ih in zgodnjih 90ih let. Kaže se na več načinov, od obsojanja in fizičnega napada na osebo, ki kadi/pije/se drogira, pretiranega ponosa zaradi identifikacije s straight edgem ter poudarjanja moškosti, do izjemnega zagovarjanja in promoviranja straight edge življenjskega stila. Že tako dovolj nasilno plesanje na koncertih je postalo še bolj nasilno, hardcore je postajal vse bolj brutalen, nanj je vplivala metal glasba ter bendi s svojimi ostro kritičnimi in radikalnimi besedili, ki so v nekaterih primerih mejila že na rasizem, ksenofobijo in sovraštvo do žensk. Militanten je nekdo, ki je zelo predan in neposreden, vendar tudi ozkogled, poln predsodkov, zaničevalen in potencialno nasilen. Pripadniki militantne oblike straight edga so verjeli, da je le njihov način življenja pravilen, zato so to hoteli na vsak način vsiliti družbi (Haenfler 2006, 87–92). Te podobe militantne skupine so kasneje še potrdili hudi spopadi med straight edge mladino in njihovimi rivali v Salt Lake City-u in Renu, kjer so bili ljudje ranjeni in celo mrtvi (Kuhn 2010, 14). Straight edgerji tem skupinam, ki so uporabljali nasilje za posredovanje svojih sporočil o čistem življenju (Smith 2011, 635) pravijo Hate edge – fizično so obračunavali z

ljudmi že samo zato, ker so jih, na primer, videli kaditi. V odgovor na nasilje so skupine mladih ustanovile gange, ki so pretepali straight edgerje, nasilne ali ne (Kennedy 1999). Posledično policijsko klasifikacijo straight edga kot ganga so korporativni mediji na veliko izkoristili. Kljub ideološko manj dogmatičnemu in večplastnemu značaju straight edga danes, še vedno ostajajo močni zadržki (Kuhn 2010, 14).

Še posebej militantna veja straight edga – hardline – je nastala iz veganskega straight edge hardcora, s koreninami v fronti za osvoboditev živali (Animal Liberation Front) (Smith 2011, 642) ter kot odziv na znotraj-skupinske percepcije pomanjkljivosti in šibkosti straight edge subkulture. Ta frakcija je imela celo svoj manifest (»Hardline Manifesto«), kjer so zapisali, da je glavni cilj hardline-a upor proti obstoječemu sistemu in uničenje le-tega v imenu »višje pravice«. Hardline se pojavi kot ortodoksna konsolidacija temeljnih točk straight edga (droge, izkoriščanje živali) s strogim poudarkom na domnevni družbeni in moralni degeneraciji zahodne družbe (Wood 1999, 141). Vendar pa hardline ni edini način za upiranje družbeni in moralni degeneraciji zahoda – nekateri straight edgerji izberejo izrazito duhoven referenčni okvir (Hare Krišna ipd.) (Wood 1999, 141).

Del straight edge scene je tudi uporništvo, njegov primarni sovražnik pa je zunanja kontrola in čeprav se straight edgerji upirajo le-tej, jo želijo nadomestiti z lastno kontrolo nad drugimi z namenom, da bi tudi oni sprejeli njihova prepričanja (Tsitsos 1999, 398–399). Uporništvo je osrednji vidik subkulture avtentičnosti, znotraj scene je to uporništvo kolektivno ali individualizirano, prikrito ali očitno (Williams 2006, 184). Straight edgerji se tako upirajo alkoholu, drogam, promiskuiteti, kapitalizmu, komercializaciji, izkoriščanju živali itd. Hardcore scena je vedno vsebovala nekaj elementov nasilja, zato se je na koncertih včasih skoraj pričakovalo, da bodo izbruhnili pretepi (Haenfler 2006, 87), poleg tega pa se na plesišču odvija glavno dejanje uporništva. *Slamdancing* je način plesa, ki se je razvil v ZDA v punk rock subkulturi poznih 70ih in zgodnjih 80ih let in je modifikacija zgodnjega pogo plesa, *moshing*, s katerim so začeli poudarjati pomen kontrole pri plesu, pa se je razvil sredi 80ih kot različica slamdancinga. S slamdancingom je v ples prišel tudi povečan telesni kontakt. Oba plesa sta agresivna, večinoma plešejo moški v krožnem prostoru, poimenovanem *pit* (Tsitsos 1999, 405). Hitrejša in agresivnejša je glasba, bolj je grob tudi ples. Agresija plesa izvira iz jeze in frustracije, ki jo posamezniki čutijo do družbe, s plesom, ki služi kot oblika samoizražanja ter sprostitve emocij, pa ju sproščajo (Hancock in Lorr 2012, 329–331).

Vendar pa je vedno obstajal tudi drugačne vrste straight edge – takšen, ki se je angažiral v političnem boju in družbenih spremembah, vendar brez nepotrebnega obsojanja, bojevitosti ali ozkoglednosti (Kuhn 2010, 14), kar mnogi dojemajo kot logično nadaljevanje čistega življenja (Haenfler 2004a, 425). Negativna miselnost je lahko v straight edgu razumljena kot posameznikova krivda, da ne zna odpraviti občutkov manjvrednosti in odvisnosti (Stewart 2012, 284). Kot pravi Darell Irwin (v Haenfler 204b, 416), je čisto življenje ključno za pozitivno življenje, ki je poleg abstinence in vegetarijanstva vključevalo še odpor družbenim normam, pozitivno naravnane odnose, spoštovanje do soljudi ter izvajanje ukrepov za boljši svet.

5.7 Religioznost

Haenfler je v svoji temeljiti raziskavi straight edga v Ameriki ugotovil, da je veliko straight edgerjev odraščalo brez formalne udeležbe v religiji, zelo malo pa jih je bilo vernih med potekom njegove raziskave. Večina sodelujočih je do organizirane religije izražala globoko nezaupanje in kritičnost (Haenfler 2006, 45). Punk je imel v 70ih letih zelo antagonističen pogled na vero, predvsem na organizirano religijo. Veliko punkerjev je religijo videlo kot škodljiv vpliv na družbo, ali pa vsaj kot irelevantno. Straight edge se od tega nazora ni nikoli premaknil ali pa ločil (Stewart 2012, 264). Kljub temu pogledu na religijo, pa so znotraj subkulture ostale razširjene predvsem verske podobe, pa tudi religiozne ideje (Stewart 2012, 265).

Medtem ko je za nekatere privrženca hardline pomenil neke vrste verski vidik straight edge subkulture, so drugi v poznih 80ih in zgodnjih 90ih letih iskali radikalno drugačen sistem verovanja, da bi revitalizirali in oživili predanost straight edgu (Wood 2006, 54). Religija je znotraj diskurza straight edga postala še posebej opazna med in po letu 1990, po prilivu krščanskih in Hare Krišna bendov in njihove ideologije. Med institucionalno religijo in osebnim verovanjem pa je bila jasna meja (Stewart 2012, 266). Da je Hare Krišna pospešeno pridobivala na svoji popularnosti znotraj straight edga niti ni presenetljivo, saj je moč najti kar nekaj podobnosti med tema dvema kulturnima fenomenoma – odrekanje mesnim izdelkom, opojnim snovem, prekomerni spolni aktivnosti in hazardiranju (Wood 2006, 54). To pomeni, da je vsaj na prvi pogled zavest Krišne sistem verskega prepričanja, ki je kompatibilen s straight edge življenjskim stilom (Wood 2006, 55). Literatura Krišna-cora pogosto straight

edge opisuje kot življenjski stil in gibanje, ki navsezadnje ne bo zadovoljilo človeka, razen če si ljudje prizadevajo doseči cilje na bolj spiritualen način (Wood 2006, 56).

Krišna-core je ohlapen izraz za glasbene skupine, katerih člani so se zapisali življenjskemu stilu Krišne v taki ali drugačni obliki in ki s svojo glasbo in besedili promovirajo, razlagajo in raziskujejo svoja prepričanja in prakse. Večino besedil sestavljajo nauki, na koncertih, med intervjuji in na posnetkih pa odprto govorijo o filozofiji in verskih praksah. Neke vrste ustanovitelj Krišna-cora je bil Ray Cappo, glavni pevec enega izmed prvih in zelo pomembnih straight edge skupin Youth Of Today ter Shelter, s katerim se je tudi začelo gibanje Krišna-core. Vsi pa tega niso podpirali, saj so se bali, da hardcore in straight edge izkoriščajo kot sredstvo za pridobivanje članov (Stewart 2012, 270). Krišna-core obstaja še danes, sicer v manjšem obsegu in v veliki meri na internetu, večinoma pa se nahaja na vzhodni obali Amerike (Stewart 2012, 271).

Leta 2000 je Noah Levine ustanovil skupino Dharma Punx, ki jo sestavlja širok spekter prepričanj, vključno z različnimi budističnimi področji, vidiki hinduizma, liberalnim krščanstvom, poganstvom in sufizmom, obstajajo pa kot skupina s poudarkom na raziskovanju duhovnih idej, praks in materialne podpore, na temeljnem izhodišču hardcore in straight edge etosa, da se jim lahko vsakdo pridruži (Stewart 2012, 272).

Privržencem straight edga, ki se ukvarjajo z eksplisitnimi verskimi praksami, ne ustreza popolna odstranitev mej med religijskimi tradicijami. Kar iščejo je jasen vzorec vedenj in dejanj, ki temeljijo na odprti razpravi in širokem poznavanju religijskih idej (Stewart 2012, 274). Obstajajo pa tudi implicitne religije, katerih koncept odpre možnost za odkrivanje svetega znotraj sekularne, nereligijske sfere (Stewart 2012, 274). Znotraj straight edge subkulture je pojem zaveze integralen oziroma fundamentalen, biti straight edge je doživljenjska zaveza, zaobljuba, zaprisega. V veliko pogledih je vzporedna zavezi, ki se pričakuje od članov različnih verskih tradicij in družbenih skupin, na primer tolpe. Vseeno pa veliko religij omogoča ponovni vstop osebam, ki so ji že enkrat obrnili hrbet, kar pa pri straight edgu ni možno. Če straight edger prelomi svojo zaobljubo abstinenci, se več ne more oklicati za straight edge, kvečjemu za *drug free* (Stewart 2012, 276).

V zgodnji 90ih letih so predvsem hardcore bandi v Clevelandu v svojo glasbo začeli vpletati tematiko in podobe, katerih naravo bi lahko opisali kot satanistično. Zgodnje reference so bile dokaj obskurne in so vsebovale predvsem krščanske podobe apokalipse, kjer je bog zapustil človeštvo (Wood 2006, 58). Sredi 90ih so se elementi straight edge glasbene zvrsti začeli eksplicitno nanašati na nauke in podobe obskurne satanistične verske skupine Process Church of Final Judgement, ki so učile, da je človeštvo pogubilo samo sebe skozi svojo inherentno in nenadzorovano korupcijo in sedaj živi sredi apokalipse, ki je bila prerokovana v Book of Revelations (Wood 2006, 59).

5.8 Avtentičnost

V mladinskih glasbenih scenah je pomemben element avtentičnost, ki določa, kdo od pripadnikov lahko trdi, da je resnično »pravi« pripadnik. Avtentičnost je odvisna od spola, rase in ostalih demografij, pa tudi od starosti (Mullaney 2012, 612). Prisvoji si jo lahko posameznik, neka stvar ali performans, pomembni drugi pa to sprejemajo ali pa zavračajo (Peterson 2005, 1086).

Straight edge scena je primerna za raziskavo pomena starosti in drugih časovnih vidikov avtentičnosti. Kot mnoge druge glasbene subkulture tudi straight edgerji generacijsko delijo privržence v stare (»old kids«) in nove (»new kids«) člane. Kar pa straight edge v tem primeru loči od drugih scen, je to, da privrženci označujejo starost 21 let kot mesto avtentičnosti. Čeprav nekateri starejši, torej tisti, ki so že presegli starost 21 let, trdijo, da lahko »resnično« straight edge identiteto prevzamejo le tisti, ki so stari vsaj 21 let, pa tudi mlajši prepoznajo pomembnost te prelomnice pri doseganju avtentičnosti (Mullaney 2012, 613).

Ker je straight edge subkultura z relativno mladimi pripadniki, obstaja veliko primerov, ko se posameznikov odnos do predanosti spreminja skozi čas, kar nekateri pripadniki sprejemajo, drugi pa spet močno obsojajo (Mullaney 2007, 401). V straight edgu si ne moreš vzeti odmora, saj se tisti, ki prelomijo svoje »zaobljube«, »prodajo«. Veliko pripadnikov se ravna po geslu »če nisi zdaj, nisi bil nikoli«. V nasprotju z drugimi glasbenimi scenami, kjer se lahko avtentičnost spreminja skozi čas, se straight edge razlikuje po tem, da se abstinence ne spreminjajo skozi čas in trajajo skozi vse življenje, s čimer predstavljajo ožji test avtentičnosti. Čeprav se lahko načini plesa, oblačenja ali obiskovanja koncertov spreminjajo,

pa morajo straight edgerji kazati dosledno zavezo k abstinenci, da bi ostali »zvesti do smrti« (Mullaney 2012, 617–618).

Med straight edgerji se pojavlja tudi prepričanje, da določeni ljudje vstopijo v sceno zaradi družabnega življenja, ker vidijo straight edge kot popularen trend ali pa zaradi svojih prijateljev in partnerjev, s tem pa straight edge izgublja svojo kredibilnost (Mullaney 2012, 620).

V raziskavi življenja po izstopu iz subkulture Torkelsonovi intervjuji kažejo, da imajo nekdanji privrženci straight edga visoko stopnjo refleksije v povezavi z njihovo nekdanjo pripadnostjo. Njihove retrospektivne pripovedi kažejo, da je veliko nekdanjih pripadnikov na neki točki verjelo, da se na avtentičen način razlikujejo od širše družbe. Sedaj pa te nekdanje pripadnosti ne vidijo več tako avtentične. Za večino je to v veliki meri posledica eksistencialne refleksije, dozorevanja in zavračanja dozdevno fanatičnih performansov straight edga. Kljub temu pa je večina tudi po izstopu iz straight edga obdržala določene vrednote (Torkelson 2010, 265–271).

5.9 Identiteta

Naša družbena identiteta je zgrajena iz skupine družbenih odnosov in pomenov, ki nas obkrožajo, iz tega pa se učimo osmišljati sami sebe ter naše odnose do dominantne kulture (Brake 1985, 3). Subkulturalna identiteta ni pogoj, ki je nujno ali prisoten ali pa odsoten. Je stanje, ki se nenehno ponavlja in spreminja, medtem ko si posameznik nabira nove interakcijske in biografske izkušnje. Identiteta je fluidna skozi čas in prostor, prioriteta in pomen posameznikove identitete pa se preoblikujeta, ko se biografske poti in družbene strukture izmenjajo in križajo (Wood 2003, 50).

Subkulturene teorije pogosto trdijo, da se posameznikova subkulturalna identiteta oblikuje skozi interakcijo z istomislečimi drugimi (Wood 2003, 45). Straight edgerji v različni meri svojo straight edge identiteto uravnovesijo z ostalimi pomembnimi in potencialno konkurenčnimi identitetami (na primer kombinacija straight edge in skinhead identitete), poleg različnih subkulturnih identitet pa integrirajo ali vzdržujejo politični aktivizem (na primer veganska prepričanja) (Wood 2003, 47).

Pri straight edgerjih lahko obstaja kontinuiteta ali pa ločenost med njihovo straight edge identiteto in identiteto, ki so jo imeli pred prevzemom le-te. Za nekatere straight edge predstavlja zavesten radikalen odmik od prejšnjega življenjskega sloga, drastično ponovno oblikovanje identitete ter način doseganja zdrave samozavesti in sredstvo za doseganje ciljev, katere bi uživanje alkohola in drog ovirala. Drugim prevzem straight edge identitete pomeni potrditev in nadaljevanje nekdanje identitete, v neki meri se počutijo, da so že od prej bili straight edge. Spet drugi tvorijo straight edge identiteto zaradi lastne izkušnje iz primarnih družbenih omrežij in dožemanja škode, ki sta jih tem ljudem povzročila alkohol in droge (Wood 2003, 49). Straight edgerji menijo, da jim njihovo upiranje družbenim standardom in pričakovanjem omogoča, da sledijo svoji lastni, pomembnejši poti k večji samorealizaciji (Haenfler 2004a, 422). Ne glede na stalnost ali pa ločenost nekdanje identitete in sedanje identitete številni posamezniki izkusijo znatno nihanje samo-identitete skozi svojo povezanost s straight edge kulturo (Wood 2003, 49). Ker pa se k subkulturam največkrat zatekajo mladi, je težko pričakovati, da bodo straight edge identiteto prevzeli za celo življenje (Mullaney 2012, 621).

5.10 Komercializacija

Veliko hardcore bendov je od poznih 90ih let dalje postajalo vse bolj popularnih ter posledično komercialnih, začeli so snemati videospote, podpisovati pogodbe z velikimi glasbenimi založbami ter igrati na turnejah z velikim bendi. S tem, ko so se odmaknili od DIY načel in začeli dosegati komercialne uspehe, je veliko teh bendov tudi začelo izgubljati vez s straight edgem (Haenfler 2006, 170–172). Komercialna kultura odvzame subkulturam njihov glas, ko jim uspe povezati subkulturni stil s svojimi proizvodi, ko trivializira zgodovinske subkulture in ko subkulturo reducira na le še eno izmed potrošnikovih želja. Tako so deviantni stili nekaj normalnega, prisotnost subkulture pa je postala samoumevna – sprejeta in pričakovana (Clark 2003, 231).

Mediji, vključno z internetom, so sestavni del nastajanja subkultur, pomembno vlogo pa igrajo tudi pri ohranjanju njihovega obstoja, saj so kot sistem komunikacije pomembni pri pretoku informacij, idej, zvoka, podob, ki povezujejo kulturo (Williams 2006, 194). Od poznih 90ih let dalje se je straight edge subkultura razširila po vsem svetu s pomočjo interneta. Posamezniki so lahko objavljali različne informacije, ki so se navezovala na subkulturo (besedila pesmi, internetne strani glasbenih skupin...) in izmenjevali glasbo na

raznih interaktivnih forumih, katerim se je pridružilo na tisoče ljudi (Williams 2006, 176–183). Internet je za straight edge pomenil mednarodni forum za interakcijo in komunikacijo med člani specifičnih sceni in tistimi brez scene (Helton in Staudenmeier 2002, 452). Kot rezultat te subkulture difuzije, so posamezniki začeli odkrivati straight edge v dislocirani obliki, stran od njegovih glasbenih korenin. Veliko ljudi se je o straight edgu poučilo na internetu, ki je postal njihov edini subkulturni vir in medij subkulture participacije, ter se odločilo za prevzem identitete – postali so internetni straight edgerji. Tisti, ki so se naknadno pridružili dejanski straight edge sceni, razvili družbeno straight edge identiteto ter spoznali, da je glasba vez, ki povezuje in da je sodelovanje v dejanski (face-to-face) sceni bistvena sestavina straight edga, pa so postali glasbeni straight edgerji (Williams 2006, 176–183). Veliko pripadnikov je menilo, da razširjenost straight edga na internetu vodi do odvzema odporniške in kontrakturne dediščine, ko si »drug-free kids« prisvajajo straight edge oznako. Ta vidik so ti isti »drug free kids«, ki so se identificirali kot straight edge in ki so se zanašali na internet kot na edini subkulturni vir in sredstvo za subkulturno interakcijo, zavračali. Pri tem so v nevarnosti subkulture identitete mladih in njihove psihološke funkcije (samozavest, samoučinkovitost), pa tudi njihovo članstvo v obširnem, globalnem subkulturnem omrežju (Williams 2006, 176–177). Za posameznike iz ruralnih območij ali pa za tiste, ki jim je kako drugače onemogočeno sodelovanje v ne-virtualni sceni, pa internet pomeni pomemben način, kako biti povezan z ljudmi z istimi interesi (Haenfler 2006, 180).

6 RAZISKAVA FENOMENA STRAIGHT EDGA V SLOVENIJI

6.1 Metoda

Za empirično metodo raziskave fenomena straight edga v Sloveniji sem si izbrala kvalitativno raziskavo, saj »/k/valitativno raziskovanje razvija teorijo s svojim poudarkom na skupnih lastnostih, ki obstajajo med enotami (primeri). /.../ Prepoznavanje skupnih lastnosti med raznolikimi primeri od raziskovalca zahteva, da na te primere pogleda drugače in morda odkrije nove stvari o njih. /.../ Z iskanjem podrobnosti na nepričakovanih mestih družboslovci razvijajo nove vpoglede, ki omogočajo napredovanje teorije« (Ragin 1994, 100). »/K/valitativno raziskovanje si prizadeva ustvariti prikaze na temelju poglobljenega, podrobnega vedenja o primerih, pogosto zato, da bi popravili napačne ali ponudili nove prikaze predmeta proučevanja« (Ragin 1994, 107).

»Popolnoma strukturiran intervju je /.../ vprašalnik, /.../, ki ne sme na noben način odstopati od predvidenih vprašanj. /.../ Na drugi skrajnosti je popolnoma nestrukturiran intervju v obliki pogovora, ko nima spraševalec nobenih vnaprej določenih vprašanj. Večina intervjujev se uvršča med te dve skrajnosti« (Haralambos in Holborn 1995, 847). Tako sem si tudi v mojem primeru za glavno metodo zbiranja podatkov izbrala polstrukturirani intervju, ki se giblje v tem vmesnem prostoru rigidnosti-ohlapnosti.

Intervjuje sem opravila z 11 posamezniki, ki so imeli v določenem obdobju svojega življenja stik s straight edgem, to so nekdanji in današnji pripadniki. S pomočjo polstrukturiranih intervjujev sem želela iz prve roke izvedeti podatke, ki bi jih morda na neoseben ali pa bolj rigidno strukturiran način intervjuvanci pozabili omeniti, jih s podvprašanji napeljati na podrobnejšo razmišljanje o njihovih stališčih in vrednotah ter pridobiti poglobljen vpogled v ta družben pojav. Temeljna vprašanja sem pripravila vnaprej, na začetku so bila bolj odprta in splošna, nato pa so prehajala v bolj zaprta, specifična vprašanja, vendar pa sem si glede na tok pogovora v danem trenutku omislila nadaljnja podvprašanja. Pri izbiri vzorca sem uporabila metodo vzorčenja z dodajanjem, ki »/p/omeni uporabo osebnih stikov za izgradnjo vzorca skupine /.../« (Haralambos in Holborn 1995, 840), saj iz izkušenj vem, da se straight edgerji v Sloveniji večinoma dobro poznajo med seboj. Predvidena velikost vzorca je bila od 10 do 15 intervjuvancev, s katerimi sem se dogovorila za intervjuje v domačem okolju, pogovore pa

sem snemala. Pridobljene podatke sem na koncu analizirala s primerjanjem odgovorov sodelujočih, glavni cilj pa je pridobiti jasno podobo in pregled straight edga v Sloveniji.

6.2 Teoretično podprto zgodovinsko ozadje

V šestdesetih letih je bila v Sloveniji popularna hipijevska, apolitična subkultura, ki je želela živeti po svojih lastnih pravilih in ne pravilih, ki jim jih je zapovedovala takratna družba. V istem času je obstajalo tudi veliko bolj politično obarvano študentsko gibanje, na več področjih, predvsem kulturnem, pa se je prekrivalo s hipijevsko subkulturo. V petdesetih letih so bili člani subkulture predvsem študentje in premožnejša mestna mladina, v šestdesetih se je hipijevstvo nato razširilo med srednješolci in delno med zaposlenimi, punk pa je pridobil na svojo stran še osnovnošolsko mladino in še večje število zaposlenih, kar je znižalo starostno mejo pripadnikov subkultur (Ogrinc 1985, 92–93).

Punk se je na Slovenskem pojavil leta 1977 skupaj s skupino Pankrti (Muršič 2000, 206; Potokar 1985, 33). Tako se je pod vplivom angleškega in ameriškega punka postopoma tudi v Sloveniji začela razvijati punk subkultura, ki velja za prvo »rockovsko subkulturo pri nas« (Tomc 1994, 188) ter prvo množično mladinsko subkulturo, »ki je zavrnila mitologiziranje vloge mladih v tedanji samoupravni socialistični družbi« (Bašin 1999, 127). Nastala je kot rezultat ponotranjenja zahodnjaškega subkulturnega življenjskega stila, nastali pa so številni specifični kreativni proizvodi posameznikov (punk subkulture) (Tomc 2010, 194). Ta subkultura je bila kreativna, borili so se za svoj prostor, svobodo izražanja in ustvarjanja (Bašin 1999, 127). Punk je v svojih začetkih oporekal pasivnosti in apolitičnosti hipijevske subkulture ter popularni, potrošniški glasbi, zaradi rušenja tabujev in artikuliranja aktualnih problemov pa je bil privlačen za mladino. Zaradi načina, kako je vplival na družbeno stvarnost, je pomenil prelomnico tako v rock glasbi, kot tudi v našem prostoru (Ogrinc 1985, 98-99). Nova generacija punkerjev je starim rockerjem očitala, da ne cenijo nove glasbe, saj so nekateri trdili, da pri nas punk ne more obstajati, ker ni britanskih razmer, zaradi česar je prišlo do medijskega spora glede vrednotenja glasbe (Bašin 2006, 21).

Poleg Pankrtov so v prvem valu punka pri nas nastale še glasbene skupine, kot so Ljubljanski psi, Berlinski zid, Grupa 91, razmah so doživeli razni fanzini, grafitarstvo in punk disko. Prvič pa se je pojavil tudi punk življenjski stil v javnosti v smislu podobe, slenga, vrednot, zaradi česar je dominantna kultura to subkulturo sprva dojela kot simbolično grožnjo (Tomc 2010,

176). Pri razumevanju punk subkulture v Sloveniji je treba upoštevati okoliščine, v katerih je nastala – »avtoritaren političen režim« (Tomc 2002, 86). »V/ slovenskem socializmu /.../ je bil za ene punk nekultura, ki ne sodi v socializem, za druge pa je bil družben pojav, ki kaže na težave socializma« (Tomc 2002, 88). »Z začetnimi provokacijami in šokantnimi pojavi /.../ ni le opozarjala na anomalije v tedanji družbi /.../, ampak je tudi sprožila njeno liberalizacijo in demokratizacijo /.../« (Bašin 1999, 127).

Ključne pri začetkih punka in njegovemu razvoju so bile institucije, ki jih je priborilo študentsko gibanje, kar je v veliki meri pripomoglo k razvoju punka, preprečilo njegovo izginjanje in potiskanje na rob družbe, ter zbirališča (koncerti, lokali, javna mesta) in represija nad njimi (Ogrinc 1985, 94–97). Z diskom Študent v kleti 4. bloka v Rožni dolini je v Ljubljani prvič nastal prostor, kjer so se lahko mladi svobodno in provokativno izražali (Ozmec 2006), leta 1981 pa je tam začela še delovati skupina FV 112/15, ki se je ukvarjala z organizacijo različnih kulturnih dogodkov (Žerdin 2002, 47). Istega leta »j/e prišlo do poskusa dokončne rešitve problema punka. Jeseni tega leta so bili aretirani trije domnevni naci punkerji /.../. Njihovo aretacijo je spremljalo policijsko nasilje širših dimenzij in ideološka kampanja prek dominantnih medijev« (Tomc 1985, 16). »Punk kot glasbeni fenomen je presegel samega sebe ter v slovenskem in tedanjem jugoslovanskem prostoru postal družbeni fenomen in politični problem« (Bašin 2006, 22). Nad punkerji so začeli izvajati pritisk, racije, fizično nasilje, legitimizacije v javnosti itd. (Tomc 1985, 16), kot posledica tega pa je začelo primanjkovati prostorov in dogodkov za druženje in interakcijo članov subkulture, kar je pripomoglo k stagnaciji in oviranju alternativne scene (Bašin 2006, 58; Ogrinc 1985, 97). Družba je punkerjem posvečala tolikšno pozornost, saj je zaradi njihove družbene kritičnosti in zavzetosti pomenila grožnjo redu, kar je še potencirala naraščajoča družbena kriza (Ogrinc 1985, 96). Vseeno pa se je punku uspelo obdržati na nogah, predvsem zaradi angažiranosti članov ter njegove vztrajnosti (Ogrinc 1985, 97).

V 80.ih letih so določeni bendi začeli izginjati iz scene in se iz večjih mest seliti v provinco, začeli so se pojavljati novi bendi (Muršič 2000, 206). Popularizacija subkulture punka je privedla do notranje diferenciacije med pripadniki in oblikovanja podskupin, zaradi česar je punk izgubil jasno identiteto (vpliv pop in disko glasbe, umetniška avantgarda, šminkerstvo...). Kot odgovor na popizacijo, komercializacijo in poblagovljenje punka je leta 1983 nastal »trdi punk« oziroma hardcore, ki je spremenil glasbo v hitrejšo in agresivnejšo,

imidž v bolj militanten in je radikalnejše nadaljevanje punka (Bašin 1999, 126; Ogrinc 1985, 100). Hardcore punk glasba pa v Sloveniji ni bila preveč dobro sprejeta. Hardcore ali »trdi punk« je bil »/o/bupen poskus ponovne vzpostavitve ekskluzivnosti in subkulturne identitete, ki se je porazgubila v raznolikosti scene, k čemer je prispeval občutek stagnacije in mrtvila« (Ogrinc 1985, 100). Stanković »/h/ardcorovski umik v podzemlje /.../« razume »/.../ kot izstop iz kakršne koli družbene angažiranosti in vpletenosti, v poskus graditve svojega (boljšega) sveta, vendar brez hipijevskega utopizma (ostajanje v mestih, ustvarjalna »positive attitude« namesto čezmernega drogiranja...)« (Stanković 1994, 563). Čeprav je hardcore temeljil na praksi »naredi sam«, je pripomogel h kritičnem pogledu na probleme moderne družbe (Ozmec 2003). S hardcore glasbo se je v punk vrnila radikalnost, kritičnost, vendar pa se je subkultura tudi izolirala in začela kmalu stagnirati. Ljudje so pripadnike dojemali kot samozadostne, ozkogledne, zaprte in samovoljne (Ogrinc 1985, 100–101).

Prvi hardcore dogodek se je v Ljubljani zgodil leta 1983 s pomočjo FV založbe v Mladinskem centru Zgornja Šiška, kjer so imeli prvi nastop skupine Stres državnega aparata, Uporniki brez razloga in Odpadki civilizacije, ki so bili kasneje eni izmed najprepoznavnejši hardcore bendov pri nas. Kasneje so se jim pridružili še Epidemija, III. Kategorija, Tožibabe itd, kar je botrovalo nastanku Hard Core kolektiva, ki je pripomogel k bolj pestremu kulturnemu življenju v Ljubljani. Hard core je bil glasba undergrounda in se je v DIY stilu širil po pošti s presnetimi kasetami, kmalu pa se je proslavil, tudi s pomočjo koncertov, na območju celotne bivše Jugoslavije (Ozmec 2003).

Hard Core kolektiv je preziral mainstream kulturo ter ji tudi nasprotoval ter bojkotiral dogodke, kot je bil Novi Rock (Bašin 2006, 58), eden izmed najvidnejših in najpomembnejših rockovskih festivalov v Sloveniji, ki se je v ljubljanskih Križankah odvijal med leti 1981 in 2000. Leta 1986 je eden izmed organizatorjev Novega rocka, Igor Vidmar, k nastopu na festivalu povabil predstavnice Hard Core kolektiva, Tožibabe, ki pa so hotele nastopati samo pod pogojem, da je povabil še ostale bende iz kolektiva (Bašin 2006, 60).

Hardcore glasba je znana po svoji hitrosti in neposrednosti, tak pa je bil tudi njen »začetek, vrhunec in zaton na Slovenskem. Tako kot so hardkorovci prišli do prostorov in možnosti organiziranja koncertov, tako je sledil konec scene.« (Ozmec 2003). »Če se je hardcorovska scena sredi 80ih let zaprla pred zunanjim svetom zaradi zavračanja t.i. institucionalizirane

alternativne scene, se je dejavnejši del hard core punkovske scene 90ih izognil in odrekel komercializaciji in političnim spletkam z distanciranjem in samoizolacijo v še globlji t.i. underground« (Bašin 1999, 127).

V slovenski straight edge ter hardcore sceni Rusjan kot pomemben aspekt izpostavlja prijateljstvo, ki je »najpomembnejše osebno razmerje« (Rusjan 2014, 65). Kot primer podaja nastajanje fanzina 13.brat ter sodelovanje v bendih, kjer je prijateljstvo nujno prisotno za njihovo delovanje in obstoj, ter tudi scene nasploh (Rusjan 2014, 65–66). »Izdaja prijateljstva je bila dojeta kot napad na skupnost, v našem primeru na sceno« (Rusjan 2014, 66).

6.3 Analiza odgovorov

Za namen kvalitativne raziskave o straight edgu v Sloveniji sem intervjuvala 11 ljudi, od katerih jih je 8 straight edge še danes, 3 pa niso več. Povprečna starost intervjuvancev je 34 let (v razponu od 27 do 43 let). Pri izvajanju intervjujev se nisem srečala s posebnimi omejitvami in nisem imela večjih težav pri pridobivanju kandidatov, saj so načeloma vsi z veseljem sodelovali. Ker so intervjuji potekali v sproščenem vzdušju, sem morala biti pazljiva pri usmerjanju toka pogovora, saj sem pridobila med intervjuvanjem tudi veliko količino podatkov, ki za mojo nalogo niso najbolj relevantni. Intervjuvanci niso izrazili posebne želje po anonimnosti, zato jih v analizi naslavljam z njihovimi imeni.

- Dejan, 43, Maribor-Velenje
- Domen, 37, Vrhnika-Ljubljana
- Ivo, 33, Ajdovščina-Postojna
- Jure, 33, Krško
- Miran, 37, Sečovelje-Ljubljana
- Nejc, 27, Velenje-Ljubljana
- Primož, 35, Trbovlje
- Slađan, 34, Postojna
- Zoran, 29, Rakek-Ljubljana
- Žiga, 30, Radovljica-Ljubljana
- Žiga X, 39, Ljubljana

Vsakega sodelujočega sem intervjuvala posamično, polstrukturirani intervjuji pa so trajali od približno 30 do 90 minut, odvisno od komunikativnosti intervjuvanca. Vprašanja sem zastavljala glede na vnaprej pripravljen vprašalnik, vendar sem, odvisno od posameznika in njegovega toka pripovedovanja, včasih dodala še kakšno podvprašanje ali pa zamenjala vrstni red vprašanj. Zaradi lažje obdelave pridobljenih podatkov sem odgovore sodelujočih uredila, saj je »gradivo, zbrano v raziskovalnem procesu, zelo obsežno in lahko vsebuje tudi nepotrebna podvajanja in ponavljanja ter pravopisne napake« (Adam in drugi 2012, 129). Raziskovalec mora zaradi tega »izločiti /.../ podatke, ki so irelevantni v odnosu do raziskovalnega problema in raziskovalnih vprašanj. Zato naj bi zbrano empirično gradivo do določene mere selekcioniral in izbrano gradivo prepisal ter ga deloma parafriziral in povzemal« (Adam in drugi 2012, 139). Seveda je pri tem treba paziti, da se ne spreminja vsebine pridobljenih odgovorov.

Analiza kvalitativnih podatkov je sestavljena iz treh postopkov – redukcije podatkov, prikaza podatkov ter oblikovanja sklepov oziroma preverjanja. Redukcija podatkov je proces izbire, poenostavljanja, preoblikovanja podatkov v transkriptu, dogaja pa se že preden so dejansko zbrani podatki, ko se raziskovalec odloča, katere osebe, vprašanja, metode zbiranja podatkov bo izbral. Redukcija podatkov je prisotna skozi celoten proces izdelave kvalitativne analize in je del nje. Prikaz podatkov so organizirane informacije, ki pomagajo priti do zaključkov in pomagajo razumeti, kaj se dogaja. Najpogostejša oblika prikaza pri kvalitativni analizi je bil v preteklosti razširjen tekst, kjer pa hitro pride do prenatrjenih, neutemeljenih zaključkov, saj je ogromno količino podatkov težje sprocesirati. Za lažjo analizo je tako primernejši prikaz podatkov v obliki tabel, grafov in mrež. Tudi oblikovanje in uporaba prikazov je konstanten del analize. Končno oblikovanje sklepov oziroma preverjanje se po navadi ne pojavi do konca zbiranja podatkov, vendar pa je pogosto vnaprej predvideno že od začetka raziskave (Huberman in Miles 1994, 10–11).

Za lažjo analizo sem vprašanja iz vprašalnika združila v 12 tematskih sklopov:

1. Okoliščine pri prvem stiku s straight edgem
2. Razlogi za to, da posameznik postane straight edge
3. Identifikacija ter izražanje pripadnosti
4. Odnos posameznika do osnovnih zapovedi

5. Družbena angažiranost
6. Odzivi okolice
7. Spreminjanje odnosa do straight edga
8. Straight edge kot gibanje in subkultura
9. Najmočnejše scene v Sloveniji
10. Stanje straight edga nekoč in danes
11. Oblike družbenih stikov med pripadniki
12. Pomembnost širjenja straight edge ideologije

Vprašalnik sem v grobem razdelila na dva tematska sklopa, v prvem sklopu vprašanj sem želela pridobiti poglede in mišljenja posameznikov glede straight edga samega ter njihove osebne povezave z njim, v drugem delu pa kako vidijo straight edge sceno v Sloveniji.

6.3.1 Okoliščine pri prvem stiku s straight edgem

Z uvodnima vprašanjema ter njunimi podvprašanji sem želela izvedeti, kje so intervjuvanci prvič slišali za fenomen straight edga, koliko so bili takrat stari in s čim so se v tistem obdobju ukvarjali, ali so izvedeli za to sami, na primer iz medijev, interneta, glasbe ali pa od vrstnikov, prijateljev ter ali so takrat tudi sami postali straight edge. Poleg tega me je zanimalo, ali tudi oni vidijo hardcore kot pomemben in nujen del straight edga.

»Kdaj si izvedel za straight edge? (Od kod/koga/kje, koliko si bil star takrat? Si takrat tudi postal straight edge?)«

Miran je o hardcoru in straight edgu izvedel od starejšega brata »ki je bil akter v tej neki skejt – hardcore lokalni kulturi v Novi Gorici in v bistvu od cele te neke grupacije okoli fanzina 13. brat in tako nekako sem prišel v stik s to glasbo, ki se je poslušala in s to idejo straight edga in lahko bi rekel, da so takrat že bili tudi določeni posamezniki, ki so se tako deklarirali« (2014). Slađan je za straight edge slišal od prijatelja, ki je ideje prav tako pobral od Goriških skejterjev. Podobno je tudi na Nejca vplivala družba: »Izvedel sem v srednji šoli, tam po letu 2000, ko sem poslušal dosti hardcora in podobnega in sem spoznal eno družbo iz Celja, ki so vedeli malo več o tem in so mi povedali za to gibanje /.../ (2014)«. Dejan je bil metalec, ko je od prijatelja, ki je sodeloval pri takratnem fanzinu Platfuzz, izvedel za straight edge, postal pa je to šele čez par let, ko je začel poslušati straight edge bende.

Za Iva je bila velikega pomena glasba ter prijateljski odnosi: »Star sem bil okoli 16 let in imel enako kot danes velik apetit za novo glasbo. Današnja mladina verjetno s tem nima problemov, takrat pa si novo glasbo lahko našel le v glasbenih trgovinah ali pa od prijateljev in znancev. Ključnega pomena je bilo predvsem izposojanje glasbe in s tem krepitev prijateljskih vez, ki so privedle do takšnih in drugačnih pogledov in mišljenj« (2014). Jure je za straight edge prvič slišal, ko je naročal kasete s hardcore glasbo pri distribuciji Crime Tapes, na katerih je pisalo straight edge, kar ga je vzpodbudilo k nadaljnjemu raziskovanju.

Za intervjuvance, ki so se s straight edgem spoznali konec 90ih in kasneje, je bil pomemben vir informacij internet: »M/islam, da sem bil star 14 let. To je bilo približno leta 1999, vem pa, da sem na internetu našel straight edge, ko sem šel iskat punk komade in scene« (Žiga 2014). Prav tako pravi Zoran, da je okoli leta 2000 prvič slišal za straight edge, za kar je bil »največ internet kriv, povezano je bilo pa s tem, da sem takrat začel poslušati malo več tega punk rocka, predvsem te kalifornijske skate punk scene in je to en izraz, ki se je dosti uporabljal /.../« (2014).

Žiga X in Miran sta straight edge način življenja živela, še preden sta sploh vedela zanj: »Za straight edge sem v bistvu izvedel šele po tem, ko sem ga že na nek način živel, potem sem šele zanj slišal /.../ (Žiga X 2014). Prav tako je Slađan nehal piti alkohol, še preden je izvedel za straight edge.

Kot sem pisala že v teoretičnem delu, je straight edge nastal kot derivat hardcore glasbe in je neločljivo povezan z njo. Zanimalo me je, kako na to gledajo slovenski straight edgerji – ali se jim zdi hardcore pomemben ter ali je lahko posameznik straight edger, brez da bi imel neko povezavo s to glasbo.

»Straight edge je nastal v povezavi s hardcore punkom. Je tudi tebe hardcore vpeljal v straight edge? Meniš, da je straight edge pomemben del hardcore scene? Ali lahko obstaja brez nje?«

Večina intervjuvancev meni, da je straight edge močno povezan s hardcore glasbo, na primer: »Ko sem začel poslušati hardcore je bil straight edge v sceni zelo prisoten. Takrat je vsekakor bil pomemben del hardcore scene /.../ (Ivo 2014). Tudi Miran je povedal podobno ter

izpostavil, da »je bila v sredini 90ih let ta hardcore scena bistveno bolj družbeno osveščena, kritična in je stvari jemala bolj resno. /.../ V Novi Gorici, v Primorskem okolju, /.../ okoli tega kolektiva 13.brat se je neka zelo močna ideološka družbeno-kritična ekipa pojavila. Ne bi si upal reči, da je to posledica straight edga, ampak bolj hardcora kot takega, ampak mislim da je tudi straight edge imel nek posreden vpliv, da so se pojavila določena vprašanja« (2014).

Žiga je ob poslušanju besedil izposojenega CD-ja straight edgerjev Insted ugotovil, da mu za neke stvari ni vseeno, kar ga je spodbudilo k nadaljnjemu raziskovanju tovrstne glasbe. Tudi Sladan in Jure menita, da za straight edge ne bi izvedela brez hardcore in punk glasbe. »Na začetku itak nisem niti vedel, kaj je to straight edge, vedel sem, da je to neka podzvrst hardcore punka, potem pa ko sem kupil Minor Threat plato, mi je pa to zelo zanimivo postalo, ko sem še malo njihova besedila bral, me je potem kar malo fasciniralo« (Jure 2015).

Na vprašanje o tem, ali lahko prevzameš straight edge identiteto, ne da bi poslušal hardcore glasbo, so intervjuvanci podali različne odgovore. Nekateri so trdili, da straight edge izvira iz hardcore glasbe, zato bi se jim zdelo »čudno« (Žiga 2014; Zoran 2014), da bi se nekdo oklical za straight edge brez te povezave, ali pa kot je Jure poenostavljeno povedal: »Straight edge jaz v prvi vrsti razumem kot punk, tako da če ne piješ pa če nisi punker, potem mislim, da nisi straight edger« (2015).

Žiga x meni, da ljudje, ki abstिनirajo in obenem ne izhajajo iz subkulture, niso straight edge, temveč to delajo zaradi drugih razlogov:

Poznam ljudi, ki ne pijejo, ne kadijo, se ne drogirajo, ampak ti so recimo muslimani, pa delajo to zaradi vere. Moraš poznati neko osnovo, ker tudi če si ti hardcorovec, simpatiziraš hočeš nočeš z nekimi idejami o življenju, izhodišči spoštovanja, upoštevanja sočloveka, zavedanja družbe, stranpoti globalnih zablod in pa zgrešenih poti, pozicijo temu najdeš v besedilih in če ti je to kul itak da greš s tem naprej. Se mi zdi, da bi eno brez drugega skoraj težko šlo (2014).

Nejc in Domen pa sta izjavila, da straight edge ne obstaja samo v tej relaciji. Nejc na primer meni, da si verjetno lahko straight edge, pa niti ne veš, da to obstaja, je to v tvoji naravi. Domen je svoje mnenje utemeljil: »/S/em bral, da je v Ameriki dosti ljudi, ki so rekli, da ni

treba poslušat hardcora, ali pa da so začeli drugo glasbo poslušati, da jim to ni bilo več všeč, straight edge so pa recimo ohranili, ali pa vsaj veganstvo» (2014). Dejan priznava, da je straight edge zelo pomemben del hardcora in da brez njega ne bi mogel nastati, vendar je po njegovem danes straight edge lahko povezan tudi s kakšnim drugim glasbenim žanrom.

6.3.2 Razlogi za to, da posameznik postane straight edge

Preden sem sodelujoče začela spraševati po vzrokih, zaradi katerih so se odločili, da prenehajo s slabimi navadami, me je zanimalo, katerih so se pred tem posluževali. Pri vprašanju »Ali si kdaj v življenju pil alkohol/kadil/jemal droge?« je vseh 11 intervjuvancev odgovorilo pritrdilno.

Ivo, Primož in Žiga so poskusili le alkohol: »Vem da nekateri postanejo straight edge, preden sploh karkoli poskusijo, ne da sem se jaz poskusil drogirat, ampak vem, da sem poskusil pivo, vino, pač kaj sem spil, za novo leto smo pili šampanjec, nikoli se nisem napil, ampak ni tako, da bi bil čisto »clean« kot eni, ki nič ne poskusijo, potem so pa straight edge« (Žiga 2014). Žiga X drog in cigaret ni nikoli poskusil, kadar pa se je napil, je imel zelo slabo vest: »/A/kohol me je vedno odtujil od samega sebe« (2014). Slađan zase pravi, da je z alkoholom »zblaznel pri 14 letih«, ostalih substanc pa ni poskusil, ker se je bal, da ga bo »odneslo« (2015). Jure, Dejan in Zoran so pred idejo straight edga pili in kadili, Nejc pa pravi, da je poskusil vse, preden je postal straight edge. Zoran meni, da »ko si star 15 let to počneš, poskusiš malo eksperimentirati« (2014). Miran se spominja: »Če si na začetku srednje šole že malo poskusil alkohol, meni že nekje sredi srednje šole to ni bilo več zanimivo, sem nekako prekinil s tem. Kadil itak nisem nikoli, razen da sem malo poizkusil, isto je z alkoholom in potem v bistvu ugotoviš, da obstaja dejansko neka ideologija, ki to, kar ti itak že delaš, definira. Ampak spet je to čisto povezano z glasbo« (2014).

Domen sicer alkohola ne pije že od srednje šole, »edino če kuham hrano in če je v receptu tudi vino, ga dam notri, itak izpari, ampak nisem tako strikten, da ga ne bi dal notri. Ali pa se je zgodilo, da sem vzel napačen kozarec in sem spil alkohol /.../« (2014).

Ko sem intervjuvance vprašala »Zakaj si se odločil za tovrstno abstinenco? Kaj je vplivalo na to (npr. okolje, družina, prijatelji itd.)?«, sem dobila različne odgovore.

Primož je v življenju poizkusil le zanemarljivih par požirkov piva, zaradi česar težko govori o neki abstinenci od opojnih substanc, saj ga niso zanimale, »ker cenim razum, čistost in razmišljanje s svojo glavo. Najverjetneje je tovrstna naravnost v mojem primeru prirojena, saj nikoli nisem čutil naklonjenosti ali želje po eksperimentiranju« (2015).

Ivo pravi, da nikoli ni imel posebnih nagnjenj do opojnih substanc, abstinenco pa je obdržal s pomočjo prijateljev, straight edgerjev, ki so bili aktivni v hardcore sceni, fanzinov ter najljubših glasbenih skupin. Miran in Dejan sta kot enega izmed razlogov prav tako izpostavila ljudi okoli sebe: Miran pravi: »Moji bližnji so mogoče celo eden izmed podzavestnih razlogov, da sem jaz bil straight edge, ker nisem hotel gledat, kako se nekdo fenta. Imaš pred sabo to sliko in nočeš biti del tega, hočeš biti nasprotno« (2014). Dejan navaja očetovo neabstinenco kot delni razlog, »večji del pa vsekakor družba in pripadnost pozitivnemu načinu razmišljanja znotraj hardcora. Takrat nas je bilo v Sloveniji malo in smo se bolj kot ne vsi poznali« (2015).

Žiga meni, da mu straight edge način življenja zelo ustreza: »To je bilo res tisto iz mene, tam sem se jaz našel /.../. Meni so bile na splošno vseč ideje straight edga in to, da se ne ubijaš z nekimi nepotrebnimi substancami, pa meni je glavna fora še vedno pač biti trezen, meni se zdi to tako, dobro, ker enim se ne zdi, ane (smeh)«. (2014). Na njegovo odklonilnost do drog pa je po njegovem mnenju vplival način, kako so mu predstavili droge v otroštvu in jih je do nedavnega »povezoval s sigurno smrtjo« (Žiga 2014).

Žiga X je v določenem obdobju svojega življenja spoznal, da lahko odvisnost vpliva ne samo na posameznikovo življenje, temveč tudi na ljudi okoli njega:

/T/am pri 17, 18 letih sem rekel: jaz pa tega res ne rabim imeti v življenju, predvsem tega, da se nimaš pod kontrolo, da kar greš nekam po svoje...če se ga napiješ v eni najstniški razposajenosti lahko to preraste v dosti hujšo odvisnost, ali pa potegne s sabo tudi življenje, ki mu pa že težko rečeš življenje. Nisi sam v tem, za sabo potegneš še koga, po navadi tiste, ki so ti blizu, a je to družina, če si si jo že ustvaril pa si alkoholik, ali pa starše, to ni samo stanje enega človeka (2014).

Zoran vidi svojo odločitev, da je postal straight edge, kot upornišvo v najstniških letih:

Rakek, kjer sem takrat živel, je v bistvu nek manjši, zabačen kraj, kjer se ljudje poročajo pri 20 letih, imajo otroke, delajo v nekih bednih službah in nihče nima ambicij in meni je bil cel ta punkrock, skejtanje in posledično potem tudi straight edge kot nek upor proti temu, nikoli se nisem počutil kot del tega okolja /.../ /T/akrat smo se našli eni 4 posamezniki, ki smo se družili, in smo drugače razmišljali, druge stvari so nas zanimale, kot ostale vrstnike /.../ (2014).

Meni, da je straight edge na začetku pritegnil najstnike, ker so se počutili drugačne in boljše od drugih s prevzemom te identitete, kar označuje za neumno najstniško razmišljanje.

Tudi Domen navaja življenje na vasi kot enega izmed razlogov za straight edge, saj je bilo treba na koncerte iti z avtomobilom, kar je posledično pomenilo, da je nekdo moral ostati trezen, zato je po tem, ko je opravil izpit za avto, tudi postopoma nehal piti, ni pa se nikoli zavestno odločil, da bo postal straight edge, ampak to navaja kot »splet okoliščin« (2014).

Nejc in Jure pravita, da sta pitje alkohola ob vikendih začela dojemati kot nezanimivo: /N/eko obdobje mi tudi ni več pasalo pit, ven smo hodili samo zato, da se ga napijemo in je tako nekako postalo vse skupaj monotono /.../« (Jure 2015). »/J/e bilo od petka do petka, potem pa stop, brez veze. Zdelo se mi je, da delam to zaradi drugih in potem sem nehal še preden sem vedel za straight edge in mi je nekako bilo čisto naravno to. Ko sem pil se nikoli nisem počutil, da sem to jaz, potem sem nekako izvedel: aha, niso vsi taki, ni treba, da temu sledim in mi je bilo to všeč in se od takrat naprej tega držim« (Nejc 2014). Slađan se je zavestno odločil za abstinenco, ker mu je bilo dovolj negativnih posledic, ki jih prinese popivanje.

Zanimivo se mi zdi tudi, da je Źiga omenil, da je zaradi treznosti asocialen: »/S/em manj zgovoren, kot pa če bi bil mogoče pijan, ali pa sem mogoče samo toliko introvertiran pa to nima veze« (2014).

6.3.3 Identifikacija ter izražanje pripadnosti

Na vprašanje »Ali lahko zase rečeš, da si straight edge, se s tem identificiraš?« so intervjuvanci ponovno podajali raznolike odgovore. Opažam, da večina tega ne želi razlagati na vsakem koraku ter »obešati na veliki zvon«, kot je izjavil Ivo. Izjema je Źiga X, ki si je k priimku dodal črko X, ki je: »/.../ umetniško ime, ki je prav zaradi straight edga zraven, jaz se

drugače ukvarjam tudi s pisanjem mladinske literature in je to ime notri prav zaradi tega, ker je vedno vprašanje zakaj ta X in lahko povem svojo izkušnjo na nek način speljano skozi zgodbo, kako pa kaj. To je zelo resna stvar v mojem življenju, s katero se definitivno ne hecam in ne vidim tega kot nek trend /.../« (2014)

Straight edge sta Miran in Domen na podoben način označila in sicer Miran kot »način življenja, s katerim lahko narediš mogoče več stvari, kot pa če si nonstop pijan, zadet. Si pač lahko aktiven in nek ta cilj oziroma nekaj, k čemur težiš, ni straight edge, ampak je nekaj več« (2014), Domen pa kot »življenjski stil, na katerega se navadiš, pač ne piješ ali pa ne ješ mesa, imaš drugo dieto« (2014). Tudi Žiga X je straight edge označil za način življenja, kot »vseživljenjsko zavezo« (2014).

Primož se s straight edgem le delno identificira, saj je definicijo zapisal nekdo drug, on pa sicer živi v skladu s temi pravili, ampak mu sama definicija ne pomeni veliko, saj ima odklonilen odnos do etiket. Slađan pravi, da se s straight edgem ne identificira, Jure pa, da se sam ni ravno deklariral za straight edge »Če me je kdo vprašal, nisem nič rekel, da sem straight edge, pač ne pijem ker ne pijem, ker mi to ne paše, nisem nikoli to razlagal na veliko, ker itak, če ljudem rečeš, da si straight edge, to je tako kot da bi jim rekel, da si ne vem kaj (smeh)« (2015). Miranu straight edge nikoli ni pomenil ultimativnega cilja in pravi, da »/č/e bi že koga moral postaviti na oltar, ne bi straight edga, ampak hardcore kot tak, oziroma neko sceno, oziroma neko boljšo družbo. Nikoli nisem mislil, da če bomo vsi straighterji, bo pa svet lep, to je bullshit« (2014).

Zanimivo se mi zdi, da so pri tem vprašanju kar trije izmed intervjuvancev omenili negativne konotacije straight edga. Dejan pravi, da se je na začetku deklariral kot straight edger, vendar je kasneje oznaka pridobila negativen prizvok, nato jo je tudi prerasel. Zoran pravi: »Jaz se totalno poistovetim s tem terminom« vendar pa se je »ta pomen, kaj naj bi straight edge bil, /.../ toliko spremenil, da se veliko ljudi noče poistovetiti z njim, ker je mel ta termin zmeraj malo negativno konotacijo« (2014). Žiga je o identifikaciji s straight edgem največ razmišljal ob gledanju dokumentarca, ki prikazuje nasilno straight edge sceno v Ameriškem Salt Lake Cityu, zaradi te negativne konotacije pa je razmišljal, ali se želi sploh poistovetiti s straight edgem (2014).

Jure in Nejc sta omenjala ponos v povezavi s straight edge identiteto in sicer v smislu, da to ni nekaj, na kar bi človek bil ponosen in posledično na veliko izkazoval. »/T/o mi je čisto osebna stvar, nimam ponosa, ne da se sramujem, samo pač tak sem in ne morem si pomagati, to je to« (Nejc 2014). Jure pravi, da ni bil ponosen, na to, da je straight edger, ni pa se tudi sramoval tega: »/S/aj to nisi nič naredil, če si straighter, nimaš kaj biti ponosen na to. Ponosen si, če nekaj dobrega narediš, mislim, saj to narediš nekaj dobrega za sebe recimo« (2015).

Svojo pripadnost določeni subkulturi, gibanju ipd. lahko pripadniki izkazujejo tudi s svojo fizično pojavo, zunanjim izgledom. Vprašanje se je glasilo: *Ali si kdaj s svojo zunanostjo izražal svojo pripadnost (risanje x-ov, tetovaže, oblačila)?*

Več kot pol intervjuvancev pravi, da so imeli majice straight edge ali hardcore bendov, majice in našitke s straight edge motivi (»drug free youth«, »straight edge will never die«) ter majice z veganskimi in vegetarijanskimi motivi (Žiga, Miran, Ivo, Zoran, Primož, Jure, Slađan).

Tetovaže s straight edge motivom imata Žiga X in Nejc, ki pravita: »Tako močno se poistovetim s straight edgem, da imam še x tetoviran, pa kakšnega si bom še verjetno dal, da bodo trije« (Žiga X 2014). Nejc, ki je tudi sam tetovator, pravi, da ima tetovirane tri x-e na roki ter ovco iz kultnega straight edge albuma Out of Step skupine Minor Threat.

V Ameriki je bilo popularno označevanje rok z X-i, predvsem na koncertih ter z namenom izražanja pripadnosti straight edgu. Glede pogostosti X znakov v Sloveniji Miran pravi: »X-i so bli v Gorici zelo redki, kakšni so se po moje kdaj pojavili, kak Trboveljčan pa Koprčan si je narisal X-e« (2014). Žiga X si je na koncertih mogoče dvakrat v življenju narisal črn X na roko, pa še to bolj kot ne za šalo. Nejc pravi, da mu je bilo risanje X-ov na roke všeč: »Zdi se mi, da sem si jih v srednji šoli en čas skoraj vsak dan risal, nekako mi je kul izgledalo, kao X na roki« (2014).

Iz intervjujev sem razbrala, da je bilo med intervjuvanci popularno risanje X-ov na roke v času srednje šole, a jih večina to označuje kot neke vrste norčevanje in »zafrkancijo«. Žiga si je v šoli kdaj pa kdaj narisal X, ker mu je bilo zanimivo, saj nihče ni vedel, kaj to pomeni. Zoran pravi, da so bili X-i na začetku neka najstniška zanesenost, kasneje pa so postali »bolj neka lokalna fora« (2014). Tudi Slađan pravi, da so si X-e risali le, kadar so »zezali ostale«

(2015). Jure se ne spomni, da bi šel z narisanim x-om kdaj na koncert, risali pa so si jih v šoli, ko jim je bilo dolgčas in mu to ni pomenilo izkazovanje pripadnosti.

6.3.4 Odnos posameznika do osnovnih zapovedi

Pri vprašanjih »V kolikšni meri spoštuješ osnovna »pravila« straight edga – abstinenca od alkohola, cigaret, drog, pa tudi promiskuitetnosti? Katera izmed teh se ti zdijo pomembna in zakaj?« sem opazila, da je nekatere zbudila beseda »pravila«. Ivo je objasn timer, da »t/u ne gre toliko za pravila, ampak bolj za to, da greš skozi življenje, kot ti najbolj ustreza. Sam vidim straight edge kot nekaj, kar človeka osvobaja in ne obratno« (2014). Nejc na straight edge ne gleda kot na pravila, ampak kot del gibanja, ki je nastal iz punka, ta pa je vedno kontradiktoral normalni družbi. Zanj normalna družba pomeni »v petek zvečer popivanje, da pozabiš probleme normalnega sveta in se mi zdi, da je lažje, namesto da jih zapiješ in pozabiš, da jih nekako poskusiš rešiti« (2014). Tudi Zoranu je osebno pomembno, da ne gledaš na straight edge »kot na skupek nekih pravil« (2014), zanj je straight edge »predvsem neko kritično razmišljanje v okviru družbe, predvsem neko skoraj že politično prepričanje, kot pa karkoli drugega« (2014). Primož pravila straight edga razume bolj kot »življenjske smernice, h katerim človek pristopi prostovoljno in ob njih vztraja po svoji vesti. So prostovoljne, narekuje jih zdrava pamet in človeka nikakor ne zavezujejo k ničemer« (2015).

Glede promiskuitete je Miran povedal:

Vse prepovedi, ki niso zelo jasno definirane, so ohlapno razumljene (smeh). To ni bilo mišljeno, da zdaj pa ne smemo seksat...to ni bilo nikoli toliko potencirano, kot ostale stvari. /.../ Potem je prišel ta vegetarijanski – vegan moment, ki je bil pomembnejši. /.../ Nismo bili ravno razvratni, tako bom rekel, tako da v bistvu smo se držali, na nek način je itak to vezano tudi z alkoholom pa pijanstvom, ko pač malo padejo te bariere, je lažje /.../ (2014).

Tudi Domen meni, da je sicer promiskuiteta bila eno izmed pravil, vendar nikoli tako izpostavljena, kot ostala pravila.

Žigu »prepoved« promiskuitete pomeni »tako pravilo, kakor – ne bit debil, ali pa razmišljaj s svojo glavo, ker mi je pač čist logično in sem ga jemal kot: ja seveda, zakaj to sploh definirat.

/.../ Ampak ta definicija »don't fuck«, to je kakor si vsak razlaga po svoje, mislim, v bistvu pove čisto direktno, kaj s tem misli, ker don't drink točno veš, kaj pomeni, don't fuck pa – mislim, meni bi bilo brutalno, potem to pomeni, da moraš biti župnik« (2014).

Žiga X je trden nasprotnik promiskuitete, skakanje čez plot je zanj »absolutno nesprejemljivo (2014)« in pravi, da glede tega zna tudi zatežiti ljudem. Meni, da promiskuiteta ni sprejemljiva niti za samske ljudi, saj je to odraz zrelosti in odgovornosti človeka. Glede promiskuitete je Zoran povedal, da »straight edge govori o nekem odgovornem obnašanju do soljudi, kamor bi promiskuiteto definitivno štel (2014)«.

Jure malce v šali pravi, da punkerji niso bili zanimivi ženskam, zato ni bilo težko biti nasprotnik promiskuitete. »D/ržal sem se vseh pravil, nisem se drogiral, nisem pil, nisem žensk menjal. Mogoče sem kdaj naredil kak požirek vina, tudi nisem bil proti, sam pač meni ni pasalo, in ker se je pač ravno poklopilo s tem straight edgem, mi je to bilo zanimivo, nekaj novega« (Jure 2015). Dejan, ki danes ni več straighter meni, da je zaradi te faze abstinence »ogromno pridobil v življenju« (2015).

Znano je, da nekateri privrženci straight edga pravila vzamejo za sveta, postanejo obsojajoči ter militantno nastrojeni. Zanimalo me je, kako moji intervjuvanci vidijo to militantnost, kako pomembno je to spoštovanje pravil zanje ter ali so kdaj prelomili katero od zapovedi. Vprašanje se je glasilo: *Nekateri so zelo strogi (militantni) glede upoštevanja osnovnih straight edge »zapovedi«. Ali si kdaj prelomil »edge« in kako gledaš na to militantnost?*

Miran trdi, da »v Sloveniji nikoli ni bil prisoten ta gang, militantno-ekskluzivističen klub, kjer se moraš dokazovati, kdo je bolj straight, radikalen, ekstremen. /.../ Vedno je bila v prvem planu glasba in enostavno ni bilo dovolj ljudi, da bi imel neko klapo dvajsetih in da bi zdaj nekoga izločil, ker pač ni straighter« (2014). Tudi Zoran straight edga nikoli ni dojemal kot nek klub ali pa gang, ob enem pa je vesel, da »v Sloveniji ni bilo nikoli tega, ker vem, da v tujini je bilo, to je ta neumnejša stran straight edge, zato je tudi straight edge večkrat prišel na slab glas. Definitivno so razlike med Slovenijo pa tujino, samo okolje, sama družba je tako različna, to se pozna« (2014).

Ivo odgovarja, da so militantni ljudje tisti, »ki neka svoja prepričanja in navade vsiljujejo drugim. Po navadi je tako, da so ti isti najbolj glasni posamezniki tudi prvi, ki svoja prepričanja zavržejo« (2014). Žiga razmišlja o militantnosti kot o nečem groznem: »/.../ sploh ne vem, kako lahko v imenu neke take preproste ideje, ki ti reče ne piti, začneš bit agresiven do drugih. To je meni bolno, to je pač človeška neumnost, ne pozna meja. To je isto, kot pa če en reče, da ima rad sir, drug pa sladoled in bi se zaradi tega stepla« (2014).

Domen se ob omembi militantnosti in hardlina spomni, da naj bi bila v Mariboru nekaj časa »hardline scena, so težili ljudem, ki so pili itd.« (2014). Miran pa izpostavlja skupino ljudi iz Kopra, »ki so bili mogoče malo bolj zagriženi v to idejo straight edge in so bili malo bolj »militantni« v svojem pridiganju /.../. Ampak po navadi je tako, da tisti, ki so najbolj zagnani, agresivni v teh svojih stališčih, najprej odpadejo (2014)«

Edini, ki je omenil, da je glede določenih stvari strikten oziroma si reče, da je celo hardliner, je Žiga X in pravi, da tisti, ki so nekdanji bili straight edge, sedaj pa niso več, težko rečejo, da so to sploh bili. »To je pač tak način življenja, ki bodisi gre s tabo, z roko v roki, ali pač ne. Jaz sem zdaj kar hardliner glede česarkoli takega in ne toleriram skoraj ničesar, kar se tega tiče. Pa tudi tako, če bom videl, da bo bend na odru pijan, pa da bo pil ali pa to poveličeval...če bi ga kdo preveč s tem biksal, me zelo hitro mine« (Žiga X 2014).

Nejc zopet poudarja to osebno odločitev: »To se mi zdi neumna ameriška fora, ki ni nič boljša, pač kreteni so to. Ne vidim nobene veze s tem, se mi zdi bolj osebna odločitev, kot pa da moraš druge na to napeljevati in jih nekak militantno kontrolirati« (2014).

Ko je beseda nanekla na nasilje, je Domen povedal, da so na začetku na hardcore koncertih divjali, kasneje pa je prišel še ples, ki mu pravijo moshanje: »Ti iz Maribora so moshali, pa ti iz Kopra, ki so bili čisto agresivni in je tudi enkrat en tako udaril enega človeka, da so morali prav na urgenco, ful so bili zoprni. Pa v Celju tudi, potem pa se je nehalo po enem času. Je bilo pa ful bedno, jaz nisem nikoli moshal, meni je bilo to čisto neumno« (2014). Tudi Miran omenja, da se je na sceni konec 90ih »pojaval ta kikkoks moment v moshpitu, ni bil več circle pit, je bil ta nasilen ples, kjer so neko agresijo in nasilje sproščali« (2014).

Jure in Slađan militantnost v straight edgu enačita s fašizmom in nacizmom, ki pa ne bi smela imeti veze s punk in hardcore glasbo, posledično pa seveda tudi s straight edgem. Primož z militantnostjo nima težav »v/ kolikor posamezniku militantnost do sebe pomaga v osebni rasti /.../« (2015) vendar pa ima odklonilen odnos do »militantnih »pridigarskih« pristopov do drugih ljudi in družbe ter do dejanj, ki na kakršenkoli nasilen način posežejo v osebne odločitve drugih ljudi ali povzročajo materialno, čustveno ali družbeno škodo« (Primož 2015).

Dejan povzema večinsko mnenje: »Preziram militantnost v kateri koli obliki. Kot rečeno - težaki. Ne pomnim pa kakšnih ekscesov na slovenski sceni« (2015).

Glede prelomitve edga pokažejo nekateri zelo liberalno plat. Ivo pravi, da mu ta način življenja trenutno odgovarja, »če bo pa kdaj kakšen kozarec piva stekel po grlu, tudi ne bo konec sveta« (2014). Tudi Miran meni: /k/aj spremeni ta en kozarec vina? Razen v tebi neko projekcijo, ki jo daješ sam nase in si ti center sveta in zdaj si ne vem kaj prelomil, *who gives a fuck* kaj si ti spil, a si spil kozarec vina. To je problem prevelike zagledanosti samega vase« (2014). Žiga pravi »Meni je vseeno, če piješ pa potem nehaš in rečeš: »zdaj sem spet straight edge« - *whatever*. Jaz nikoli nisem tega naredil, pa po moje če bi, potem ne bi rekel, da sem straight edge, rekel bi, da sem bil straight edge, kr se mi zdi neumno zanikati preteklost, ki je pač ne moreš spreminjati« (2014).

Glede kršenja pravil straight edga je Žiga podal zanimivo razmišljanje: »To je tudi tako, kot da bi se eni kristjani odločili, da če enkrat manjkaš pri maši, nisi več kristjan, ne razumem. Eni so preveč obsedeni s tem, kako kaj definirati, očitno nimajo realnih problemov v življenju, ali pa jih menjajo za take traparije« (2014). Žiga X je podal spet druge vrste primerjavo »Če si bo kdo govoril, da je straight edge, pa da bo tam pil...to ni več to, jaz sem glede tega zelo načelen. Potem lahko tudi jaz enkrat ženo prevaram, pa rečem: pa saj v bistvu je pa nisem« (2014).

6.3.5 Družbena angažiranost

Vegetarijanstvo in veganstvo je v hardcore vstopilo malo kasneje, nekateri to jemljejo kot zapoved, drugi pa spet na to gledajo kot na neko etično, moralno držo in spoštovanje do živih

bitij. Od 11 intervjuvancev so 4 vegetarijanci še sedaj, 2 sta vegana, 2 pa nikoli niso bili vegetarijanci ali vegani. Ostali so v nekem obdobju v življenju bili vegetarijanci/vegani.

»Ali si vegetarijanec/vegan? Če je odgovor da: Od kdaj in zakaj si vegetarijanec/vegan? Kaj je vplivalo na tvojo odločitev?«

Ivo pravi, da je »vegetarijanstvo nekako prišlo v paketu s straight edgem« (2014), Miran pa pri tem omenja, da je to »isto del zgodbe tega nekega angažiranega hardcora, spoznavanje s pravicami, izoblikovanje lastne identitete, kar pa v tistih letih črpaš tudi iz neke subkulture in iz nekih vprašanj, ki se v tej subkulturi pojavljajo in ja ta stvar je pač ostala oz. to se mi pač še vedno zdi pomembno« (2014). Miranu se vegetarijanstvo zdi pomembnejše, saj »s tem, da zdaj pijem pivo, nimam občutka, da lahko koga prizadanem« (2014).

Nasprotno Nejc in Zoran menita, da vegetarijanstvo nima veze s straight edgem: »Najprej je bil ta hardcore punk, potem je prišel straight edge, potem je prišlo vegetarijanstvo« (Zoran 2014). Straight edge ni bil povod za njegovo odločitev postati vegetarijanec, prej je na to vplival punk, zaradi katerega je začel razmišljati o mnogih stvareh, tudi vegetarijanstvu, ki mu pomeni vzporednico straight edgu. »Itak je vegetarijanstvo že v osnovi bilo bolj drugačna stvar kot straight edge, saj to je izbira, a boš pil ali ne, vegetarijanstvo je bilo pa v osnovi, da ne povzročaš nekomu nekaj slabega s tem« (Zoran 2015).

Žiga omenja pritisk vrstnikov kot povod za svoje obdobje vegetarijanstva in veganstva: »mogoče, ker sem bil malo del scene, se mi je zdelo čisto na mestu, da pač, ker večina se je to šla, zakaj pa se ne bi tudi jaz, pač nič takšnega« (2014). Meni, da se mu zdi sama ideja vegetarijanstva in veganstva super, saj se ljudje načeloma v prevelikih količinah prehranjujejo z mesom. Vseeno pa je zanj straight edge bolj pomemben. Vegetarijanec je bil približno 8 let, nehal pa je biti zopet posledično zaradi pritiska ljudi okoli njega in njegovega lastnega dvoma, zakaj je sploh vegetarijanec.

Žiga X izpostavlja etični vidik pri vegetarijanskem prehranjevanju ter spoštovanje do planeta, kjer živimo ter vseh živih bitij, pravi pa tudi:

Jaz kdaj tudi kakšno ribo pojem, ampak dolgo časa že ne več, pa kakšne stvari živalskega izvora še konzumiram, s tem, da znam imeti pa momente in

časovna obdobja, ko sem pa čisti vegan. Ampak tukaj se v glavnem orientiram po stanju oz. notranjem organizmu, prakticiram dolge teke, torej ultramaratone in včasih mi znese, včasih pač ne, da si pripravim prehrano okoli tega. Ljudje bi morali imeti spoštovanje do živih bitij, s katerimi si delimo svet, čim več tega, tem bolje (2014).

Tudi Primož pravi, da njegovi odločitvi, da je vegetarijanec že od leta 1996, botruje »moralni zadržek, spoštovanje do vsakega življenja, trenutni trend in osebna želja po družbenih spremembah« (2015), način razmišljanja ter ideologija glede mučenja živali pa je vplivala tudi na Slađana.

»Ali si v kakršnem koli smislu družbeno angažiran?«

Ivo pravi, da se trudi biti angažiran: »Občasno se udeležim kakšnega shoda sicer pa me kot glasbenika že od nekdaj vleče k ustvarjanju glasbe z močnejšim družbeno-kritičnem, političnim nabojem. Sem tudi član kolektiva 13.brat, ki občasno organizira kakšen koncert in poskuša biti malce več kot le še eden glasbeni webzine« (2014).

Nejc gleda na vse skupaj v sklopu »celotnega punk gibanja – antikapitalizem, anti-homofobija, fašizem pa vse te zadeve in nekako se pač skušam udeleževati kolikor se lahko, ali z bojkotom, kolikor se da, pa DIY« (2014). Primož je kot najstnik in študent »sodeloval z organizacijami in posamezniki v boju za pravice živali« (2015).

O svojem močnem čutu za solidarnost in družbeni angažiranosti je pripovedoval Žiga X:

Redno izvajam /.../ ene projekte, več let že sodelujem s pediatrično kliniko /.../ v različnih oblikah, /.../, redno sodelujem tudi z Zvezo prijateljev mladine Slovenije /.../. Poleg tega pa tako sodelujemo, če imamo na radiu kakšno akcijo, kakšno varianto, sem po navadi jaz pobudnik tega, oziroma če ne, pa vsaj vodim projekt. Dostikrat naredimo kakšno akcijo, ki po navadi ni nikoli medijsko podprta, ker to pač ni cilj tega. Veliko spremljam, kaj se dogaja v svetu pa okoli nas, zelo se me dotaknejo zgodbe posameznikov, ki mogoče nimajo toliko sreče v življenju, kot je imam jaz. Pa te svoje knjige dajem okoli, na bolnišnične oddelke, šolske knjižnice, ki vem,

da nimajo denarja/./ Pa dostikrat kaj zastonj naredim, ko je kakšen projekt, a je to tekst, strip. Pa po šolah in vrtcih dostikrat nastopam zastonj, brez problema, otroke skušaš navdušiti za branje (2014).

Zoran se je spraševal, kaj sploh je družbeno angažiranost: »A to če greš na protest, pomeni da si družbeno angažiran, ali pa če bereš anarhistične knjige? Potem sem. Družbeno ozaveščen sem, definitivno, angažiran pa, kaj pa vem, jaz imam ta problem, da se eni ljudje trkajo po prsah, kao jaz sem pa aktivist. Naj dejanja govorijo. /.../« (2014),

Jure je družbeno angažiran s tem, da organizira hardcore koncerte in piše besedila z družbeno kritičnim besedili v svojem bendu. Dejan se družbeno udejstvuje s petjem v bendih, v 90ih letih je imel glasbeno založbo Jaywalk Records ter sooblikoval fanzin Jaywalk, še danes pa organizira razne koncerte. Tudi Domen je v srednji šoli s svojimi prijatelji delal fanzine in organiziral koncerte.

6.3.6 Odzivi okolice

Ko človek prevzame neko novo identiteto ali pa način življenja, to opazi bližja okolica, za to me je zanimalo, ali so straight edgerji opazili spremembe v vedenju svojih prijateljev in bližnjih, ko so začeli živeti abstinenčno življenje.

»Ali si se zaradi straight edga kdaj počutil izoliranega, kako tvoj življenjski stil sprejema okolica?«

Ivo pravi, da za njegov življenjski stil vedo samo najbližji, ki »v glavnem spoštujejo mojo odločitev ali pa se tako samo meni zdi. Izoliranega se pa počutim vsakič, ko se znajdem na kakšni od pivskih veselic« (2014).

Miran pravi, da so na njih v sceni gledali kot na »čudake« (2014) in so bili tudi malo »predmet posmeha«, vendar so z vsemi vseeno »super sodelovali« (2014). Prav tako kot Miran, tudi Zoran ni izkusil izoliranosti s strani ne-straighterjev: »To, da me kdo zajebava, to so fore, jaz nisem nikoli to tako osebno jemal. V določenih trenutkih mi je šlo mogoče malo na živce, ampak to je bilo itak zmeraj bolj neko pikanje, kot pa karkoli drugega« (2014). Nikoli se ni počutil izobčenega v punk sceni, z ljudmi, ki so težili, pa se tako ali tako ni družil.

Nejc pa pravi nasprotno, da so ga v srednji šoli drugi večinoma izločili: »Jaz se čisto normalno počutim okoli pijanih ljudi, samo pač potem nekako oni mene gledajo, kot da sem tam, da jih obsojam, namesto da sem tam z njimi, da se zabavam« (2014). Pravi da ga sedaj sprejmejo, saj vejo, da ga ne morejo spremeniti. To, da te izločijo iz družbe, ker ne piješ, je zanj isto, kot če bi straight edgerji težili drugim, zakaj pijejo.

Žiga pravi, da so ga prijatelji spraševali, kako lahko zdrži: »To ni kako zdržiš, jaz drugače ne znam živeti, to je isto, kot če bi jaz nekemu rekel »Bravo, ker živiš«, ali pa da nekoga hvališ za nekaj, kar je. /.../« (2014). Spomni se, da je imel edino v srednji šoli kdaj problem z izolacijo – malo se je izoliral sam, ker se ni bilo vedno zabavno družiti s pijanimi ljudmi, malo pa so ga tudi sami izolirali, ker jim preprosto ni bilo jasno, kaj bo delal on z njimi. Od faksa naprej pa teh problemov več ne zaznava.

Sladán meni, da se okolica včasih počuti bolj ogroženo od straight edgerja, ki je v manjšini, in mu zato težijo, zakaj ne pije. Domen pravi: »Saj na mene nobeden ni gledal kot da sem straight edge, samo vedeli so, da ne pijem, so me spraševali, če sem kaj bolan«.

Jure se je še naprej družil z istimi ljudmi kot preden se je spustil v straight edge, »oni so pili, jaz pač nisem« (2015). Primož zase pravi, da je bil »z izjemo nekaj vrstniških izpadov v srednji šoli, vedno sprejet s spoštovanjem in podporo« (2015). Dejan pa pravi, da je treba pripombe ljudi znati obrniti na hec.

Vsi torej poročajo, da jih je okolica na takšen ali drugačen način sprejela z malce dvoma, posmeha ali pa nejevere, vendar je večina še vedno ohranila iste prijateljske kroge.

6.3.7 Spreminjanje odnosa do straight edga

Kot sem že ugotovila, so se moji intervjuvanci s straight edgem spoznali v najstniških letih, ko mlad človek išče svojo identiteto in pripadnost. Prav zaradi tega me je zanimalo, ali so to navdušenje in trdnost glede straight edge identitete obdržali tudi kasneje v svojem odraslem življenju. Vprašanje se je glasilo: »*Kako se je skozi čas spremenil tvoj odnos do straight edga? Ali je zate še vedno isto pomemben?*«

Ivu je včasih straight edge identiteta pomenila več, kot mu pomeni danes, »v/erjetno zato, ker sem dosti bolj poslušal straight edge bende in se s to svojo ideologijo nisem počutil tako osamljenega« (2014). Vseeno pa mu ta življenjski stil še vedno »najbolj odgovarja« (Ivo 2014).

Miran straight edge primerja z rutino: »S tem, ko odraščáš, ko se razvijaš, ko širiš svoje poglede, je bilo to zame vedno manj in manj pomembno, /.../, to ni bil nikoli glavni cilj« (2014), vendar pa je vesel, da je »obdobje med 17im in 24im letom živel na tak način« (2014) in da sploh ne obžaluje tega. Miran je že 20 let vegetarijanec, na začetku mu je to pomenilo več, po tolikih letih pa »to postane neka rutina, s katero se sploh ne obremenjuješ« (2014). Isto je bilo s straight edgem: »/E/nostavno ni imel več tolikšnega pomena, v enem trenutku mi je bilo čisto vseeno a bom jaz spil ta kozarec vina ali ne, nič se ne spremeni, ne v mojem dojemanju sveta, ne v svetu okoli mene, enostavno v enem trenutku se je razvilo tudi to, da ni bilo to sploh vprašanje ali pa stvar, zaradi katere bi se obremenjeval« (Miran 2014).

Tudi Zoran vidi straight edge kot del odraščanja in je zaradi tega tudi tako navezan nanj, predstavlja mu osebno stvar in identiteto, s katero se močno poistoveti še danes. Skozi čas se je njegov odnos do straight edga spreminjal: »Dlje kot vztrajaš, dlje gledaš na to stvar, in lahko rečeš, da vsakič, ko si malo bolj zrel, je kot da bi bil spet na novo straight edge, ker se ti itak pogled na to čisto spremeni« (Zoran 2014). Meni, da se hitro pokaže, ali se za straight edge odločil zaradi sebe, ali drugih.

Žigu je abstinenca še vedno zelo pomembna: »/V/es čas sem trezen, pa že tako gre toliko stvari mimo mene, ker sem premalo pozoren, utrujen, pa že tako ne moreš vedno najbolj popolno razmišljati, da bi si pa še to kvaril s substancami, se mi pa zdi škoda« (2014).

Nejc straight edge vidi kot nekaj, kar ti je na nek način prirojeno oziroma postane neločljiv del posameznika, saj je zanj to »čisto naravno stanje, ne silim se da ne pijem pa kadim, normalno mi je to, tak sem in ne morem tega spreminjat. To je tako, kot da bi bil gej, pa bi mi nekdo vsiljeval, da moram biti straight« (Nejc 2014). Pomembno se mu zdi poudariti, da je »straight edge osebna odločitev« (Nejc 2014), ne vidi razloga, da bi ta odločitev vplivala na druge ljudi. »V zgodnjih letih ti je fajn, da poznaš to idejo, da obstaja, kasneje pa si dosti star,

da sam delaš odločitve okoli tega in tudi, če se odločiš, da ne boš več to, ni to noben big deal, to je vseeno to tvoja osebna odločitev« (Nejc 2014).

Žiga X meni, da mora vsak najti »nek smisel v življenju, marsikdo lahko reče, da je straight edge neka ideologija, skorajda nek new-agerski način življenja, ampak ni, to je način življenja, ki je pozitiven, kul, predvsem pa izhaja iz spoštovanja do samih sebe, kar je eden izmed temeljev, to pomeni da se zavedaš in da so ti neke zadeve v življenju jasne. Tudi če se temu ne bi reklo straight edge, bi tako živel« (Žiga X 2014).

Primožu je danes straight edge na drugačen način pomemben. »V najstniških letih sem v straight edge krogih iskal, našel in ustvaril svojo socialno mrežo, se z gibanjem poistovetil, identificiral in v njem iskal življenjske smernice. Kasneje sem se bolj kot na formo osredotočil na vsebino ter iskal, našel in osmislił življenjsko bistvo, za katerega verjamem, da me bo spremljalo še naprej« (2015).

Pri Juretu je bil prehod iz straight edga čisto preprost in enostaven: »Nehal sem biti straighter ker mi je pasalo spet kdaj pa kdaj spit kako pivo, to je to. Pravim pa tudi tako – nisem jaz tega nikoli razumel kot neko vero, pa tudi nisem sebe imel zdaj za ne vem kakšnega strejterja, tako se je nekako poklopilo s tem, da mi ni pasalo pit, pa da sem na novo odkril ta straight edge« (Jure 2015). Dejan pa je preprosto prerasel principe straight edga: »Začel sem prakticirati svoj način osebnega omejevanja. Grenak priokus pa je scena dobili s pomočjo težakov Earth Crisis in podobnih. Takrat sem nekako dobil odpor do tovrstnega razmišljanja« (2015).

Zanimivo se mi zdi razmišljanje Domna in Žiga, ki dopuščata možnost, da bosta v starosti morda zavila na stranpot. Žiga na primer pravi: »Ko bom star, ko mi bo malo bolj vseeno za zdravje, sicer pijanec nočem biti, ker je grozno, ampak malo fantaziram o tem, da bom kadil travo in igral igrice s svojo ženo. Če mi ne bo všeč, se seveda ne bom silil, ko mi pa tisti, ki jim je dobro, pripovedujejo, kako jim je, se kar malo vživim« (2014). »Ne bom rekel, da nikoli ne bom pil ali pa kadil, ko bomo stari, ga bomo po moje z veseljem dali na zob, pa gojili svojo lastno trto pa kuhali šnops. Kaj pa boš počel, ko te vse boli, ven ne moreš, pa se malo pozabavaš (smeš)« (Domen 2014).

6.3.8 Straight edge kot gibanje in subkultura

Že v teoretičnem delu sem veliko pisala o straight edgu kot subkulturi in gibanju, ki je svoj polni razcvet doživelo v Ameriki. Ker je Slovenija država, ki se z Ameriko zelo težko primerja v katerem koli smislu, pričakujem, da bodo tudi rezultati raziskave kazali na to nasprotje oziroma drugačnost. Vprašanja, ki sem jih postavila svojim sogovornikom, so naslednja:

»Ali si se kdaj počutil kot del večje grupacije? Ali meniš, da je v Sloveniji straight edge kot gibanje/subkultura sploh kdaj obstajalo? Kdaj je bilo na vrhuncu (če je odgovor da)?«

Ivo pravi, da je bila še najbližje straight edge gibanju Goriška hardcore scena konec 90ih let, ki je »zrasla okoli lokalnega fanzina 13.brat in prinesla celo enega prvih, če ne celo prvi domač straight edge bend (Hobson's Choice). Če sem se kdaj počutil del neke malo večje grupacije je bilo to takrat«.

Miran, ki je bil del te Goriške scene, pravi, da je bilo premalo ljudi, da bi se straight edge lahko klasificiral kot subkultura, meni pa, da je bila celotna hardcore scena neke vrste subkultura. Po njegovem mnenju je Goriška scena veljala za straightersko zaradi »par posameznikov, ki so najbolj aktivni in zaznamujejo neko sceno. In potem nastane neka fama da je tam neka straight edge scena« (Miran 2014).

Tudi Žiga meni, da je bolj kot straight edge subkultura bila: »ves ta punkrock, hardcore, vsi, ki smo prišli na koncert, ne samo straight edge, mogoče vsemu temu krogu bi lahko rekel mala subkultura znotraj večje alter subkulture. Ja za straight edge pa mogoče, ker nas je bilo samo par, bi bilo smešno govoriti o subkulturi« (2014). Pravi pa, da straight edge označi za neko vrsto subkulture, ko hoče komu razložiti, kaj to je. Pravi, da je straight edge prej subkultura, kot pa gibanje, »ker gibanje se mi zdi da ima nek namen, da hoče neki doseči, mi pa nismo, vsaj jaz nisem hotel. To je samo izbira, nič drugega. Pri gibanju imaš pa nek cilj, ane. Smo bili bolj kot subkultura« (Žiga 2014). Isto meni Zoran, da je bil straight edge »bolj del hardcora, punka, te scene pač, nismo bili nikoli neka zaključena skupina. /.../ Po moje je bilo to bolj razvito v 90ih, v Novi Gorici je bilo takrat kar veliko tega, z nami definitivno ni bilo« (2014).

Nejc pravi, da so bili na sceni prej posamezniki, kot pa neke grupacije ljudi ter da je straight edge osebna odločitev, ne pa neko gibanje: »vsaj pri nas ne čutim, da je to neko gibanje ali pa da bi lahko bilo. Pa tudi bolje se mi zdi tako (2014)«

Tudi Žiga X je mnenja, da ni straight edge pri nas nikoli dosegel stopnje gibanja in subkulture ter da je bila to osebna odločitev posameznika: »Jaz takega gibanja nisem nikoli zaznal, tudi ne vem, če smo imeli v Sloveniji znane primere skupin, ki so utelešale ali pa izražale neko ideologijo /.../. Mislim, da je straight edge stvar izbire vsakega posameznika in da se tam vse začne in konča. Da bi bila pa to kakšna scena, da bi se kaj dobivali, družili, to pa ne (2014)«. Po njegovem mišljenju je vsak po svojo prišel do ideje straight edga.

Domen pravi, da je v 90ih letih obstajala večja skupina ljudi, ki pa se je bolj navezovala na hardcore in punk rock glasbo, ne pa na straight edge. Straight edge gibanje subkultura sta po njegovem mogoče v majhni meri obstajala en čas, prej in po tem pa ne več. Dejan se je počutil »del večje grupacije, a ne v smislu straight edga. Drugače pa vsekakor. Del takratnih (90-a) aktivistov« (2015), v tem obdobju je bila ta scena po njegovem tudi na vrhuncu.

Sladjan se nikoli ni počutil kot del straight edge skupine, »močna scena je bila od leta 94 dalje in je trajala par let. Neko gibanje je bilo, ampak nisem bil del gibanja, tako da nebi vedel kaj več o tem« (2015). Primož pa pravi, da je bila v 90ih straight edge mreža dobro povezana znotraj Slovenije in tudi z drugimi državami.

»Do 24 leta, ali pa še prej, je večina ljudi odpadla, se pravi to govorim o neki generaciji od 17, 18 let do ene 22 let, je v bistvu to eno obdobje, ko se ljudje tripajo na straight edge in jim je to pomemben faktor v življenju. In takrat se v bistvu družiš v dosti večjih skupinah ljudi, imaš to neko potrebo, da si pač v nekaj klapah, ki so vedno bile, vsaj pri nas, vseh sort ljudi« (Miran 2014).

6.3.9 Najmočnejše scene v Sloveniji

Pri vprašanju »Kje v Sloveniji so bile oziroma so najmočnejše straight edge »scene«?« sem želela izvedeti, kateri konci Slovenije so bili znani po straight edge dogodkih, ljudeh, bendih itd.

Večina intervjuvancev je povedala, da je bila glede straight edga najmočnejša scena v 90ih letih na Goriškem. Dejan pravi, da je bila to »/s/cena, ki se je razvila okoli fanzina 13. brat« (2015), Slađan pravi, da je bilo tam »cel kup bendov in samih odličnih norcev« ter da »/č/e ne bi bilo njih, niti današnje scene ne bi bilo« (2015). Tudi Žiga meni, da se je scena začela v Ajdovščini in Novi Gorici, spomni se kluba Jutro, kjer »so bili prvi taki hardcore koncerti, ampak jaz tega nikoli nisem jemal kot straight edge, to je bila pač punkrock hardcore scena, potem pa če slučajno nisi pil, si rekel da si straight edge« (2014). Domen se spominja, da je bil ta klub Jutro »nek prostor, čisto neprimeren za koncerte in tam so ti Primorci delali koncerte in je bila najbolj močna straight edge scena v tistem času in tam je bilo to ful in, gibalo za celo Slovenijo« (2014). Pravi tudi, da se v klubu načeloma ni kadilo in pilo, če pa se je »so te ljudje malo tako postrani gledali in si vedel, da je nekaj narobe. So bili tudi kar mal obsojajoči. Ni pa nobeden nobenemu nič rekel, sam tako pač neformalno sankcioniranje je bilo. Kakšni so to bolj resno jemali, kakšni pa tudi niso. So bili drugače nastrojeni kot danes, to so bili mladi, srednja šola ali pa začetek faksa, ko itak greš še skozi te faze, ko se potem ful spreminjaš. Takrat je pač to kul, potem je pa kul nekaj drugega« (Domen 2014). Miran, ki je bil aktiven v tej Goriški ekipi, pravi, da so imeli najmanj stikov z Ljubljano, kar je bila specifika v 90ih letih: »Ljubljana kot center in periferija, ki bistveno bolj sodeluje med sabo« (2014). Zanimivo se mi zdi, da mi nihče od intervjuvancev ni znal povedati kaj o Ljubljani v povezavi s straight edgem, Domen pravi, da »v Ljubljani pa ni bilo dosti tega, ni bilo nikoli tako, da bi rekel neka ljubljanska scena, straight edge« (2014).

Goričani so bili povezani tudi z Ilirsko Bistrico, Mariborom, Postojno, Ormožem, Trbovljami, posamezniki pa so se našli še v Celju in Velenju. Miran meni, da je bila Goriška straight edge scena tako močna, ker se je »v 90ih /.../ veliko hodilo na koncerte v Italijo, kjer je bilo par prostorov, kjer so redno tudi neki straight edge bendi igrali in seveda je to imelo vpliv /.../« (2014). Scena pa preživi samo, če so njeni akterji aktivni, tako pravi Miran, da je Goriška scena zamrla, ko se je preselil v Zagreb: »/V/edno par ljudi poganja sceno z dogodki in organizacijo, ko se pa nekdo umakne, in če ni koga, ki bi to prevzel pa to zamre. Ljubljana lažje preživi, ker je toliko večji pretok ljudi, v manjših krajih imaš pa tistih 10 ljudi, ki se družijo, trije od tega poganjajo, dva gresta v Ljubljano, eden ne vem kaj, in zamre« (2014). Ivo meni, da lahko danes »prej kot o sceni govorimo o nekaj posameznikih« (2014), podobno pa pravi tudi Žiga X: »Jaz mislim, da neke scene ni bilo in da je vsak za sebe individualno do tega prišel.«

6.3.10 Stanje straight edga nekoč in danes

Da bi dobila čim boljši vpogled v celotno zgodovino straight edga v Sloveniji, sem intervjuvance poskušala spomniti, kakšna je bila situacija v straight edgu, ko so oni postali straight edge v primerjavi z danes, torej kakšne razlike vidijo v tem.

Vprašani se glasita: *Kakšno je bilo stanje straight edga, ko si ti postal straight edge? Kako vidiš stanje glede straight edga v Sloveniji danes?*

»T/o kar mi gledamo zdaj nazaj je v bistvu neka naša projekcija, si mislimo »so bili vsi straighterji, pa taki pa onaki« /.../. Ta straight edge je vedno zelo vezan na hardcore, ki ga pa je bilo v 80ih v Sloveniji zelo malo. Mi smo se v 90ih v bistvu počutili kot pionirji te glasbe« (Miran 2014). Primož pravi, da je bila »scena na vrhuncu v sredini 90-tih. V svetovnem merilu je bila straight edge scena zelo močna/.../, v Sloveniji je takrat delovalo med 5 in 10 glasbenih skupin in 2 zina. Odvijali so se redni koncerti in scena se je plodno povezovala. Nekoč je živel in povezoval enako misleče, danes je povezan slabše« (2015). Dejan meni, da so bili v začetku »ljudje pristnejši, bolj predani ideji« (2015). Zoran je ustvaril webzin Addicted to Nothing,

v enem trenutku je bilo super, ker nas je veliko sodelovalo /.../. Takrat je bila mogoče res zlata doba, ker je bilo veliko koncertov, veliko nas je hodilo na koncerte, družili smo se med sabo, plate so izhajale itd, potem so se pa itak začele te neke medsebojne fore, ljudi so pač začele zanimat druge stvari /.../ Potem se je scena ful začela spreminjat in umirat, okrnjena je postala, drugačna. Veliko teh ljudi se je potem samo še občasno kje pokazalo /.../ (2014).

Ivo danes straight edge vidi kot »ostanek neke stare scene, ki komajda še obstaja« (2014), največjo razliko med preteklostjo in sedanjostjo pa vidi v tem, da je nekoč imel »občutek pripadnosti nekemu gibanju, medtem ko si danes nekako sam zase. S tem seveda ni nič narobe« (Ivo 2014). Dejan vidi dandanes sceno močnejšo v globalnem smislu, »pri nas pa je trenutno ni« (2015) ali pa zanjo ne ve. Miran priznava, da nima pojma, kakšna je današnja situacija v straight edgu, hardcore pa je danes postal popolno nasprotje hardcora, ki je obstajal 15-20 let nazaj »ki je bil zelo DIY, nekomercialen, angažiran, neke vrste poskus boja z

družbo, odraščanjem« (2014). Pravi tudi, da ga ne bi presenetilo, če bi izvedel, da je danes bistveno več straight edgerjev: »Če lahko rečem, da nas je bilo veganov in vegetarijancev pred 15imi leti 10-20, ugotoviš zdaj, ko greš na primer na kak festival, da jih lahko šteješ v stotih in stotih« (Miran 2014).

Nejc opaža: »Straight edge je vedno bil v hardcoru in hardcore se je ful v šminkerijo spremenil, ko sem ga jaz začel poslušat ni bil nikoli kul, zdaj je pa nekako kul z vsemi majčkami pa kopicami pa potetoviranimi tipi, da se je zgubilo vse, še ta neka sporočilnost za tem« (2014). Tudi Domen komentira današnjo modo: »Danes moraš nositi vans superge, tatuje, majice od bendov pa bolj ozke hlače kot včasih, pa potiskane platnene torbe. Punce se morajo pa obleči kot deathcore-ovke, kapce volnene na glavi tudi poleti, žabe ali pa dokolenke, pa čisto kratke hlače ali pa kiklice, pa majice brez rokavov od bendov« (2014). Tudi Zoran poudarja, da je danes hardcore konzumeristično nastrojen, kar privlači današnjo mladino. »Vse to je ok, dokler ti to ne pomeni toliko, dokler so ti pomembne neke druge stvari, če so pa to tiste glavne točke, zaradi katerih hodiš na hardcore koncerte, je pa to drugače. Ljudje vidijo enosmerno to, oni hodijo dejansko na koncerte kupovati. Tudi kupovati to neko koncertno izkušnjo, ne povezuje se pa to s tistimi stvarmi, k jih je mogoče naša generacija proizvajala. /.../ /V/ažno je, da je ful merchendisa, da imaš veliko majčk, da imaš že pr 19 letih največji tatu, važne so te frizure, razširitve, Vansice pa vse to« (Zoran 2014). Nadalje sem želela izvedeti, ali mi lahko intervjuvanci podajo vsaj približno oceno števila ljudi, ki so se deklarirali kot straight edge.

»Če bi moral oceniti – približno koliko ljudi v Sloveniji je straight edge (nekoč in danes)? Ali se število veča ali manjša?«

Ivo težko ocenjuje število, pozna še par ljudi, ki vztrajajo pri straight edgu, mlajših generacij pa ne pozna, vendar se po njegovem mnenju število znižuje ali pa je konstantno, da je število manjše se strinja tudi Dejan. Miran meni, da je v Novi Gorici število pripadnikov nihalo med 5 do 10, maksimalno 15, odvisno, koliko od njih se je sploh deklariralo. Žiga pozna nekaj ljudi, ki niso več straight edge, zato je po njegovem včasih bilo več pripadnikov, mlajše generacije pa tudi ne pozna. »Čisto iz glave - če nas je bilo 10, mogoče na kakšnem nivoju 15 /.../ ker se je našel kdo, ki je rekel »jaz sem tudi straight edge« pa je bil tri mesece, ampak teh nisem nikoli niti štel. Pač štejem teh deset, pa ne vem če jih je bilo deset, k so prišli na

koncerte, /.../, tako da so bili vsaj leto, dve mogoče, da si vedel, kdo so« (2014). »Zdi se mi, da jih je včasih nekaj bilo, danes pa ne vem za nobenega ali pa se skrivajo, ali pa tega ne izražajo, ne bi vedel« (Slađan 2015).

Zoranova generacija je bila »nek novi val, to pomeni, da nas je bilo potem 10 v Sloveniji« (2014). Domen se spomni, da so bili koncertni klubi vedno polni, scena je bila močna, »ne vem pa koliko je bilo straight edge ljudi, mogoče par 10« (2014). Z odgovorom je presenetil Primož, saj je po njegovem v 90-tih v Sloveniji obstajalo med 50 in 100 straight edgerjev. Nejc pravi, da so od ljudi, s katerimi je včasih hodil na koncerte, sedaj samo še trije straight edge. »100 jih ni bilo. Če jih je bilo 50 je bilo veliko. Nisem ravno poznal ljudi iz drugod« (Jure 2015).

Nadalje me je z vprašanji »Koliko žensk poznaš, ki živijo straight edge življenjski stil? Zakaj misliš, da so v tej sceni večinoma moški?« zanimalo, koliko od teh straight edgerjev je po njihovem ženskega spola ter kaj je razlog, da je večina moških. Splošno mnenje intervjuvancev je, da je število žensk v straight edgu malo, da jih je nekaj sicer nekoč bilo, danes pa najverjetneje niso več, a mi nihče ni za nobeno žensko znal stoodstotno povedati.

Miran pravi, da so se pojavljale posameznice na Goriškem, v Mariboru in Kopru. »Večina je bila moških, kakor pač generalno v hardcoreu, jaz mislim, da bi bil procent zelo enakomeren, če rečeš, da je v hardcore punku 80% tipov pa 20% punc, bi bilo v straight edgu podobno razmerje. Ne bi si upal reči, da v tem jih je pa toliko manj. Mogoče zato, ker ni bil to tak radikalen in ekskluzivističen klub, ki v bistvu po navadi odbija ženske, ki so mogoče malo prej odrasle ... ampak so to bile vedno mešane družbe« (Miran 2014).

Žiga je izjavil, da mogoče pozna eno ali dve ženski, ki bi lahko bili straight edge, ni pa prepričan. Meni, da so za pomanjkanje žensk v sceni krive »agresivne ideje, pa glasba jim ni blizu« (Žiga 2014).

Zoran pravi, da je bilo par žensk, ki so se identificirale s straight edgem zgolj zaradi svojih partnerjev:

Žensk je bilo malo, itak je bila cela straight edge scena majhna, kolikor je bila sploh scena, čeprav nikoli ni bila. Bile so tudi te scene, kar se v hardcoreu dostikrat zgodi, da se neki ljudje z nečim morajo identificirati in

potem se zgodi, da punce najdejo fante in sprejmejo njihov življenjski stil, njihovo identiteto, /.../, isto je bilo v straight edgu, /.../, da so se neke določene punce začele identificirati s tem, zato ker so se njihovi fantje, potem pa ko so šli narazen, pa tega ni bilo več (2014).

Primož pozna dve straight edgerki in meni, da je malo število žensk v hardcore in straight edge sceni odraz katoliškega vpliva in patriarhata v zahodnem svetu, ki ženske potiska na rob družbe. »Slaba vključenost žensk je globalna težava, ki se je preslika tudi v hardcore in straight edge sceno« (Primož 2015).

Dejan osebno pozna le eno žensko pripadnico, straight edge pa je pretežno moški, ker spada pod punk, ki je nastal »iz neke potrebe po uporabi. In vsi vemo kdo ima več testosterona« (2015). Jure pravi, da je morda moških več kot žensk, ker se »mogoče moški prej zapalijo za razne neumnosti« (2015).

6.3.11 Oblike družbenih stikov med pripadniki

Nadalje me je zanimalo, ali imajo straight edgerji morda tendence, da bi se več družili z isto mislečimi, torej drugimi straight edgerji. Vprašanje se je glasilo: »Ali se večinoma družiš z isto mislečimi ljudmi in kako gledaš na ostale?« ter »Ali obstaja kakšen način povezovanja med straight edgerji?«

Miran pravi, da je bil znotraj njihove relativno velike ekipe delež straight edgerjev manjši, vendar »smo se vsi družili, ni bil to nek ekskluziven klub, kot je to bilo mogoče v Ameriki ali pa je še danes, bili smo pač mulci, ki se družijo, eni pač izberejo abstinenco, drugi pa destruktivno pijanstvo, vse skupaj nas je pa družila glasba in neke skupne, širše ideje« (2014). Poleg tega sej je socializacija »dogajala na enem majhnem trgu, kjer pač skejtaš, visiš in si v bistvu osem ur na dan na tem kraju, kjer se vsak dan menja veliko ljudi in se v bistvu vsi dobro poznajo in so klapa. /.../ Ampak ravno zato, ker si vezan na neko lokacijo, si dosti pretočen, ljudje pridejo, se ustavijo in gredo naprej. Načeloma si vesel, da pride vsaj nekdo, ki podobno gleda in je normalen« (Miran 2014).

Jure pravi, da se niso straight edgerji posebej povezovali, vsi so hodili na koncerte in se niso posebej grupirali. Kar je straight edgerje povezovalo, je torej glasba in način razmišljanja,

pravi Dejan. Žiga X je zelo zaposlen, zato mu malo časa ostane še za druge, saj ima rad svoj mir. »Če bi šel zdaj gledati prijatelje, s katerimi se družim, jih večina ne pije in ima podoben življenjski stil kot jaz, ali pa pijejo zelo zmerno« (2014). Domen pravi, da nikoli ni imel s straight edgerji več skupnega kot z ostalimi samo zato, ker niso pili, pomembnejši se mu zdi stil glasbe in zanimanje za iste stvari. Tudi Primož pravi, da se druží z ljudmi, »s katerimi čutim povezanost in se od njih učim, ne glede na pripadnost skupinam, narodnosti, spolu, spolni usmerjenosti, veri.... Posameznikov odnos do straight edga v mojem socialnem krogu ne igra vloge« (2015). Slađan se druží z vsemi ljudmi, ne glede na njihovo glasbeno opredeljenost: »Če je človek ok, je ok ne glede na to, kaj je« (2015).

Nejc je podal primer, kako se ljudje z istimi pogledi in vrednotami hitro povežejo: »Zadnjič sem na bike polu v Zagrebu spoznal Italijana, ki ima isti tatu na istem mestu, takoj sva postala prijatelja. To je taka takojšnja povezava potem, pa recimo jaz vprašam nekoga: »Ej, rabim za prespat nekje v Nemčiji« pa reče drug: »Ja, poznam enega straight edgerja tam«, kar takoj« (2014)

Zoranov pogled na straight edge se je skozi čas zelo spremenil, saj ga je na začetku, ko so kateri izmed njegovih dobrih prijateljev začeli piti, motilo oziroma se mu je zdelo čudno, sedaj pa s tem nima več problemov. To označuje za najstniško stvar, sedaj nima problemov s tem, da ljudje pijejo, bolj se mu zdi problematično »ko ljudem postane to edini način preživljanja nekega časa« (Zoran 2014). Glede partnerjev pravi Žiga X, da bi ga zelo motilo »če bi bila žena taka hardcore pijanka pa če bi bil to njen življenjski stil to sigurno ne bi šla skupaj. Pa tudi ona ve, da to meni ne bi bilo najbolj kul. Ampak ji ne težim, daleč od tega, če pivo pije, jo samo malo pohecam« (2014).

Miran pravi, da je sredi 90ih let komunikacija potekala

na ta način, da imaš 10 ljudi, ki vsak komunicira, naročuje plate, fanzine, z nekom si dopisuje prek pisem, in potem se teh deset ljudi zvečer dobi, se pogovarjajo in izmenjujejo informacije. Zdaj če si ti sam v neki vukojebini e tvoj pretok informacij bistveno manjši. Tukaj si imel pa direkten stik, mi smo hodili po plate v Italijo in smo se zmeraj potem s temi, ki so imeli neke specializirane trgovine, malo pogovarjali, srečevali in potem greš še na kakšne festivale pa to (2014).

Eden izmed glavnih virov informacij so bili tudi fanzini, v njih so prebirali intervjuje ter odkrivali nove bende, pravi Miran.

Žiga pove, da je na internetnem programu za komunikacijo mIRC obstajal »kanal sxe.si, to je bilo največje stičišče te naše scene v bistvu. /.../ /I/tak smo bili razpršeni po Sloveniji in če ne bi imel interneta, bi bilo še bolj ubogo vse skupaj. Tako smo se vse zmenili pa družili, delili mp3je pa plate, vse sorte« (2014). Nejc pravi, da so se na tem kanalu našli ljudje, ki so se srečevali na koncertih, ne le straight edgerji. Isti čas je Zoran postavil spletno stran, webzin, ki je kasneje postal forum - Addicted to Nothing. Domen se spomni, da je bil »forum zelo aktiven, tričtrači, kreganja, vse živo. Pa prek pisem je tudi potekala komunikacija, pred e-mailom. Pa koncerti so bili zbirališča, tako kot v cerkvi za vernike obredi« (2014).

6.3.12 Pomembnost širjenja straight edge ideologije

Pri zadnjem vprašanju »Ali se ti zdi pomembno širiti idejo sxe?« sem želela izvedeti, kakšen je odnos intervjuvancev do širjenja ideologije med ostale ljudi.

Miran pravi, da vedno obstajajo ljudje, ki si želijo, da bi bili tudi ostali podobni njim, »ni pa nikoli bilo toliko pridiganja. Določeni posamezniki /.../ so imeli neke tendence, da bi bilo super, če bi bili vsi straighterji, ampak jaz se nikoli nisem videl v tem /.../ »(2014).

Nejcu ni všeč ideja širjenja straight edga za namene rekrutiranja novih članov, »ampak da se predstavi, kot da to obstaja, tako sem se tudi jaz vpeljal v to, ko imaš 16, 17 let pa toliko vpliva na tebe iz okolja, da se nekako predstavi ta ideja »ni ti treba biti kot vsi ostali okoli tebe, če čutiš da nisi tak, nisi sam v tem« (2014).

Žiga X meni, da ni nič narobe s tem,

da se o tem govori, da se to predstavi ljudem, da vidijo, da je tak način življenja dober. /.../ Jaz imam željo, jaz to prakticiram na polno, v vsakem mojem nastopu v šoli, ko govorim o mladinski literaturi, skozi katero tudi sporočam določene zadeve, ki izhajajo iz hardcora, mogoče ne toliko iz straight edga, to so pač neke moje osnove, s katerimi se lahko vedno znova izživim ali pa se poistovetim, me ni sram na to opozorit, govorim o straight edge kot o nekem načinu življenja, ki je na dolgi rok zagotovo človekov zaveznik oziroma prijatelj (2014).

Slađan v širjenju straight edge ideje ne vidi nič slabega, razen če gre ta preveč v ekstrem, na isti način razmišlja Dejan, ki je proti širjenju ideje »za vsako ceno« (2015). Domnu se širjenje ideje ne zdi pomembno, »vsak naj bo to, kar je«, nepomembno se zdi tudi Ivu, ki pravi, da mora vsak živeti, kot se mu zdi najbolje. Jure pravi, da ni nikoli spoznal straight edgerja, ki bi hotel svoja prepričanja vsiljevati drugim.

6.4 Ugotovitve raziskave

S pomočjo kvalitativne raziskave straight edga v Sloveniji sem želela ugotoviti, kakšno je stanje straight edga pri nas, kako so se pripadniki seznanili z njim, kaj jim pomeni in kako vidijo stanje v Sloveniji.

Ugotovila, sem, da so vsi moji intervjuvanci za straight edge slišali v obdobju najstništva, natančneje v srednji šoli. Izmed 11 intervjuvancev je 1 za straight edge slišal konec 80ih let, 5 jih je zanj izvedelo v začetku 90ih let, 3 konec 90ih let, 2 pa po letu 2000. Pomemben vir informacij o straight edgu so jim predstavljali prijatelji, glasba, mlajšim pa predvsem internet, trije izmed sodelujočih pa so straight edge način življenja živeli še preden so izvedeli zanj. Vsi intervjuvanci izhajajo iz hardcore glasbe ter ji pripisujejo velik pomen pri nastanku straight edga, čeprav trije izmed njih menijo, da ni nujno, da nekdo prevzame straight edge identiteto ter posluša hardcore glasbo, torej da lahko obstajata ločeno, zaradi česar so se v straight edgu vedno pojavljale polemike.

Vsi intervjuvanci so v določenem obdobju svojega življenja poizkusili alkohol, z drogami in cigareti pa povečini nimajo izkušenj. Od 11 sodelujočih sedaj 3 ne prakticirajo več straight edge načina življenja, ostali pa se ga še vedno držijo. Za abstinenco so se odločili iz različnih osebnih vzgibov, na primer zaradi nezanimanja za te substance, negativnega vzora iz okolice (pomembnih bližnjih), uporništva proti mainstream družbi, negativnih posledic alkoholiziranja in upada zanimanja za tovrstno monotono početje.

Ko sem sodelujoče spraševala, ali se identificirajo s straight edgem, sem ugotovila, da ta oznaka ni bistvenega pomena za njihovo identiteto ter da svoje pripadnosti pretirano ne izkazujejo, razen enega izmed sodelujočih, ki si je simbol straight edga – črko X – dodal v svoj priimek. Dva sta omenjala tudi, da straight edge ni nekaj, na kar bi moral biti človek

ponosen in se zaradi tega počutiti večvredno. Ugotovila sem, da intervjuvancem straight edge pomeni način življenja, ki pa ga vsak doživlja na svoj lasten in osebni način, z njim se identificirajo in poistovetijo v različnih merah in mu pripisujejo različno pomembnost – od izrednega pomena, vseživljenjske predanosti, do malega pomena, ko straight edge ni ultimativni cilj in se niti ne deklarirajo kot pripadniki. Trije so omenjali tudi negativne konotacije straight edga, ki so odvrčale ljudi od le-tega in povezovanja z njim.

Subkulture in gibanja svojo pripadnost dostikrat izražajo tudi z zunanjim videzom, pri straight edgu so to po navadi majice in našitki s straight edge slogani ali pa imeni glasbenih skupin, tetovaže ter črka X na rokah. Večina intervjuvancev pravi, da imajo tovrstne majice ali pa našitke, dva s tetovažami sporočata svojo predanost, v mladosti pa so si skoraj vsi tudi risali X-e na roke, predvsem v šoli in ne toliko na koncertih, kot je bilo to popularno v Ameriki, vendar prej na ironičen, zabavljaki način, kot pa z namenom resničnega identifikacijskega označevanja.

Pravila straight edga intervjuvanci ne doživljajo kot dejanski set pravil, kateremu je treba strogo in slepo slediti, temveč bolj kot neke življenjske smernice, vendar je tudi tukaj interpretacija odvisna od posameznika. Ugotovila sem, da zanje promiskuiteta ter vegetarijanstvo/veganstvo nimata istega pomena, kot abstinenca od drog, alkohola in cigaret. Menijo, da je predvsem vegetarijanstvo bolj vzporedna ideja, kot pa del straight edge pravil. Glede promiskuitete sodelujoči pravijo, da je pomembna zmernost, ki se jim zdi logična, zato tudi promiskuiteta ni problem zanje. V Ameriki so se začele znotraj straight edga tvoriti skupine, ki so svoja prepričanja na agresiven ter vsiljiv način želela sporočiti okolici, kar je straight edgu nemalokrat nadelo oznako ganga ter militantno nastrojene skupine. Za Slovenijo ta nasilna militantnost ni značilna, so pa se po pričevanju intervjuvancev v času pojavljali posamezniki v Mariboru in Kopru, ki so bili malce bolj zavzeti ter pridigarski glede straight edge vrednot. Glede nasilja se izpostavlja le moshanje na koncertih, kjer so sproščali svojo odvečno energijo in frustracije. Tudi glede prelomitve edga intervjuvanci v večini nimajo problema in se s tem niti ne ukvarjajo, saj se jim zdi to bolj problem posameznika in na druge nima vpliva. Dva izmed intervjuvancev tudi ne izključujeta možnosti, da bosta v starosti prenehala s straight edge držo.

V straight edgu se kot del družbene angažiranost oziroma neke moralne in etične drže pojavlja vegetarijanstvo in veganstvo. V raziskavi sem ugotovila, da so 4 intervjuvanci vegetarijanci, 2 pa sta vegana. Ostali so bili v nekem obdobju eno ali drugo, 2 pa nikoli nič od tega. Vegetarijanstvo vidijo kot del angažiranosti, ki jo s sabo prinaša hardcore glasba ter kot spoštovanje do vseh živih bitij. Nekateri jo vidijo kot del straight edga, dva intervjuvanca pa menita, da z njim nima veze in je le njegova vzporednica. Kot družbeno angažiranost pa navajajo še ustvarjanje družbeno kritične glasbe ter organizacijo koncertov (Ivo, Miran, Jure, Dejan), Ivo in Miran sta tudi člana kolektiva 13.brat, anti-kapitalistično, anti-fašistično in anti-homofobično usmerjenost, boj za pravice živali, sodelovanje pri projektih s socialno in dobrodelno noto, občasno udeleževanje shodov.

Ljudje hitro opazijo, da nekdo odstopa od klasičnih, mainstream norm obnašanja in načina življenja, zato se tudi straight edgerji srečujejo z določenimi odzivi okolice, predvsem glede njihove abstinence od alkohola. Večina intervjuvancev poroča, da so se srečevali z različnimi vprašanji, nekateri so jih obravnavali kot čudake ali pa niso mogli razumeti, zakaj živijo na ta način in kako jim to lahko ustreza. Čeprav posamezniki poročajo, da so jih zaradi tega izločili iz prejšnje družbe, pa večina pravi, da so z ostalimi ljudmi, sploh ljudmi iz takratne hardcore in punk scene, shajali v sožitju, včasih je prišlo le do določenih zbadanj in provokacij.

Intervjuvanci so straight edge identiteto prevzeli že kot najstniki. V tem obdobju je za človeka značilno, da išče neko svojo identiteto, svoj jaz in svoj karakter, ki se lahko skozi leta še močno preoblikuje in spreminja. Tako so trije izmed intervjuvancev ta stil življenja tekom odraščanja opustili, ker so te principe prerasli oziroma so zanje izgubili pomen in veljavo, ki so ga imeli nekoč, vendar na obdobje abstinence gledajo kot na pozitivno stvar v svojem življenju. Ostali straight edgerji pa so se na ta stil življenja navezali, pomeni jim naravno stanje, vseživljensko zavezanost, del njihove identitete, ki ga ni mogoče spreminjati, ker je tako globoko ukoreninjen, le da je sedaj morda pomemben na drugačen način, kot nekoč. Prav tako tudi eden izmed intervjuvancev izpostavi, da se s straight edgem večinoma identificira skupina ljudi v najstniških in zgodnjih 20ih letih, ko se najbolj izoblikuje identiteta posameznika in ko pripadnost določenim skupinam ljudem največ pomeni.

Ena izmed glavnih stvari, ki sem jih hotela odkriti v svojem magistrskem delu je, ali se pripadniki straight edga počutijo kot del subkulture ali gibanja, kot to obstaja na primer v

Ameriki. Na to vprašanje sem dobila tudi jasen odgovor in sicer, da straight edge v Sloveniji nikoli ni obstajal v tem smislu zaradi premajhnega števila straight edgerjev, še najbližje subkulturi in gibanju pa je bila menda hardcore scena v 90ih letih. Po ocenah intervjuvancev je bilo takrat tudi največ straight edgerjev, številka pa se je gibala od 5 do 15 posameznikov, razen po mnenju dveh sodelujočih, ki menita, da je bilo število večje (50-100 pripadnikov). Tudi tukaj se ponovno močno poudarja, da je straight edge v Sloveniji sestavljen iz posameznikov in ne grupacij. Števila žensk v straight edgu nam ni uspelo odkriti, saj nihče ni prepričan, ali se katera izmed žensk v sceni dejansko deklarira kot straight edge, je pa dejstvo, da jih je zelo malo, saj menda ta scena in glasba nista dovolj prijazni zanje. Poleg tega naj bi ženske pogosto prevzele straight edge identiteto zgolj zaradi svojih partnerjev ter jo nato tudi hitro opustile.

Kot sem že omenila, je straight edge spadal pod okrilje hardcore punk glasbe, najbolj razvita scena v 90ih pa je menda bila v Novi Gorici in okolici, kjer so bili najbolj dejavni in aktivni posamezniki. Tam se je ekipa zbrala tudi okoli – za sceno takrat zelo pomembnega - fanzina 13.brat, ustvarjali so se bendi, organizirali koncerti itd. Scena naj bi bila na Goriškem tako močna tudi zaradi bližine Italije, kamor so hodili na koncerte in kupovati glasbene plošče. V Ajdovščini je bil v 90ih pomemben klub Jutro, kjer so se odvijali koncerti, bil pa je tudi zbirališče straight edgerjev ter seveda vseh ostalih poslušalcev hardcore in punk glasbe. Straight edgerji so se po besedah intervjuvancev družili z vsemi, ne le med sabo, ker se ni imelo smisla omejevati na tako ozek krog ljudi. Eden izmed intervjuvancev je povedal, da ga je kot najstnika motilo, če so ljudje okoli njega pili, a je to prerastel, ko je začel dojemati straight edge na zrelejši način. V 90ih je komunikacija med straight edgerji, ki so se zaradi majhnosti scene vsi poznali med sabo, večinoma potekala preko pisem, fanzinov, na koncertih in dogodkih. Po letu 2000, oziroma po vstopu interneta v vsakdanje življenje, je postala komunikacija še lažja, straight edgerji so predvsem komunicirali med sabo na internetnem programu mIRC, kjer so imeli svoj kanal sxe.si. Eden izmed sogovornikov je ustvaril tudi internetni fanzin oziroma webzin Addicted to Nothing, ki je kasneje prerasel v forum.

Sogovorniki menijo, da ni nič narobe, če se ideja straight edga predstavi javnosti kot alternativa vsakdanjemu življenju, dokler to ljudem ne vsiljuje nekih prepričanj.

Glede stanja straight edga dandanes pa straight edgerji ne vedo veliko, jih ne zanima in tudi ne poznajo podmladka. Nekateri menijo, da se je vsa hardcore scena postala potrošniško naravnana, »kul« in se je sprevrgla v »šminkerijo«, ki nima več veliko skupnega z nekdanjo sceno, kjer je bila najpomembnejša glasba in ideologija. Poleg tega so nekateri pripadniki hardcore scene nehali obiskovati koncerte in dogodke, bodisi zaradi posledic, ki jih s sabo prinaša odraščanje, bodisi zaradi upada zanimanja, kar pripomore k mrtvenju celotne scene. Število straight edgerjev po njihovem mnenju stagnira ali pa upada, čeprav je eden izmed intervjuvancev izjavil, da ga ne bi presenečalo, da bi danes bilo več pripadnikov, kot nekoč, kot je trenutno trend v vegetarijanstvu.

7 SKLEP

Straight edge kot filozofija, gibanje, subkultura ter zvrst glasbe obstaja že več kot 30 let in je v alternativni, punk sceni dobro poznan koncept, za katerega ljudje, ki niso seznanjeni s to glasbo, še najverjetneje nikoli niso slišali. Menim, da je straight edge, ki je v 80ih letih nastal v Ameriki, zelo kompleksen, zanimiv in večplasten pojav, ki ga je vredno preučevati, tudi v tako majhni državi, kot je Slovenija, kjer je alternativna punk scena dandanes v dokaj slabem stanju v primerjavi s preteklostjo. Glavna ideja straight edga, ki izhaja iz pesmi Out of Step hardcore punk skupine Minor Threat, je upiranje normam mainstream družbe ter razvratu takratne punk scene, kjer je normalno, da se mladina že v najstniških letih spozna z alkoholom, cigareti, drogami in promiskuiteto. Tako straight edge nasprotuje uporabi substanc, prekomerni spolnosti in poudarja potrebo po mentalni in fizični neodvisnosti in čistosti. Kasneje je postalo pomembno še vegetarijanstvo in veganstvo, torej upoštevanje pravic vseh živih bitij, v straight edge pa je vstopila tudi vera, predvsem Hare Krišna, ki se v veliko pogledih prekriva s straight edge miselnostjo. Straight edge po navadi nasprotuje še materialistični usmerjenosti zahodne družbe, kapitalizmu, velik pomen daje borbi za pravice ljudi in živali, deluje v okviru etike DIY, slavi bratstvo med pripadniki ter fizično moč in zdravo telo, zaradi česar se ženske večkrat počutijo nezaželeno. Vendar pa obstajajo različne stopnje zavezanosti straight edge identiteti, ki so odvisne od vsakega posameznika, njegovih osebnih razlogov in razlogov, zakaj je pristopil k temu v prvi vrsti. Tisti posamezniki, ki so straight edge identiteto prevzeli zaradi trenda, pomembnih drugih ali z namenom izstopanja iz povprečja, so bili tudi med prvimi, ki so jo opustili. Nasploh velja, da je straight edge subkultura najstnikov in mladih, ki iščejo svoj jaz in identiteto, redki pa to prevzamejo za celo življenje.

Glavno raziskovalno vprašanje, ki me je usmerjalo skozi celotno magistrsko nalogo, se je glasilo: *Ali je v Sloveniji kadarkoli obstajal straight edge na ravni subkulture ali gibanja ter kako se je skozi zgodovino razvijal in spreminjal?* Pri primerjavi med prebrano literaturo o straight edgu v Ameriki ter mojo lastno raziskavo straight edga v Sloveniji je razvidno, da so razlike med tema dvema državama velike, kar sem pričakovala že v samem začetku. V Ameriki je straight edge nastal že v začetku 80ih let in se je razširil po celi Ameriki, z večjimi središči kot so New York, Washington D.C., Nevada, San Francisco, Boston, pri nas pa je bil po pričevanjih intervjuvancev na vrhuncu v 90. letih na Goriškem. Velika razlika pri tem je

tudi ta, da v Ameriki štejejo na deset tisoče pripadnikov straight edga, pri nas pa naj bi jih bilo po mnenju večine intervjuvanih od 5 do 15.

Eden izmed najpomembnejših zaključkov in najbolj jasno izraženih mnenj intervjuvancev v empirični raziskavi je ta, da je straight edge v Sloveniji v prvi vrsti posameznikova izbira in odločitev, ne pa gibanje ali subkultura. Ugotavljam, da zaradi majhnosti scene in premajhnega števila privržencev straight edge pri nas ni nikoli obstajal na tej ravni grupiranja. Vendar pa sem prišla tudi do zaključka, da je ne glede na majhnost slovenske hardcore in straight edge scene, moč zaznati velike razlike glede pripadnosti tej filozofiji, saj so intervjuvanci podajali zelo raznolike poglede in razmišljanja o straight edgu, v nekaterih pogledih pa so se njihova mnenja tudi zelo skladala, oziroma iz njih lahko sklepamo o določenem vzorcu. Z gotovostjo pa lahko trdim, da je imel straight edge na vse intervjuvance pozitiven vpliv, pripomogel je k njihovemu osebnostnem razvoju v odprtomiselnosti in osveščene posameznike, s kritičnim pogledom na družbo okoli sebe ter močno moralno držo.

Iz literature, ki se naslanja na ameriško tradicijo straight edga, je mogoče razbrati, da pripadniki svojo identifikacijo s to subkulturo jemljejo zelo resno, v nekaterih primerih že kar militantno, iz intervjujev s slovenskimi straight edgerji pa sem razbrala, da pri nas ni tako, posameznikom sicer straight edge pomeni način življenja, a na to gledajo iz individualnega vidika, drugih ne obsojajo ter živijo zase, po svojih merilih in pravilih. Pravil straight edga ne dojemajo kot dejanske zapovedi, katerim je treba nujno slediti, ampak kot smernice za življenje, velikokrat pa jim je pomembnejša sama ideologija hardcora, ki je v osnovi močno družbeno kritična, do it yourself etika in vegetarijanstvo. Prav tako svoje identifikacije ne izražajo povsod in vsakomur in širjenja ideje v večini ne vidijo kot pomembne. Straight edgerji se v Sloveniji ne združujejo, grupirajo ali družijo sami zase, nikoli se niso ločevali od drugih, kar je tudi značilnost majhne skupine ljudi, kot je bila slovenska hardcore scena, znotraj katere obstaja straight edge.

Danes je straight edge intervjuvancem manj pomemben, saj je njihova identiteta že izoblikovana, večinoma ne vedo, kaj se dogaja s straight edgem v Sloveniji, saj, kot že rečeno, ne obstaja na stopnji neke subkulture, prav tako pa ne poznajo mlajših privržencev te miselnosti. Ker se je skozi čas močno spremenila tudi hardcore glasba, so sedaj z njo povezane druge stvari, ki se zdijo ljudem pomembnejše in ni več toliko govora o straight

edgu. Predvidevam, da je straight edge danes manj popularen, če lahko temu sploh rečemo tako, ter da ni doživel porasta v članstvu, ali kot je izjavil Ivo: »V glavnem poznam 'hardcore dinozavre', ki še vztrajajo pri straight edgu«. Verjamem pa, da se lahko tudi ta trend, kot nešteto drugih do zdaj, spremeni in bo nekoč morda tudi v Sloveniji straight edge dosegel stopnjo pripadnosti na nivoju subkulture ali gibanja, pri čemer upam, da ljudje te identitete ne bodo prevzeli zaradi trenutne fascinacije ali popularnosti fenomena, temveč zaradi vseh pozitivnih vplivov, ki jih ima straight edge miselnost in način življenja na (mladega) človeka.

8 LITERATURA

1. Adam, Frane, Valentina Hlebec, Matic Kavčič, Maja Mrzel, Darka Podmenik, Tonka Poplas Susič, Danica Rotar Pavlič, Urša Lamut in Igor Švab. 2012. *Kvalitativno raziskovanje v interdisciplinarni perspektivi*. Ljubljana: IRSA.
2. Andes, Linda. 1998. Growing Up Punk: Meaning and Commitment Careers in a Contemporary Youth Subculture. V *Youth Culture: Identity in a Postmodern World*, ur. Jonathon S. Epstein, 212–231. Oxford: Blackwell.
3. Atkinson, Michael. 2003. The Civilizing of Resistance: Straightedge Tattooing. *Deviant Behaviour: An Interdisciplinary Journal* 24: 197–220.
4. Bannister, Matthew. 2006. *White Boys, White Noise: Masculinities and 1980s Indie Guitar Rock*. Hampshire: Ashgate.
5. Bašin, Igor. 1999. Punkerji – punk ni mrtev, punkerji so! V *Urbana plemena: subkulture v Sloveniji v devetdesetih*, ur. Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 125–134. Ljubljana: Študentska založba.
6. --- 2006. *Novi rock: rockovska prireditve v Križankah : 1981-2000*. Maribor: Subkulturni azil.
7. Bennett, Andy. 2001. *Popular Music and Youth Culture: Music, Identity and Place*. New York: Palgrave Macmillan.
8. Blush, Steven. 2001. *American Hardcore: A Tribal History*. Washington: Feral House.
9. Brake, Mike. 1985. *Comparative Youth Culture: The Sociology of Youth Cultures and Youth Cultures in America, Britain and Canada*. London; New York: Routledge.
10. Burke, Roger in Ros Sunley. 1998. Post-Modernism and Youth Subcultures in Britain in the 1990s. V *Gangs and Youth Subcultures: International Explorations*, ur. Kayleen Hazlehurst in Cameron Hazlehurst, 35–65. New Brunswick; London: Transaction Publishers.
11. Clark, Dylan. 2003. The Death and Life of Punk, the Last Subculture. V *The Post-subcultures Reader*, ur. Muggleton, David in Rupert Weinzierl, 223–239. New York: Berg, stran
12. Epstein, Jonathon S., ur. 1998. *Youth Culture: Identity in a Postmodern World*. Oxford: Blackwell.
13. Giddens, Anthony. 2001. *Sociology*. Cambridge: Polity Press; Oxford: Blackwell.

14. Goodwin, Jeff in James M. Jasper, ur. 2009. *The Social Movements Reader: Cases and Concepts*. Oxford: Wiley-Blackwell.
15. Gordon, Milton M. 1947. The Concept of the Sub-culture and its Application. V *The Subcultures Reader*, ur. Ken Gelder, 46–49. London; New York: Routledge.
16. Haenfler, Ross. 2004a. Rethinking Subcultural Resistance: Core Values of the Straight Edge Movement. *Journal of Contemporary Ethnography* 33 (4): 406–436.
17. --- 2004b. Manhood in Contradiction: The Two Faces of Straight Edge. *Men and Masculinities* 7 (1): 77–99.
18. --- 2006. *Straight Edge : Clean-Living Youth, Hardcore Punk, and Social Change*. New Brunswick; London: Rutgers University Press.
19. Hancock, Black Hawk in Michael J. Lorr. 2012. More Than Just a Soundtrack: Toward a Technology of the Collective in Hardcore Punk. *Journal of Contemporary Ethnography* 42 (3): 320–346.
20. Haralambos, Michael in Martin Holborn. 1995. *Sociologija: teme in pogledi*. Ljubljana: DZS.
21. Hebdige, Dick. 1979. *Subculture: the Meaning of Style*. London: Routledge.
22. Helton, Jesse J. in William J. Staudenmeier Jr. 2002. Re-imagining Being »Straight« in Straight Edge. *Contemporary Drug Problems* 29 (2): 445–473.
23. Henry, Tricia. 1989. *Break All the Rules! Punk Rock and the Making of a Style*. Ann Arbor MI: UMI Research Press.
24. Hodgkinson, Paul. 2002. *Goth: Identity, Style and Subculture*. Oxford: Berg.
25. Huberman, A. Michael in Matthew B. Miles. 1994. *Qualitative Data Analysis: Second Edition*. London: Sage.
26. Hvala, Tea. 2015. *A Personal History of the Slovene Zine Scene*. Dostopno prek: <http://voxfeminae.net/eng/item/7316-a-personal-history-of-the-slovene-zine-scene> (5. maj 2015).
27. Irwin, John. 1970. Notes On the Status of the Concept Subculture. V *The Subcultures Reader*, ur. Ken Gelder, 73–77. London; New York: Routledge.
28. James, David. 1988-1989. Hardcore: Cultural Resistance in the Postmodern. *Film Quarterly* 42 (2): 31–39.
29. Kearney, Mary Celeste. 1998. »Don't Need You:« Rethinking Identity Politics and Separatism From a Grrrl Perspective. V Jonathon S. Epstein, ur. *Youth Culture: Identity in a Postmodern World*. Oxford: Blackwell

30. Kennedy, Kelly. 1999. Straight Edgers Say They are Nonviolent, But Police Claim They Are a Gang With a Hate Edge; Straight Edge; Is It a Gang or a Brotherhood? *The Salt Lake Tribune*, 10. Januar 1999. Dostopno prek: <http://search.proquest.com/docview/288843369?accountid=16468> (26. april 2015).
31. Kolmančič, Petra. 2001. *Fanzini: komunikacijski medij subkultur*. Subkulturni azil.
32. Kuhn, Gabriel. 2010. *Sober Living for the Revolution: Hardcore Punk, Straight Edge, and Radical Politics*. Oakland: PM Press.
33. Massey, Garth. 2012. *Ways of Social Change: Making Sense of Modern Times*. Los Angeles: Sage.
34. Mastnak, Tomaž. 1985. *Punk pod Slovenci*. Ljubljana: Republiška konferenca ZSMS: Univerzitetna konferenca ZSMS.
35. Mattson, Kevin. 2001. Did Punk Matter? Analyzing the Practices of a Youth Subculture During the 1980's. *American Studies* 42: 69–97.
36. McRobbie, Angela. 2000. *Feminism and Youth Culture*. Basingstoke: Macmillan.
37. Muggleton, David in Rupert Weinzierl. 2003. *The Post-Subcultures Reader*. Oxford; New York: Berg.
38. Mullaney, Jamie L. 2007. »Unity Admirable but Not Necessarily Heeded«: Going Rates and Gender Boundaries in the Straight Edge Hardcore Music Scene. *Gender and Society* 21 (3): 384–408.
39. --- 2012. All in time: Age and the Temporality of Authenticity in the Straight-Edge Music Scene. *Journal of Contemporary Ethnography* 41 (6): 611–635.
40. Muršič, Rajko. 1995. *Center za dehumanizacijo: etnološki oris rock skupine*. Pesnica: Frontier.
41. --- 2000. *Trate vaše in naše mladosti: zgodba o mladinskem in rock klubu*. Ceršak: Subkulturni azil.
42. Ogrinc, Marjan. 1985. Ni nam do tega, da bi postali zgodovina. V *Punk pod Slovenci*, ur. Tomaž Mastnak, 90–102. Ljubljana: Republiška konferenca ZSMS: Univerzitetna konferenca ZSMS.
43. Ozmec, Sebastijan. 2003. Otroci bogatih staršev: dvajsetletnica ljubljanskega hard cora. *Mladina* 43: 54–55. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/97675/otroci-bogatih-starsev/> (10. februar 2014).

44. --- 2006. Združba iz kleti: dvajsetletnica založbe FV in obletnica nastanka kolektiva FV 112/15. *Mladina* 4. Dostopno prek: <http://www.mladina.si/97967/zdruzba-iz-kleti/> (11. maj 2014).
45. Peterson, Richard A. 2005. In Search of Authenticity. *Journal of Management Studies* 42 (5): 1083–1098.
46. Postrak, Milko. 2002. Uporniške mladinske subkulture: razkazovanje lastne drže. V *Cooltura – uvod v kulturne študije*, ur. Aleš Debeljak, Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 157–173. Ljubljana: Študentska založba.
47. Potokar, Andreja. 1985. Pank u Lublan. V *Punk pod Slovenci*, ur. Tomaž Mastnak, 90–102. Ljubljana: Republiška konferenca ZSMS: Univerzitetna konferenca ZSMS.
48. Ragin, Charles C. 1994. *Družboslovno raziskovanje – enotnost in raznolikost metode*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.
49. Rusjan, Marko. 2014. *Strah pred svobodo: hardkor in upor*. Solkan: Kulturno umetniški klub 13. brat.
50. Smith, Gabriel. 2011. White Mutants of Straight Edge: The Avant-Garde of Abstinence. *The Journal of Popular Culture* 44 (3): 633–646.
51. Stanković, Peter. 1994. Nov pristop k preučevanju subkultur. V *Teorija in praksa* 31 (5-6): 558–564.
52. Stewart, Francis. 2012. Beyond Krishnacore: Straight Edge Punk and Implicit Religion. *Implicit Religion* 15 (3): 259–288.
53. Thompson, Stacy. 2004. *Punk Productions: Unfinished Business*. New York: State University of New York Press.
54. Tomc, Gregor. 1985. Spori in spopadi druge Slovenije. V *Punk pod Slovenci*, ur. Tomaž Mastnak, 9–27. Ljubljana: Republiška konferenca ZSMS: Univerzitetna konferenca ZSMS.
55. --- 1994. *Profano: Kultura v modernem svetu*. Ljubljana: Študentska organizacija Univerze.
56. --- 2002. Škandal v rdečem baru. V *Punk je bil prej: 25 let punka pod Slovenci*, ur. Peter Lovšin, Peter Mlakar in Igor Vidmar, 86–94. Ljubljana: Cankarjeva založba in ROPOT.
57. --- 2010. A Tale of Two Subcultures: A Comparative Analysis of Hippie and Punk Subcultures in Slovenia. V *Remembering Utopia: The Culture of Everyday Life in*

- Socialist Yugoslavia*, ur. Breda Luthar in Maruša Pušnik, 165–196. Washington: New Academia Publishing.
58. Torkelson, Jason. 2010. Life After (Straightedge) Subculture. *Qual Sociol* 33: 257–274.
 59. Tsitsos, William. 1999. Rules of Rebellion: Slam dancing, Moshing, and the American Alternative Scene. *Popular Music* 18 (3): 397–414.
 60. Velikonja, Mitja. 1999. Drugo in drugačno: subkulture in subkulturne scene devetdesetih. V *Urbana plemena: subkulture v Sloveniji v devetdesetih*, ur. Peter Stanković, Gregor Tomc in Mitja Velikonja, 14–22. Ljubljana: Študentska založba.
 61. Williams, J. Patrick. 2006. Authentic Identities: Straightedge Subculture, Music and the Internet. *Journal of Contemporary Ethnography* 35 (2): 173–200.
 62. Wood, Robert T. 1999. Nailed To the X: A Lyrical History of the Straightedge Youth Subculture. *Journal of Youth Studies* 2 (2): 133–151.
 63. --- 2003. The Straightedge Youth Subculture: Observations on the Complexity of Sub-Cultural Identity. *Journal of Youth Studies* 6 (1): 33–148.
 64. --- 2006. *Straightedge Youth. Complexity and Contradictions of a Subculture*. New York: Syracuse University Press.
 65. Žerdin, Ali H. 2002. Kratki kurz zgodovine punka. V *Punk je bil prej: 25 let punka pod Slovenci*, ur. Peter Lovšin, Peter Mlakar in Igor Vidmar, 86–94. Ljubljana: Cankarjeva založba in ROPOT.

PRILOGA A: POLSTRUKTURIRAN VPRAŠALNIK

1. Kdaj si izvedel za straight edge? (Od kod/koga/kje, koliko si bil star takrat? Si takrat tudi postal straight edge?)
2. Straight edge je nastal v povezavi s hardcore punkom. Je tudi tebe hardcore vpeljal v straight edge? (Meniš, da je straight edge pomemben del hardcore scene? Ali lahko obstaja brez nje?)
3. Ali si kdaj v življenju pil alkohol/kadil/jemal droge?
4. Zakaj si se odločil za tovrstno abstinenco? (Kaj je vplivalo na to (npr. okolje, družina, prijatelji itd.)?)
5. Ali lahko zase rečeš, da si straight edge, se s tem identificiraš? (Če je odgovor ne: zakaj meniš, da ti ne ustreza ta etiketa?)
6. Ali si kdaj s svojo zunanostjo izražal svojo pripadnost (risanje x-ov, tatuji, oblačila)?
7. V kolikšni meri spoštuješ osnovna »pravila« straight edga – abstinenca od alkohola, cigaret, drog, pa tudi promiskuitetnosti? (Katera izmed teh se ti zdijo pomembna in zakaj?)
8. Ali si vegetarijanec/vegan? (Če je odgovor da: Od kdaj in zakaj si vegetarijanec/ vegan? Kaj je vplivalo na tvojo odločitev?)
9. Ali si v kakršnem koli smislu družbeno angažiran?
10. Ali si se zaradi straight edga kdaj počutil izoliranega, kako tvoj življenjski stil sprejema okolica?
11. Nekateri so zelo strogi (militantni) glede upoštevanja osnovnih straight edge »zapovedi«. Ali si kdaj prelomil »edge« in kako gledaš na to militantnost? Se je v Sloveniji kdaj pojavljalo nasilje v povezavi s straight edgem?
12. Koliko žensk poznaš, ki živijo straight edge življenjski stil? (Zakaj misliš, da so v tej sceni večinoma moški?)
13. Kako se je skozi čas spremenil tvoj odnos do straight edga? (Ali je zate še vedno isto pomemben?)
14. Ali si se kdaj počutil kot del večje grupacije? Ali meniš, da je v Sloveniji straight edge kot gibanje/subkultura sploh kdaj obstajalo? (Kdaj je bilo na vrhuncu (če je odgovor da)?)
15. Kje v Sloveniji so bile oz. so najmočnejše straight edge »scene«?
16. Kako je bilo stanje straight edga, ko si ti postal sxe? Kako vidiš stanje glede straight edga v Sloveniji danes?

17. Če bi moral oceniti – približno koliko ljudi v Sloveniji je straight edge (nekoč in danes)? (Ali se število veča ali manjša?)
18. Ali se večinoma družiš z isto mislečimi ljudmi in kako gledaš na ostale? Obstaja kakšen način povezovanja med straight edgerji?
19. Ali se ti zdi pomembno širiti idejo straight edga?

PRILOGA B: INTERVJUJI

DEJAN

1. To je bilo leta 1987 (se pravi pri 16-ih), ko sem spoznal Matijo, ki je takrat sodeloval pri Platfuzz fanzinu. Prej sem bil metalec. Takrat še nisem razmišljal o tem, da bi postal straight edge. To se je zgodilo par let kasneje, ko sem začel tripat na Gorilla Biscuits, YOT,...
2. Vsekakor je hardcore vzrok. Je ena od pomembnejših podzvrsti v hardcoru. Kolikor poznam zgodovino o nastanku, straight edge ne bi mogel nastati brez hardcora. Je pa danes lahko tudi povezan s kakšno drugo zvrstjo. V glavnem glasba in straight edge gresta skupaj.
3. Kadil in občasno pil. Nikoli pa nisem bil preveč nagnjen k alkoholu.
4. Delno družina oz. očetova neabstenenca. Večji del pa vsekakor družba in pripadnost pozitivnemu načinu razmišljanja znotraj hardcora. Takrat nas je bilo v Sloveniji malo in smo se bolj kot ne vsi poznali.
5. Takrat na začetku sem se vsekakor deklariral za straight edgerja. Kasneje je dobila ta oznaka bolj negativen prizvok. V 90ih se je straight edge začel pojavljati v drugih hardcore podzvrsteh. Še zmeraj pa se je pridno propagirala v crew bendih in ob pojavu metalcora (new school hardcora). Samo oznako pa sem nekako prerasel.
6. Mogoče je bilo enkrat ali dvakrat na začetku risanje x-ov in način oblačenja. Tetovaž imam kar nekaj, vendar jih nikoli nisem povezoval s straight edgem. Obstajali so že pred straight edgem in ne maram stilskih tatujev, ki so danes precej prisotni.
7. Danes nisem več straight, sem pa ogromno pridobil v življenju, ker sem bil kar nekaj časa v fazi abstinence. Predvsem, kar se tiče prvih treh pravil. In normalnega odnosa do spolnosti ter partnerskih odnosov.
8. Vegetarijanec sem bil, vendar ne iz naslova straight edga, pač pa iz eksperimenta, ki naj bi trajal mesec dni, iz njega pa je nastalo 12 let. Začelo se je v Utrechtu na Nizozemskem, kjer sem en teden jedel samo vegetarijansko in vegansko. Sedaj konzumiram večino zelenjave, z občasnimi perutninskimi in morskimi vložki.
9. Pel sem v bendih It's not 4 sale, Wasserdicht, Wreck in trenutno sem aktiven v bendu Nakajima. V 90-ih sem imel založbo Jaywalk Records in izdajal takratne slovenske in tuje bende. Sočasno sem s svojo takratno punco delal Jaywalk fanzin. Dosti časa sem delal tudi po mladinskih centrih in s pomočjo le teh še zdaj organiziram razne hardcore, punk,... koncerte.

10. Bile so pripombe. Če si znaš to obrniti na hec, znaš shajati tudi s takšnimi ljudmi.
11. Preziram militantnost v kateri koli obliki. Kot rečeno - težaki. Ne pomnim pa kakšnih ekscesov na slovenski sceni.
12. Mislim, da zagotovo lahko rečem le za eno (če govorimo o osebnih poznanstvih). Straight edge pa spada pod punk in je s tem nekako avtomatsko pretežno moški, vsaj kar se tiče bendov. Oba sta nastala iz neke potrebe po upor. In vsi vemo kdo ima več testosterona.
13. Nekako sem prerasel principe straight edga. Začel sem prakticirati svoj način osebnega omejevanja. Grenak priokus pa je scena dobili s pomočjo težakov Earth Crisis in podobnih. Takrat sem nekako dobil odpor do tovrstnega razmišljanja.
14. Počutil sem se del večje grupacije, a ne v smislu straight edga. Drugače pa vsekakor. Del takratnih (90-a) aktivistov. In v tem obdobju je po mojem obstajala in bila na višku tovrstna scena.
15. Vsekakor na Goriškem koncu. Scena, ki se je razvila okoli fanzina 13. Brat.
16. Mislim, da so ljudje bili pristnejši, bolj predani ideji. Danes je ta scena globalno gledano močnejša, pri nas pa je trenutno ni. Oziroma če je, jaz nisem zasledil. Ok, ne štejemo osebni nivo, pač pa bende in podobno.
17. Manjše. Ne bi pa rekel števila.
18. V Sloveniji nas je bilo malo, kaj šele na Mariborskem koncu. Nisem bil težak, ki bi hotel svoje poglede vsiliti vsem. Vsekakor pa nas je straighterje povezovala glasba in s tem avtomatsko način razmišljanja.
19. Vsekakor samo ne za vsako ceno.

DOMEN

1. V srednji šoli, po moje iz interneta, ko smo poslušali to glasbo, pa iz koncertov, potem kasneje iz Ajdovščine, ker so bili vsi tam straight edge, iz fanzinov, pa tako.
2. Hmm, ja verjetno lahko, jaz si tako mislim. V bistvu enkrat, ko so igrali Fugazi v Ljubljani, je imel Ian MacKaye intervju in on je tudi tako razložil, da nikoli ni bil mišljen straight edge kot sklop pravil, ampak ko so oni naredili to besedilo Straight Edge, so itak mislili s tem na to, da pač razmišljaš s svojo glavo in delaš samo tako, kot je prav, da niso hoteli s tem samo povedati, da ne smeš pit pa se drogirat, on je govoril, da v tistem času, ko so oni začeli, oziroma pred njimi, je bila ta punk scena bedna za njih, da je bilo veliko nasilja na koncertih, vsi so se napili in stepli, da je šlo to njim na živce in so zato hoteli začeti z neko drugo sceno,

ki bi bila pač samo drugačna od tega, kar je bilo prej. Ni bilo pa mišljeno, da bi se vzpostavila neka ostra pravila, ki bi se jih morali vsi držati, ampak samo, da bi naredili eno bolj zdravo sceno. Ja, sem bral, da je v Ameriki dosti ljudi, ki so rekli, da ni treba poslušat hardcora, ali pa da so začeli drugo glasbo poslušat, da jim to ni bilo več všeč, straight edge so pa recimo ohranili, ali pa vsaj veganstvo.

3. Po srednji šoli nisem več pil, edino če kuham hrano in če je v receptu tudi vino, ga dam notri, itak izpari, nisem tako strikten, da ga ne bi dal notri. Ali pa se je zgodilo, da sem vzel napačen kozarec in sem spil alkohol, nisem tako strikten kot nekateri.

4. Jaz se nisem tako odločil, da bom straight edge, to je bil čisto splet okoliščin, na koncu srednje šole. Mi smo živeli na vasi, ki je bila dokaj odrezana in če si hotel kamorkoli iti, si pač šel z avtom in ko sem naredil izpit, sem nehal postopoma piti alkohol, pa tudi naveličal sem se tega, da se ga za vikend samo napiješ in naokoli bluziš s prijatelji, mi je bilo bolje iti kam drugam. Takrat tudi v šoli nisem bil čisto priden, pa sem se potem malo discipliniral.

5. Jaz se bolj s tem strinjam, kar je Ian MacKaye rekel, da ni straight edge nek sklop pravil, ampak je bolje, da razmišljaš tako, kot se tebi zdi, da je prav. To je tvoj življenjski stil, na katerega se navadiš, pač ne piješ ali pa ne ješ mesa, imaš drugo dieto. Vsak dela, ali pa je delal, v nekih službah, ki niso ravno politično korektne, ki se ne bi skladale s straight edgem, nobenemu pa ne bi bilo treba tega delat, ok zdaj ni veliko izbire, ampak lahko bi pa imel kmetijo, ane. Vsi smo pač delali za neke firme, ki vsi vemo, da so slabe.

6. Ne.

7. V bistvu se pri nas promiskuitete ni zelo izpostavljalo, drugače pa ja, pravilo je bilo. Pa potem v kasnejši fazi je prišlo še to veganstvo malo zraven, ampak na začetku pa ne.

8. Nisem vegetarijanec, jem zelo malo mesa oziroma ga skoraj nič ne kuham, jem ga recimo na družinskem kosilu, nisem pa vegetarijanec ali pa vegan, pa tudi po moje ne bom, bolj pomembno se mi zdi, da zdravo ješ, kot pa da ješ vegetarijansko, pa da ješ raznoliko in vnašaš vse v telo, kar rabiš.

9. V srednji šoli so bili moja družba bolj punkerji in smo vedno delali skupaj kak fanzin, koncerte smo pripravljali, imeli smo neke prostore, napol skvote, lumpali smo ga okoli, oni so imeli en bend, pa smo bili kar naprej okoli po koncertih. Tako da smo delali te punk stvari, kasneje smo pa v klubu Zakon na Vrhniki delali koncerte, tam se pa nismo tako upirali, ampak smo se pa kregali z občino, policijo, raznimi zavodi, na drug način, nismo pa razbijali.

10. Najprej so vsi malo težili, potem so se pa navadili. Pa itak sem potem jaz vozil na koncerte, drugi so pa pili. Zelo hitro sem se navadil, razen če je šlo že res preko vseh meja.

Ampak itak sem jaz vozil in sem šel lahko domov, kadar sem hotel, tako da ni bilo panike. Od nekdanj sem bil navajen pijanih ljudi, tako da to mi ni bil problem. Saj na mene nobeden ni gledal kot da sem straight edge, samo vedeli so, da ne pijem, so me spraševali, če sem kaj bolan.

11. V Mariboru je bila menda en čas hardline scena, da so težili ljudem, ki so pili itd., no pa tudi nekateri posamezniki so bili tečni: »morilec, ješ meso« itd. Na začetku so na koncertih samo divjali, potem pa je prišlo to moshanje. Ti iz Maribora so moshali, pa iz Kopra, ki so bili čisto agresivni in je tudi enkrat en tako udaril enega človeka, da so morali prav na urgenco, ful so bili zopni. Pa v Celju tudi, potem pa se je nehalo po enem času. Je bilo pa ful bedno, jaz nisem nikoli moshal, meni je bilo to čisto neumno. Čez par let se je pa to nehalo. Pri nas se niso topli, v Ljubljani, če so se, so se topli skini pa punksi, konec 90ih, ko je bilo ful teh gangov, ko so bili čefurji, so oni vse po vrsti topli. To moshanje je neka taka najstniška faza, nekaj kar je kul, najprej je bil kul punk rock, potem pa straight edge, je bil tudi modna muha po moje. Večina se jih je zagrela za idejo, potem pa odnehala.

12. Par jih poznam, ki pa niso več straight edge, na Goriškem so bile, pa po moje vse te punce od teh fantov iz tega časa.

13. Postopoma sem se odvadil, saj ne da bi hotel biti nekaj posebnega, mi smo se bolj zabavali iz tega, ker so moji prijatelji itak pili. Ne bom rekel, da nikoli ne bom pil ali pa kadil, ko bomo stari, ga bomo po moje z veseljem dali na zob, pa gojili svojo lastno trto pa kuhali šnops. Kaj pa boš počel, ko te vse boli, ven ne moreš, pa se malo pozabavaš (smeh).

14. Ja zdelo se mi je, da je večja skupina ljudi, ampak mi smo se bolj navezovali na punk rock pa hardcore, ne pa na straight edge sceno, Primorci pa so se verjetno. Gibanje ali pa subkultura sta bila v nekaj čist majhni meri mogoče en čas, potem pa ne več, pa prej tudi najbrž ne.

15. Mi smo šli recimo na koncert v Ajdovščino, tam je bil ta klub Jutro, nek prostor, čisto neprimeren za koncerte in tam so ti Primorci delali koncerte in je bila najbolj močna straight edge scena v tistem času in tam je bilo ful in, gibalo za celo Slovenijo. Imeli so tudi ta fanzin 13 brat, ki je bil največji fanzin, ki je imel notri tudi te straight edge stvari. In tam so se ljudje zbirali, če smo mi prišli tja, so vsi moji prijatelji vedeli, da se notri v klubu ne sme piti pa kaditi, pač če si, so te malo tako postrani gledali in so vedeli, da je nekaj narobe. So bili tudi kar mal obsojajoči. Ni pa nihče nikomur nič rekel, sam tako pač neformalno sankcioniranje je bilo. Kakšni so to bolj resno jemali, kakšni pa tudi niso. So bili drugače nastrojeni kot danes, to so bili mladi, srednja šola ali pa začetek faksa, ko itak greš še skozi te faze, ko se potem ful

spreminjaš. Takrat je pač to kul, potem je pa kul nekaj drugega. To je bilo tam, 1996, 1997. Pa Italijani so veliko hodili sem, v Italiji je bila tudi ta scena. Oni so pa to po moje prinesli isto iz tujine, ful je bila ta naveza, hodili so na en ta belgijski festival. V Novi Gorici je pa Mostovna šele kasneje nastala, pred tem so bili drugi prostori, pa po tem so bili drugi prostori, bolj ta Goriška Brda ali pa Hum. Meni je bilo zanimivo gledati te ljudi, vsi so si X-e risali pa to, jaz si nisem, pa v Mariboru je bila tudi ta scena, tam so bili pa tudi vsi pobriti, pa so se s prekrižanimi rokami grdo gledali, pa bendi so hodili...pač meni je bilo čisto zanimivo. Edino malo mi je bilo pač to smotano, ker je bilo to obsojanje, ampak v tem undergroundu je bilo takrat kar trend, je bilo to kul, na tistem koncu, v Ljubljani pa ni bilo dosti tega, ni bilo nikoli tako, da bi rekel neka ljubljanska scena, straight edge. Pa v Novem mestu je bil nek bend, New Breed, ki so bili tudi čisto zase, sam njih nikoli niso preveč ostali vzeli za svoje, tako da je tam tudi zamrlo. Pa še tako se je kje kdo pojavu, ti Request Denied v Trbovljah, pa tako.

16. Jaz ne poznam nobenih tamalih, da ne bi pili. Ampak jaz tudi nisem več v srednji šoli, lahko da kje je, ne vem, to bi morala res mogoče kakšne tamale vprašat. Danes moraš nositi vans superge, tatuje, majice od bendov pa bolj ozke hlače kot včasih, pa potiskane platnene torbe. Punce se morajo pa obleči kot deathcore-ovke, kapce volnene na glavi tudi poleti, žabe al pa dokolenke, pa čisto kratke hlače ali pa kiklice, pa majice brez rokavov od bendov.

Po valovih je šlo. Najprej, ko smo bili mi v začetku srednje šole, je bil ta punk revival, ta stari punk se je vrnil, potem se je začel ta kalifornijski punk rock pojavljati, skejt punk, potem je bil ta hardcore, ko je bilo vse mal emo, screamo, hardcore, potem je ratal nov val, je bil metal core, s tem se je začelo moshat, to je bila generacija po letu 2000, tako kot je danes trend med tamalimi ta death core, ki je pa natal iz tega metalcora. V bistvu je vse punk rock, hardcore subkultura, ampak imaš pač te podzvrsti in je pač vedno v eni generaciji nekaj in gre potem naprej, ali pa malo ostane pa tako naprej.

17. Ne vem koliko ljudi je bilo prav straight edge, ampak recimo, ko so bili koncerti, je bil klub vedno poln, med 100 pa 200 ljudi in je bila ful močna scena, pa v bistvu ful aktualni pa dobri bendi so prihajali, hardcore, pa ne tak generičen, vsak malo na svoj način, pa ta emo, malo so že bili ti screamo bendi, ne vem pa res koliko je bilo straight edgerjev, mogoče par 10, ziher, odvisno, če šteješ še Italijane zraven, ker so bili mešani bendi, pa Avstrijci pa to. Pa v Kranju so bili ti bendi, ampak ne vem, a so bili straight edge ali ne.

18. Zelo malo sem se družil s straight edgerji, večinoma smo se šele kasneje spoznali. V srednji šoli sem imel punco, ki je bila isto straight edge eno leto, tako da edino ona je bila, ostali pa bolj ne. Aja pa v Kopru so bili tudi eni straighterji, se mi zdi. V glavnem nisem imel

nekih problemov s tem, isto kot zdaj, pač ta kultura pitja obstaja, če se gre ven, je navada, da se pije alkohol, potem pač ti kršiš malo te norme. Jaz nisem nikoli z nekom imel kaj več skupnega, zato ker ne pije. Bolj je bil pomemben isti stil glasbe pa iste stvari, ki te zanimajo. Obstajali so fanzini, irc kanal sxe.si, jaz nisem bil na tem kanalu, nisem bil sploh na ircu. Pa ATN zin, forum je bil ful aktiven, tričtrači, kreganja, vse živo. Pa prek pisem je ful potekala komunikacija, pred e-mailom. Pa koncerti so bili zbirališča, tako kot v cerkvi za vernike obredi. Mi smo hodili tudi v Italijo veliko, Bologna, Aviano, Milano, to je bil hardcore, pa v Avstrijo smo hodili, pa Zagreb, Močvara pa to.

19. Ne zdi se mi pomembno širiti idejo, vsak naj bo to, kar je. Itak ta ideja, da ne smeš piti, kaditi pa to se mi zdi brezvezna, itak ni zdravo kaditi, pa tudi alkohol ni pretirano zdrav, bolj se mi zdi dobra ideja pač ta od Iana, da lahko delaš tudi druge stvari, pa bolje je, da si aktiven, kot da ga kar naprej piješ. To, da bi si risal x-e po rokah pa težil ljudem, se mi zdi pa čisto brez veze, ne vidim nobenega smisla v tem. Itak so pa zdaj druge subkulture ali karkoli pa je šlo to že malo mimo. Bolj ta načela iz punk, hardcore skupnosti, ta *do it yourself* etika se mi zdi mogoče bolj pomembna kot sam straight edge, pa da dejansko folk nekaj dela pa poskuša neke stvari spremeniti, kot da se drži treh pravil in si riše x-e po rokah pa spušča opice iz živalskega vrta (smeh).

IVO

1. Za straight edge sem izvedel v srednji šoli. Star sem bil okoli 16 let in imel enako kot danes velik apetit za novo glasbo. Današnja mladina verjetno s tem nima problemov, takrat pa si novo glasbo lahko našel le v glasbenih trgovinah ali pa od prijateljev in znancev. Ključnega pomena je bilo predvsem izposojanje glasbe in s tem krepitev prijateljskih vez, ki so privedle do takšnih in drugačnih pogledov in mišljenj. S hardcorom in idejami okoli njega sem se zelo hitro poistovetil. Pil, kadil ali pa užival drog pred tem tako ali tako nisem.

2. Tako je. Ko sem začel poslušati hardcore, je bil straight edge v sceni zelo prisoten. Takrat je vsekakor bil pomemben del hardcore scene, kar pa ne morem ravno trditi za sceno danes. Hardcore seveda živi naprej, ne glede na življenjski slog poslušalcev in glasbenikov.

3. Zgolj poizkusil.

4. Kot sem že povedal, do alkohola, drog in tobaka nisem nikoli imel kakšnih večjih nagnjenj, za to, da sem pozneje abstinenco obdržal, pa gredo zasluge predvsem dobrim prijateljem in raznim aktivnim posameznikom znotraj hardcore scene, ki so v tistem času furali straight

edge in po katerih sem se seveda zgledoval. Nekaj pri tem so seveda imeli tudi moji najljubši bendi in pa takrat še živeči fanzini.

5. Z oznako nimam problemov, lahko se identificiram kot "strejter", ni pa to nekaj, kar bi obešal na velik zvon.

6. Nekoč sem imel straight edge majico. Od tega je že zelo zelo dolgo.

7. Tu ne gre toliko za pravila, ampak bolj za to, da greš skozi življenje kot ti najbolj ustreza. Sam vidim straight edge kot nekaj, kar človeka osvobaja in ne obratno. Dokler bom tako čutil, bom s tem tudi vztrajal. Kar pa se preferenc tiče nimam nekih favoritov, pomembno mi je bolj to, da si do sebe iskren.

8. Vegetarijanstvo je nekako prišlo v paketu s straight edgem. Tudi ta odločitev je zrasla na hardcore zelniku, ki je bil takrat precej bolj glasen okoli tovrstnih vprašanj. Nekako se mi je zamerila mesna industrija in dal sem svoj glas.

9. Trudim se biti. Občasno se udeležim kakšnega shoda, sicer pa me kot glasbenika že od nekdaj vleče k ustvarjanju glasbe z močnejšim družbeno-kritičnim, političnim nabojem. Sem tudi član kolektiva 13.brat, ki občasno organizira kakšen koncert in poskuša biti malce več kot le še eden glasbeni webzine.

10. Večina ljudi za ta moj življenjski stil niti ne ve, prijatelji in znanci pa v glavnem spoštujejo mojo odločitev ali pa se tako samo meni zdi. Izoliran se počutim vsakič, ko se znajdem na kakšni od pivskih veselic.

11. Kot militantne vidim predvsem tiste ljudi, ki neka svoja prepričanja in navade vsiljujejo drugim. Po navadi je tako, da so ti isti, najbolj glasni posamezniki, tudi prvi, ki svoja prepričanja zavržejo. Meni se zdi bolj pomembno, da si iskren sam do sebe. Za enkrat mi odgovarja takšen stil življenja, če bo pa kdaj kakšen kozarec piva stekel po grlu tudi ne bo konec sveta.

12. Zelo malo, pa še za te nisem prepričan, če še vztrajajo pri tem.

13. Včasih mi je to najbrž bilo bolj pomembno. Verjetno zato, ker sem dosti bolj poslušal straight edge bende in se s to svojo ideologijo nisem počutil tako osamljenega. Sicer pa ja, še vedno je to življenjski stil, ki mi najbolj odgovarja.

14. Še najbližje straight edge gibanju je bila Goriška hardcore scena konec 90ih. Ta je nekako zrasla okoli lokalnega fanzina 13.brat in prinesla celo enega prvih, če ne celo prvi domač straight edge bend (Hobson's Choice). Če sem se kdaj počutil del neke malo večje grupacije je bilo to takrat.

15. Takrat v 90ih je bilo to na Goriškem, kar pa se tiče trenutnega stanja, pa težko rečem. Danes lahko prej kot o sceni govorimo o nekaj posameznikih.

16. Straight edge danes vidim kot ostanek neke stare scene, ki komajda še obstaja. Verjetno je največja razlika med sedanjikom in preteklikom ta, da sem nekoč imel občutek pripadnosti nekemu gibanju, medtem ko si danes nekako sam zase. S tem seveda ni nič narobe.

17. To bi težko ocenil. V glavnem poznam 'hardcore dinosavre', ki pri tem še oz. mislim, da še, vztrajajo, medtem ko s stanjem mlajših generacij nisem tako seznanjen in me, iskreno povedano, niti ne zanima. Število je po mojem mnenju konstantno ali pa se znižuje.

18. Niti ne. Ajdovščina ni bila nikoli znana po straight edgu. Tisti 'straight edgerji', ki jih poznam, so iz drugih mest, žal pa se z njimi vse manj slišim/videvam. Včasih je obstajal mIRC kanal #sxe.si, ampak od tega je že zelo dolgo.

19. Ne, vsak naj pelje svoje življenje tako kot sam misli, da je najbolje.

JURE

1. Mislim, da sem najprej izvedel za straight edge, ko sem naročeval od Zadnika kasete. Oliver Zadnik je imel eno distribucijo – Crime Tapes – in je imel te raznorazne bende in bolj te bootleg variante, razne Youth of Today in take stvari in je pisalo na njih »straight edge hardcore« in mi najprej ni bilo najbolj jasno, kaj to pomeni, ampak potem smo nekako po teh raznih linijah prišli do tega, da je to straight edge. Tudi nisem najprej vedel, kaj straight edge pomeni. Točno kdaj sem izvedel – tam v začetku srednje šole, v drugem letniku, to je moralo biti nekje leta 1998, konec devetdesetih.

2. Mene je hardcore vpeljal v straight edge, itak da je straight edge pomemben del hardcora. Na začetku itak nisem niti vedel, kaj je to straight edge, vedel sem da je to neka podzvrst hardcore punka, potem pa ko sem kupil Minor Threat plato, mi je pa to zelo zanimivo postalo, ko sem še malo njihova besedila bral, me je potem kar malo fasciniralo. Straight edge jaz v prvi vrsti razumem kot punk, tako da če ne piješ in če nisi punker, potem mislim, da nisi straight edger.

3. Preden sem postal straight edge je bila klasika, sem pil in kadil.

4. Jaz nisem straight edge postal samo zaradi glasbe, ampak mi neko obdobje tudi ni več pasalo pit, ven smo hodili samo zato, da se ga napijemo in je tako nekako postalo vse skupaj monotono, tam smo sedeli, če nismo imeli vsak dveh litrov vina s sabo smo bili tiho in smo šli

domov, tako da tega sem se malo naveličal, po drugi strani me je pa tudi fasciniralo, prej nisem niti razmišljal, da to lahko paše skupaj – treznost in punk.

5. Jaz se nisem na veliko deklariral kot straight edge, bilo mi je zanimivo, ampak da bi se pa zdaj ful imel za nekega straighterja to tudi ni bilo, nisem pa pil tam nekje do sredine faksa recimo, tam 4-5 let. Če me je kdo vprašal nisem nič rekel da sem straight edge, pač ne pijem ker ne pijem, ker mi to ne paše, nisem nikoli to razlagal na veliko, ker itak če ljudem rečeš, da si straight edge, to je tako kot da bi jim rekel, da si ne vem kaj (smeh). Prvič ne ve za to nihče, razen tistih, ki so v sceni, taki te pa itak po navadi ne vprašajo, zakaj ne piješ. Se mu ne zdi nič čudnega, če ne piješ, ker to se je po navadi komu zdelo čudno. Pa nisem bil nekaj ponosen, mislim, nisem se sramoval, saj to nisi nič naredil, če si straighter, nimaš kaj biti ponosen na to. Ponosen si, če nekaj dobrega narediš, mislim, saj to narediš nekaj dobrega za sebe recimo.

6. Sem si tudi včasih x-e narisal, ampak to je bila bolj zajebancija. Nisem si risal x-ov na koncertih, ne spomnim se, da bi šel kdaj z x-om na koncert, bolj tako, v šoli, ti je bilo dolgčas, pa smo se hecali pa si x-e risali, to je bila bolj zajebancija, oni mene zajebavajo, jaz njih, ni bilo to zdaj neko izkazovanje pripadnosti. Da bi imel kako straight edge majico se ne spomnim, imel sem od bendov, imel sem pa en našitek, saj ga še imam nekje.

7. Glede promiskuitete - to da smo bili punksi, ni bilo ravno interesantno za punce, nisi mogel dobiti nobene ženske, ampak si itak straight edge, pa ti je vseeno za ženske, kao (smeh), si lahko sam sebe tolažil na nek način. To mi je vse kul, kako sem na to gledal takrat se zdaj nekako ne spomnim več najbolje, ampak mislim, da to mora biti vse dogovor med dvema, če je obema osebama kul, da imata tudi druge partnerje, potem je to kul, nimam nič proti temu, tudi če nekdo pogosto menja partnerje, če je to vse v nekem dogovoru, da ne zdaj enega zajebe, tudi s tem nimam nekih problemov. Takrat sem se držal vseh pravil, nisem se drogiral, nisem pil, nisem žensk menjal. Mogoče sem kdaj naredil kak požirek vina, tudi nisem bil proti, pač meni ni pasalo in ker se je ravno poklopilo s tem straight edgem, mi je to bilo zanimivo, nekaj novega.

8. Ne, to pa nikoli nisem bil.

9. Med tem, ko sem bil straighter, se trenutno ne spomnim, da bi šel na kakšne proteste. No edino to, da smo imeli in še zdaj imamo bend, da smo delali kakšne koncerte, drugače pa se nisem preveč družbeno angažiral. Straighterskega besedila nisem nikoli napisal, itak nismo bili vsi v bendu straight edge, so pa bila besedila z običajnimi hardcorovskimi tematikami, ki

so že itak sama po sebi družbeno kritična, če to gledaš, sem bil tudi družbeno angažiran, sem pisal take tekste pa delal koncerte.

10. Z istimi ljudmi sem se družil tudi, ko sem postal straight edge, na začetku jim je bilo malo čudno – »kaj zdaj, kaj se zdaj finega delaš« – potem jim je pa to normalno postalo. Niso me nič izolirali, isto smo bili skupaj, oni so pili, jaz pač nisem.

11. Za ta militanten straight edge sem jaz itak šele kasneje izvedel, ko sem se malo bolj poglobil. To mi je itak mimo, to nima veze s punkom, meni je itak prvi straight edge punk, to pa da ti govoriš, kaj mora drug delati, ali pa da ga sodiš, če pije, pa ga sploh ne poznaš, to so naci fore, to nima veze s punkom, tako da tudi s straight edge ne bi smelo imet.

12. Ne vem, veš ti? (smeh) Nasploh je v punk sceni več moških kot žensk, straight edge je pa še manjša scena, mogoče se moški prej zapalijo za razne neumnosti, mislim ni to neumnost. Ne vem.

13. Nehal sem biti straighter, ker mi je pasalo spet kdaj pa kdaj spit kakšno pivo, to je to. Pravim pa tudi tako – nisem jaz tega nikoli razumel kot neko vero, pa tudi nisem sebe imel zdaj za ne vem kakšnega strejterja, tako se je nekako poklopilo s tem, da mi ni pasalo pit, pa da sem na novo odkril ta straight edge.

14. V Krškem sva bila dva straight edgerja, lahko da je bil še kdo, tudi midva se nisva zdaj ne vem kaj šla, ampak bilo je pa takrat konec devetdesetih kar dosti enih plat, Commitment records, je bilo ful teh nekih bendov, je bilo takrat tudi bolj popularno, od takrat do zdaj je bilo takrat kar na vrhuncu, verjetno prej je bilo tudi, ampak kar se jaz spomnim takrat konec 90ih je bilo, oziroma že potem 2000 leta.

15. Jaz vem za Ajdovščino, v Mariboru ni bilo ravno neke straight edge scene, edino Sašota sem spoznal, ki je malo neko to straight edge Hare Krišna sceno furali, od Curse of instinct, potem pa Coma Stereo. Tam sem se spoznal tudi z Požegarjem, ki je v Big Bangu delal, kjer se je dalo kupiti hardcore in straight edge plate, mislim da so bile kakšne kompilacije od Lost and Found. On je imel založbo Jaywalk, kjer je izdal tudi prvi 7 inch od Man in the shadow, se mi zdi. Bili so tam kdaj kaki koncerti, v Pekarni, vem da je bilo par dobrih koncertov, če so bili straight edge pa ne vem. Mi smo delali kak straight edge koncert v Krškem, delali smo HoldxTrue, Noose pa Vaseline CHildren , Low Punch pa to.

16. Ne vem, imaš neke čudne ameriške bende, slabo je. Ne poznam podmladka.

17. Bili so eni, kao Riot, so še en komad imeli Straight edge, to so bili Celjani, zdaj so Multiball ekipa. Pa tale Sašo iz Mb je tud igral v tem bendu Too fat to skate, ampak tudi ne vem, če so bili straight edge.

18. Ja takrat je bilo par ljudi v Krškem, en Joseph, ki mu ne bi zdaj več mogel reči, da je bil straight edge. Ti iz Spiritual Pyrotechnics se niso ravno deklarirali kot straighterji, ampak bolj kot Hare Krišna, ker isto niso potem pili pa se drogirali. Potem smo se spoznali tudi s to ekipo iz Ajdovščine, to je bilo malo kasneje potem, ampak mislim da smo bili še zmeraj v srednji šoli. Hodili smo v Jutro na koncerte. Nismo se zdaj, ker smo bili straighterji, nekaj posebej povezovali. Itak smo šli na vse koncerte, je bila neka punk scena, nismo se zdaj nekaj posebej grupirali. Tudi ko smo šli v Ajdovščino nismo mi nekaj razlagali njim, niti oni nam, da smo straight edge. Nisem opazil, da bi se kaj zgražali nad tistimi, ki so pili.

19. Ne vem, nisem zdaj nek človek, ki bi hotel dopovedovati drugim, kaj je prav in kaj ni, če je koga zanimalo, sem mu povedal, drugače pa da bi to širil pa ne, nisem nikoli. Nisem spoznal nobenega straighterja, da bi komu težil.

MIRAN

1. Jaz sem večino stvari – hardcore in straight edge – pobral od tri leta starejšega brata, ki je bil akter v tej neki skejt – hardcore lokalni kulturi v Novi Gorici in v bistvu od cele grupacije okoli fanzina 13. Brat in tako nekako sem prišel v stik s to muziko, ki se je poslušala in s to idejo straight edga in lahko bi rekel, da so takrat že bili določeni posamezniki, ki so se tako deklarirali. Bil sem še v srednji šoli, tam nekje pri enih 16ih, 17ih, tam okoli leta 1994 sem bil že po moje na enih prvih hardcore straight edge koncertih s to klapo, kjer imaš mogoče bolj neko pripadnost, čeprav jaz, recimo temu, sem bil straighter že preden sem vedel, kaj je to straight edge.

2. Ja, definitivno, nasploh mislim, da je bila v sredini 90ih let ta hardcore scena bistveno bolj družbeno osveščena, kritična in je stvari jemala bolj resno. Ta ideološka podstat je bila bistveno pomembnejša, kot je danes in dejansko se je na sami sceni zelo tehtalo določene odločitve, lifestyle, nekako je bila bolj prisotna cela ideologija okoli tega. Definitivno je bil straight edge pomemben del scene (pa ne govorim zdaj za Slovenijo) in je zelo močno zaznamoval hardcore sceno. Pojavil se je kot odgovor na punk rock hardcore, ki je imel v določenem zgodovinskem obdobju malo samodestruktivne tendence, v bistvu se je potem pojavila neka ideologija, ne kadim, ne pijem, hočem biti pri sebi, da pač delam nekaj pozitivnega, dobrega, da nekaj naredim, ne pa samo uničujem sebe in vse okoli sebe, borimo se za nekaj in ne samo proti nečemu in s tega vidika mislim, da je zelo pomembno vplivalo,

vsaj na globalni ravni, v Sloveniji mislim da tudi, čeprav če gledam zdaj nazaj sceno v Novi Gorici, v Primorskem okolju, se je okoli tega kolektiva 13.brat neka zelo močna ideološka družbeno-kritična ekipa pojavila. Ne bi si upal reči, da je to posledica straight edga, ampak bolj hardcora kot takega, ampak mislim, da je tudi straight edge imel nek posreden vpliv, da so se pojavila določena vprašanja. Eden izmed prvih straight edge bendov v Sloveniji je bil v Novi Gorici – 2XS, tam okoli leta 1995.

3. Če si na začetku srednje šole že malo poskusil alkohol, meni že nekje sredi srednje šole to ni bilo več zanimivo, sem nekako prekinil s tem. Kadil itak nisem nikoli, razen da sem malo poizkusil, isto je z alkoholom in potem v bistvu ugotoviš, da obstaja dejansko neka ideologija, ki to, kar ti itak že delaš, definira. Ampak spet je to čisto povezano z glasbo.

4. Če ne bi bilo neke fascinacije nad to hardcore, punk rock glasbo, se tudi jaz z nekim straight edgem ne bi povezal. Mogoče isto ne bi pil in kadil, ampak ne bi imel neke direktne povezave s tem. Moji bližnji so mogoče celo eden izmed podzavestnih razlogov, da sem bil straight edge, ker nisem hotel gledati, kako se nekdo fenta. Imaš pred sabo to sliko in nočeš biti del tega, hočeš biti nasprotno.

5. Jaz se nisem ful metal naprej s tem, da sem straight edge. Ni mi bila to glavna stvar v tem obdobju v življenju, pač po defaultu nisem pil, nisem kadil, lahko mi rečete straight edge, jaz se ne bom kaj veliko sekiral glede tega, predvsem pa se mi ni zdel to ultimativni cilj. Meni je to bil bolj način življenja, s katerim lahko narediš mogoče več stvari, kakor če si non-stop pijan, zadet itd. Si pač lahko aktiven in nek ta cilj oziroma nekaj, k čemur težiš, ni straight edge, ampak je nekaj več. Če bi že koga moral postaviti na oltar, ne bi straight edga, ampak hardcore kot tak, oziroma neko sceno, oziroma neko boljšo družbo. Nikoli nisem mislil, da če bomo vsi straighterji, bo pa svet lep, to je bullshit. Mi je že takrat bil bullshit, kaj šele zdaj.

6. X-i so bili v Gorici zelo redki, kakšni so se po moje kdaj pojavili, kakšen Trbovljčan pa Koprčan si je narisal x-e. Kakšni x-i na majicah so se pojavili tako ali drugače, jaz sem tudi imel *drug free youth* majčko (smeh). Nikoli ni bil problem, da se ne bi mogli družiti strejterji pa največji pijanci, mi smo se super razumeli, ni bilo kao nekega rivalstva in gledanja postrani, če se lahko skupi hecamo...normalno, če jim boš pa ti težil, da ne smejo piti, te bodo pa seveda odjebali. Če imajo vsaj malo v glavi, se ne obremenjujejo, a ti piješ ali ne.

7. V osnovi je bilo pač ta one night standi itd... Vse prepovedi, ki niso zelo jasno definirane, so ohlapno razumljene (smeh). To ni bilo mišljeno, da zdaj pa ne smemo seksat...to ni bilo nikoli toliko potencirano, kot ostale stvari. Pa mislim, da je povsod po svetu bilo tako. Potem je prišel ta vegetarijanski – vegan moment, ki je bil pomembnejši. Za straighterje se je vedno

pričakovalo, da so tudi vegetarijanci in vegani. Nismo bili ravno razvratni, tako da v bistvu smo se tega držali, na nek način je itak to vezano tudi z alkoholom pa pijanstvom, ko pač malo padejo te meje, je lažje, saj verjetno vsi vemo, treznega straighterja težko spraviš kar nekam v posteljo (smeh).

8. Vegetarijanec sem postal sredi srednje šole, pri približno 17ih. To vegetarijanstvo je isto del zgodbe tega nekega angažiranega hardcora, spoznavanje s pravicami, izoblikovanje lastne identitete, kar pa seveda v tistih letih črpaš tudi iz neke subkulture in iz nekih vprašanj, ki se v tej subkulturi pojavljajo in ta stvar je pač ostala oz. to se mi še vedno zdi pomembno. Meni je to vsakdanja stvar, da ne ješ mesa, s tem da je bilo tudi eno dolgo obdobje veganizma in dejansko z eno tako preprosto, vsakodnevno rutino, brez nobenega napora, odločitvijo, v bistvu spreminjaš stvar okoli sebe na nek način. Lahko bi tudi kdaj prekinil z vegetarijanstvom, ampak saj pravim, tudi nimam nobenega problema, če bi ob neki situaciji nekaj pojedel, ampak še vedno bi se v vsakodnevnom življenju držal tega iz zavesti, da pač s tem na nekaj vplivam. S tem, da zdaj pijem pivo, nimam občutka, da lahko koga prizadenem, medtem ko tam pač dejansko neko industrijo podpiraš, ki je malo bolj problematična, ki ima neke zelo direktne implikacije...saj to lahko govorimo tudi za alkohol, ampak mogoče ni tako direktno (smeh).

9. Bil sem aktiven član kolektiva 13. brat, bil sem član skupin Man in the Shadow, Hobson's Choice, Very Brutal Boys, Analena. Imel sem tudi založbo Choose Life Records, še vedno pa je aktivna založba Moonlee Records – izdajamo glasbo, delamo koncerte.

10. Ko smo se mi vseeno nekako deklarirali kot straight edge, so nas v večini te scene in v Sloveniji gledali kot čudake, si bil v bistvu malo predmet posmeha. Smo super sodelovali z vsemi, ampak saj veš kako je to, malo te pač podjebavajo, ampak tako, čisto dobronamerno, nismo se zdaj res postrani gledali, ampak je bilo bolj pač kot »glej ga čudaka«. Alkohol je v glavnem prva stvar, ki gre skupaj in z mladostjo in z neko tako glasbo, oziroma eno tako subkulturo.

11. Jaz mislim, da je to čisto naivno in otročje gledanje na stvari, kaj spremeni ta en kozarec vina? Razen v tebi neko projekcijo, ki jo daješ sam nase in si ti center sveta in zdaj si ne vem kaj prelomil, *who gives a fuck* kaj si ti spil, a si spil kozarec vina. To je problem prevelike zagledanosti samega vase. V Sloveniji nikoli ni bil prisoten ta gang, militantno-ekskluzivističen klub, kjer se moraš dokazovati, kdo je bolj straight, radikalen, ekstremen. Vedno je bila v prvem planu glasba in enostavno ni dovolj ljudi, da bi imel neko klapo dvajsetih in bi nekoga izločil, ker ni straighter. Dajmo se vseh deset skupaj družiti, ker je res

brez veze, da je vas pet na enem koncu parka, nas pet pa na drugem, v bistvu pa nas zanimajo iste stvari. In mislim, da v teh okoljih je potem bolj ta neka radikalnost, če hočeš biti del nas, family, ne smeš *breakat edga* pa ne vem kaj, mislim da to pri nas ni bilo nikoli tako, ravno zaradi tega, ker so tudi vse družbe večinoma mešane, ni bilo nikoli to toliko poudarjeno.

1995 se v Kopru pojavi ena grupacija ljudi, ki so bili mogoče malo bolj zagriženi v to idejo straight edga in so bili malo bolj »militantni« v svojem pridiganju, to so bili First Cause, za druge se pa zdaj ne bom spomnil. Ampak po navadi je tako, da tisti, ki so najbolj zagnani, agresivni v teh svojih stališčih, najprej odpadejo. In pri njih se je recimo ta nek fenomen straight edga zelo hitro pojavil in tudi zelo hitro izginil, medtem ko so recimo v nekem Goriškem okolju eni vsaj enih 7 do 10 let ostali straight edge, eni so še danes. Ko sem jaz bil mladostnik, so se punkerji pa metalci topli med sabo, so bili redni pretepi na koncertih, če je prišlo do tega, sta se pač dve grupaciji poklale. In v Zagrebu, kolikor vem, še toliko bolj in v vseh večjih mestih isto. Jaz se spomnim teh starejših, so rekli »a greš v Ljubljano?« in si bil pripravljen, da bo nek pretep, kar je čisto nepojmljivo danes. To je bil pač kaos. Na nek način je bila družba takrat bistveno bolj agresivna. Se spomnim da se je ta moja klapa vsak vikend tepla. Si šel pred disko in si se stepel, 20 na 20 ljudi, čisto bolno. Če si izvedel, da se je s kom iz tvoje klape kaj zgodilo, se je potem vedelo, da bo 20 ljudi iskalo tistega človeka, ki mu je kaj naredil. Očitno danes lažje sprejemamo drugačnost. Ko sem jaz začel se je v bistvu že malo umirilo, edino v Zagrebu je še trajalo. Vedel si, da bo neka pizdarija. Jaz sem zelo miroljuben človek, nisem imel nikoli problemov. Vem pa da ljudje, ki so šli v Ljubljano na koncert, so bili pripravljeni, da se lahko kaj zgodi (smeh). Mogoče se je pač na drugačen način dokazovalo, kao kmetavzarji so prišli v mesto, pa si jim moral pokazati, kdo je glaven. Pri nas se je konec 90ih pojavil ta kikboks moment v moshpitu, ni bilo več circle pita, je bil ta nasilen ples, kjer so neko agresijo in nasilje sproščali.

12. V obdobju so se pojavljale posameznice, bile so pri nas, bile so v Mariboru, Kopru. Večina je bila moških, kakor pač generalno v hardcoreu, jaz mislim, da bi bil procent zelo enakomeren, če rečeš, da je v enem hardcore punku 80% tipov pa 20% punc, bi bilo v straight edgu podobno razmerje. Ne bi si upal reči zdaj da v tem jih je pa toliko manj. Mogoče zato, ker ni bil to tak radikalen in ekskluzivističen klub, ki v bistvu po navadi odbija ženske, ki so mogoče malo prej odrasle ... ampak so to bile vedno mešane družbe. Pa tudi je to vezano vedno na neko obdobje.

13. Jaz mislim, da s tem, ko odraščáš, ko se razvijaš, ko širiš svoje poglede, je bilo to zame vedno manj in manj pomembno, kot sem že prej rekel, to ni bil nikoli glavni cilj. Če se ne

postavljaš z nečim, recimo da si rišeš x-e pa da moraš vsem dajat vedeti, da si straight edge...v enem trenutku ti ni toliko pomembno, ne vem, kako bi to razložil. A veš, recimo jaz sem zdaj že 20 let vegetarijanec, ali pa še kaj več in na začetku ti to več pomeni, po tolikih letih ti pa to postane neka rutina, s katero se sploh ne obremenjuješ. Ti nisi vsak dan, ko se zbudiš, cel vesel »joj jaz sem pa vegetarijanec«, to je čisto podzavestno, rutinsko, tako kot si opereš zobe zjutraj, avtomatika. In s straight edgem je bilo isto, enostavno ni imel več tolikšnega pomena, v enem trenutku mi je bilo čisto vseeno, a bom spil ta kozarec vina ali ne, nič se ne spremeni, ne v mojem dožemanju sveta, ne v svetu okoli mene, enostavno v enem trenutku se je razvilo tudi to, da ni bilo to sploh vprašanje ali pa stvar, zaradi katere bi se obremenjeval. Mogoče nisem tipičen primer, ker dostikrat vsi ti, ki so bili kao straighterji in potem enkrat, ko se pa napijejo, potem imajo pa fazo, ko skačejo iz ekstrema v ekstrem, to je pri veliko ljudeh primer. Potem moraš vse nadoknaditi za nazaj in so valjda tisti, ki so še vedno straight edge, največje budale, ker zdaj ti si pa odkril novega boga. Pri meni je bilo to čisto drugače, jaz sem mogoče bil pijan leto, leto pa potem po tem, ko sem prvi kozarec spil, nisem šel v pijanstvo, pač vseeno mi je, lahko spijem pivo, ampak ne rabim pa nadoknaditi za nazaj Tako da ja, pri meni je bil tak mehek prehod, tranzicija je uspela (smeh). Če me kdo vpraša, kakšen odnos imam do straight edga danes - mi je vseeno (smeh). Hkrati sem pa v bistvu ful vesel, da sem to neko obdobje med 17im in 24im letom živel na tak način, ne obžalujem, meni je super.

14. Ne vem, mislim, da je bilo premalo ljudi. Lahko rečeš, da je bila ta hardcore scena subkultura, neke vrste, ampak ni bil pa nikoli samo straight edge. Se je pojavil pop art moment, imaš par bendov, ki se deklarirajo za straight edge in se potem o tem ful govori. Takrat ni bilo interneta in komunikacija je šla po pismih, fanzinih, ko nekoga srečaš na koncertih in marsikdo recimo iz Ormoža bo rekel »V Novi Gorici so sami straighterji« zaradi par posameznikov, ki so najbolj aktivni in zaznamujejo neko sceno. In potem je neka fama, da je tam pač neka straight edge scena. Sredi 90ih je bila nasploh hardcore scena mogoče najmočnejša v Sloveniji in pač del tega je bil tudi straight edge in po številu bendov, koncertov, festivali, fanzini so zaznamovali sceno. Sem prepričan, da so pred tem že bili straight edgerji, ampak vprašanje, kako se je kdo deklariral.

Do 24 leta, ali pa še prej, je večina ljudi odpadla, se pravi to govorim o neki generaciji od 17, 18 let do ene 22 let, je v bistvu to eno obdobje, ko se ljudje tripajo na straight edge in jim je to kao pomemben faktor v življenju. In takrat se v bistvu družiš v dosti večjih skupinah ljudi, maš to neko potrebo da si pač v nekaj klapah, ki so vedno bile, vsaj pri nas, vseh sort ljudi.

15. Ja v Mariboru se je vedno pojavil kakšen posameznik, kaj pa vem. Po moje, da se je v kakšnem trenutku tudi v Celju kakšen pojavil. Z Ljubljano smo imeli najmanj stikov, to je ena taka specifika 90ih, Ljubljana kot center in periferija, ki bistveno bolj sodeluje med sabo. Dosti se je hodilo v Ilirsko Bistrico, super smo bili povezani z Mariborom, Ormožem, s Trbovljami. V Trbovljah so bili potem Request Denied, ki so se spogledovali s Hare Krišno. Ampak oni so nam bili že zato malo čudni. Prav ta Goriška se je bolj spogledovala z anarhizmom kot pa s kakšno vero, dopuščaš malo različne življenjske poti...ne greš toliko totalitarno, kot recimo Krišna. Aja pa Postojnčani seveda, tam so še zdaj straight edge eni, takrat jih je bilo pa še bistveno več in je bilo tudi zelo intenzivno sodelovanje med nami. Oni so isto bili mešana oblika, če ti nihče ne bi povedal, da so straight edge, ne bi nihče vedel in se nebi niti sekiral. Ni bilo tako, da bi se mi dobivali in pogovarjali o straight edgu. To nikoli ni bila glavna stvar. Pa Celje, kakšno Velenje mogoče... V Mariboru je verjetno bil tudi kdo. A veš zakaj je bila na zahodu po moje bolj močna scena, v 90ih se je veliko hodilo na koncerte v Italijo, kjer je bilo par prostorov, kjer so redno tudi neki straight edge bendi igrali in seveda je to imelo vpliv, ko imaš recimo 18 let in greš na Unbroken ti pač ni vseeno, ko prideš nazaj, pa Shelter pa Youth of Today, pa en kup teh bendov, Snapcase, SOIA, vse kar je takrat bilo je pač hodilo tja, ni da ni in si potem takrat bolj v stiku. Ker takrat pač ni bil tak pretok informacij, potem v bistvu v enem trenutku smo bili ful vezani na to neko švedsko sceno, Desperate fight records, Separation, Refused, Final Exit, ki je bila v bistvu močna straight edge scena in v bistvu si se prek Italije ful linkal na to. Mi smo pa tudi v Avstrijo hodili, parkrat smo šli v Celovec pa v Oberwart, to je tam nekje od Graza proti Dunaju. Pa tudi v Zagreb se je hodilo na koncerte, kjer je pač isto bila ena ekipa. Veš kako je v sceni, imaš sceno, dokler so 3, 4 ful aktivni pa ful dvigujejo vse. Ko sem se jaz preselil v Zagreb je v Gorici vse zamrlo, vedno par ljudi pač poganja sceno z dogodki in organizacijo, ko pa se nekdo umakne, in če ni koga, ki bi to prevzel pa to zamre. Ljubljana lažje preživi, ker je toliko večji pretok ljudi, v manjših krajih imaš pa tistih 10 ljudi, ki se družijo, trije od tega poganjajo, dva gresta v Ljubljano, eden ne vem kaj, in zamre. Jaz ko sem delal tam konec 90ih koncerte, so hodili iz cele Slovenije, a veš ful je bilo manj koncertov, bendi ki jih danes gledaš in so ti vau, takrat je bilo normalno, da smo delali te koncerte. In ko gledam zdaj nazaj, koga vse smo delali, si misliš vau, smo delali legendarne bende in so ljudje iz povsod hodili, iz Hrvaške, iz cele Slovenije. Si imel zelo močno lokalno podporo. In tukaj niso hodili samo strejterji, ampak vsak, ki je bil malo drugačen, to mu je bil prostor, kamor je lahko šel, drugo je itak bilo vse zaprto, vedel je, da bo ok glasba.

16. Jaz bi si skoraj upal trditi, da so vzporedno z razvojem straight edge v Ameriki tudi v Sloveniji bili posamezniki, ampak vprašanje, če se je kdo res deklariral za straight edge. Ja malo je pred mojim časom. Moram priznati, da nimam pojma, kakšna je zdaj situacija. Dejansko je meni to, v kar se je pretvoril ta hardcore danes, čisto mimo in je čisto diametralno nasprotno od tega hardcora, ki smo ga mi gojili, 15-20 let nazaj, ki je bil zelo diy, nekomercialen, angažiran, neke vrste poskus boja z družbo, odraščanjem, to je bila glavna stvar. Medtem ko danes, ko gledam, je neke vrste spektakel, isto mi je ali igra metal bend ali hardcore bend. Glasbena industrija na nek način ane, isti način delovanja. Pač včasih je bilo čisto diy, na primer kot je Kostanjek danes, si mislim. Pač neke plakate naredimo, sestavimo ozvočenje, igra se na tleh, tak je bil način delovanja scene. Takrat ni bilo agencij, pa biznisov pa pogodb...sicer na koncu so se začele pojavljati pogodbe, ki sem jih jaz gladko odbil, sem rekel: »Poznamo se, veste, da bomo poskrbeli, da boste imeli super koncert, da bo vse super, brez pogodb«. Imel si pač nek *statement* do marsičesa, medtem ko danes je žanr, ki ga bendi igrajo, čisto irelevanten, lahko bi bil pop, lahko bi bil hardcore. Ljudje, ki bukirajo, so isti, pogodbe so iste in je pač dejansko potrošna roba. In tudi publika, velik del publike, predvsem mlajši, se mi zdi, da jih tako dojemajo. To je čist nekaj drugega, kot je bila osnovna ideja. Vsi ti bendi majo kao neko sporočilnost, ampak jaz ko gledam te bende na odru, se mi zdi, kot da mu to piše v priročniku, da mora to govoriti. To se pričakuje od tebe in pač ti zdeklamiraš. Jaz tukaj ne vidim nič niti subverzivnega, niti radikalnega, pač spektakel je. Na koncu ni nič narobe s tem, pač biznis, jebi ga. Se pa ne morem identificirati s tem. Dandanes v končni fazi še vedno obstajajo neke scene, kjer pač funkcionira po teh nekih starih principih. Normalno, seveda se je spremenilo, ker je 20 let vmes preteklo, od Roga, do koncertov ki jih dela Bevk, Giljotina. To spet ni biznis, drugi pa delajo stvari malo bolj profesionalno vse skupaj, kar mi pomeni biznis (smeh) in ni nič narobe s tem, samo jaz se ne morem s tem identificirati. Dejansko mi ti bendi ne ponudijo tega, kar bi rad. Veliko prej mi bo v Rogu ker bend dal nekaj, kar me zanima. Tako da dejansko ne vem, kakšna je danes publika, ki se tripa na straight edge. Oziroma verjamem, da marsikdo od teh večjih koncertov, ki so nek biznis, pričakuje, da tako ko uni na odru prodajajo priročnik, tudi publika sledi temu priročniku. Zdaj če to pomeni, da je nekdo straight edge, vegan, ne vem kaj, je tak, super, ampak jaz nimam pregleda in me to v bistvu ne zanima, ker me zanimajo druge stvari. Tako da glede straight edga danes bi morala vprašati koga mlajšega, mene sploh ne bi presenetilo, če bi se ugotovilo, da jih je danes bistveno več, kot včasih. Ker če lahko rečem, da nas je bilo veganov in

vegetarijancev pred 15imi leti 10, 20, ugotoviš zdaj, ko greš na primer na kak festival, da jih lahko šteješ v stotih in stotih.

Pa pri nas ni bilo tako kot v Ameriki, ko so ljudje pri 13ih že feni in imajo bende. Ta primerjava med Ameriko pa Slovenijo – smo ful manjši, pa tudi nimamo neke zgodovine, kaj pa vem. Bi bilo zanimivo spraševati ljudi, kako je bilo v 80ih ... a veš, to kar mi gledamo zdaj nazaj je v bistvu neka naša projekcija, si mislimo »so bili vsi straighterji, pa taki pa onaki«, isto, kot si pa nekdo misli, da so bili v Gorici taki pa onaki, ne. Ta straight edge je vedno zelo zelo vezan na hardcore, ki ga pa je bilo v 80ih v Sloveniji zelo malo. Mi smo se v 90ih v bistvu počutili kot pionirji te muzike. Tudi v bistvu to, kar je bilo po celi Sloveniji, nekako ni bil ta nek sodoben Ameriški hardcore zvok, s katerim smo se mi spogledovali takrat, to kar je bilo pred nami, ta generacija, je bil čisto drugačen zvok. Mogoče je bila to čisto naša napaka, da nismo znali prepoznati kvalitete, nam je tudi marsikdo očital, da se malo preveč spogledujemo z zahodom (smeh). S temi nekimi bendi, ki so bili v 90ih aktualni, npr Gorilla Biscuits itd, s tem nekim zvokom. Bilo je drugače hočem povedati, to kar smo mi začeli furat pri nas, je bilo v bistvu v marsičem drugačno, kakor je bila neka tradicija širom Slovenije in tudi mi smo se potem počutili »mi pa furamo neko špuro, ki je dosti svoja«. Saj potem se to zelo hitro začne širiti. Pa ne vem, ti kričeči vokali, tega ni bilo nikjer, to smo mi zvlekli iz nekje, je bilo tako, totalno razodetje (smeh). Pri sceni imaš pa isto valove, tudi znotraj te Goriške scene si imel generacije, jaz sem bil v bistvu že druga generacija. V prvi generaciji, začetek 90ih, si mel tak zelo klasičen hardcore – SOIA, 7Seconds, Gorilla Biscuits. Medtem ko ta druga generacija, ko smo se mi pojavili, smo pa začeli v bistvu te še bolj obskurne zadeve furat, ta glasba iz 80ih je pa že šla mimo. V primerjavi z danes je bilo takrat zelo pomembno kaj si, a si metalec, skejter, šminker. Ker danes se mi zdi to, zadnjih par let, absolutno nepomembno. Ko greš na Metelkovo, vidiš da se vsi družijo, vsi so si super.

17. Če govorimo za Novo Gorico bi rekel, da je številka nihala med 5 in 10 ljudi, do 15 maksimalno. Pa še ti zdaj tako, kdo se je sploh deklariral. 10 skoraj da maksimalno.

18. Še po tem, ko smo se mi pojavili, kot recimo neka scena, znotraj naše ekipe, ki je bila relativno velika, je bil manjši delež straighterjev, ampak smo se vsi družili, ni bil to nek ekskluziven klub, kot je to bilo mogoče v Ameriki ali pa je še danes, bili smo pač mulci, ki se družijo, eni izberejo tako, drugi pač destruktivno pijanstvo, vse skup nas je pa družila glasba in neke skupne, širše ideje. A veš kaj je zanimivo, v našem času ni bilo interneta, ni bilo youtube-a, tudi nekih dvdjev oz. vhs kaset s posnetki ni bilo, da bi zdaj ful imel tega. In ti nisi mogel tolik slediti imidžu, nisi imel te informacije, kakor zdaj, greš na youtube pa vidiš, kaj

delajo v Ameriki, delajo wall of death, pa ga bomo tudi mi. In je bilo bolj lokalno specifično, ker sicer si dobil neke informacije skozi glasbo, mogoče si videl kakšne fotografije v kakem fanzinu, pa kako je kdo uštiman pa to, ampak je to ful majhen segment, nisi videl celega dogajanja okoli tega in si si priredil malo po svoje. In zanimivo je, da si v bistvu ful informacij pobiral skozi intervjuje v fanzinih, to ti je bil na nek način glavni vir informacij. Tako si tudi nove bende odkrival. V intervjujih je na primer nekdo rekel: »Ta pa ta bend je kul«. Pa ko smo bili mi mulci, a veš kako si odkrival nove bende – vzel si cd in potem si šel po zahvalni listi in si prebiral tiste bende in si si rekel: to pa moram preveriti. In je to tako čisto bolan način odkrivanja bendov, pa recenzije v teh fanzinih itd. Intervju je bil glavni vir informacij in v intervjujih so tudi ideje šle naprej. Ker nihče ni govoril »jaz imam pa tak pa tak imidž«, danes na youtubeu pa vidiš bol imidž, kot pa idejo. Komunikacija je dejansko potekala na ta način, da imaš 10 ljudi, ki vsak komunicira, naročuje plate, fanzine, z nekom si dopisuje preko pisem, in potem, ko se teh deset ljudi zvečer dobi, se malo pogovarjajo in izmenjujejo informacije. Zdaj če si ti sam v neki vukojebini je tvoj pretok informacij bistveno manjši. Tukaj si imel pa direkten stik, mi smo hodili po plate v Italijo in smo se zmeraj potem s temi, ki so imeli neke specializirane trgovine, malo pogovarjali, srečevali in potem greš še na kakšne festivale pa to... se spomnim ko smo šli, Two Days of Struggle se je reklo, sami neki straight edge bendi, in seveda potem malo navežeš kontakte in smo delali potem tudi mi koncerte v Ajdovščini, kjer je bil marsikateri bend straight edge. V Novi Gorici je bila vedno ta skate-hc ekipa, mešano, pač majhen kraj. Plus takrat je bilo še to obdobje pred računalniki in internetom, se pravi socializacija se je dogajala na enem majhnem trgu, kjer pač skejtaš, visiš in si v bistvu osem ur na dan na tem spotu, kjer se vsak dan menja ful ljudi in se v bistvu vsi dobro poznajo in so klapa. Ja skejterji iz Gorice so bili zelo močna grupacija. Ampak ravno zato, ker si vezan na neko lokacijo, si dosti pretočen, ljudje pridejo, se ustavijo in gredo naprej. Načeloma si vesel, da pride vsaj nekdo, ki podobno gleda in je normalen.

19. Vedno imaš določene ljudi, ki bi hoteli, da so tudi ostali taki, ni pa bilo nikoli toliko pridiganja. Določeni posamezniki, zdaj govorim o malo daljšem obdobju, ki so se kasneje pojavili, v nekem trenutku jih je bilo pač tudi bistveno več, so imeli neke tendence, da bi bilo super, če bi bili vsi straighterji, ampak jaz se nikoli nisem videl v tem in sem bil v klapi pijancev tisti, ki potem ob 4 zjutraj pobira največje pijance in jim pomaga in ga imajo zato vsi radi (smeh).

NEJC

1. Zvedel sem v srednji šoli, tam po letu 2000, ko sem poslušal dosti hardcora in podobnega in sem spoznal eno družbo iz Celja, ko so vedeli malo več o tem in so mi povedali za to gibanje. Tam nekje 16 sem bil star.
2. V tistem času sem poslušal veliko hardcora, tako da je bil pomemben. Ja, po moje si lahko straight edge, pa niti ne veš za to gibanje, si pač po naravi tak.
3. Prej sem poskusil vse, nikoli sicer preveč, je bilo od petka do petka, potem pa stop, brez veze. S tem da so me potem ful iz družbe izločili, ker pač nisem pil z njimi in to ni šlo skupaj seveda. Potem sem pač po koncertih več hodil, namesto v petek zvečer ven v Velenju.
4. Ni mi bilo nasploh to všeč, zdelo se mi je, da delam to zaradi drugih in potem sem nehal še preden sem vedel za straight edge in mi je nekako bilo čisto naravno to. Ko sem pil se nikoli nisem počutil, da sem to jaz, potem sem nekako izvedel: aha, niso vsi taki, ni treba, da temu sledim in mi je bilo to všeč in se od takrat naprej tega držim.
5. Jaz se imenujem za straight edge, ker se še vseeno čutim za pripadnika tega in mi je lažje nekomu reči, da sem straight edge, prej razumejo, kot če jim rečem, da ne pijem in ne kadim. Saj pravim, to mi je čisto osebna stvar, nimam ponosa, ne da se sramujem, samo pač tak sem in ne morem si pomagati, to je to.
6. Risanje x-ov mi je bilo čisto zakon. Zdi se mi, da sem si jih v srednji šoli en čas skoraj vsak dan risal, nekako mi je kul izgledalo, kao x na roki. Imam straight edge tetovaže, tri x-e na roki, pa Out of step ovco.
7. Ne gledam na to kot na neka pravila za življenje, ampak kot del nekega gibanja, ker pač vedno se je začelo iz punka, in se mi je zdelo, da je punk vedno kontradiktoren normalni družbi, za mene je pač normalna družba v petek zvečer popivanje, da pozabiš probleme normalnega sveta in se mi zdi, da je lažje, namesto da jih zapiješ in pozabiš, da jih nekako poskusiš rešiti. Recimo zdaj mi je to malo težje sprejeti, ampak še vseeno poskušam, to še ni razlog, da obupam. Je pa tako glede pravil – ne pijem, ne kadim, droge itak ne bi poskusil, ker me ne zanimajo, kar se pa promiskuitetnega seksa tiče, je pa tako – posilil ne bom nikogar, ni tisto, da imam samo jaz nekaj od tega, če seksam okoli.
8. Na to ne gledam, kot da ima veze s tem. Najprej sem bil vegetarijanec 3 leta, potem sem pa bil vegan naprej, tako da od 2006, 2007 sem vegan. Takrat, ko sem nehal piti, sem izvedel, da

je še to zraven in pač nekako zaradi Propagandhijevega komada, ki mi je bil vedno fascinanten, sem skapiral, zakaj so tak komad naredili in ja, je imelo malo veze z vsem skupaj.

9. Nasploh gledam na vse v sklopu tega celotnega punk gibanja – antikapitalizem, anti-homofobija, fašizem pa vse te zadeve in nekako se pač skušam udejestvovati kolikor se lahko, ali z bojkotom, kolikor se da, pa diy.. Rad bi kupil čevlje, ki jih niso naredili mali kitajski otroci, ampak se je tako težko izogniti temu...

10. Večinoma so me drugi izločili, jaz se čisto normalno počutim okoli pijanih ljudi, samo pač potem nekako oni mene gledajo, kot da sem tam, da jih obsojam, namesto da sem tam z njimi, da se zajebavam. Zato so me pa na začetku izločili, medtem ko zdaj se mi pa zdi, da me sprejmejo takega kot sem, me ne morejo spremeniti. A veš ko te vržejo ven iz družbe...ko ti vsi težijo »kaj delaš zunaj, če ne piješ«, prav isti ekstrem, kot da bi straight edgerji težili drugim, zakaj pijejo, to je bilo kar malo glupo. Se vidi, kakšni so ljudje, če ne piješ nisi za v našo družbo, čeprav si lahko kakor se da prfuknjen okoli njih, ampak če nimaš piva v roki... Še vseeno vidim, da lahko padeš v to ekstazo, da si nor pa skačeš okoli in premetuješ stvari, čisto brez alkohola, samo pač morajo biti ljudje okoli tebe taki, da se lahko ti na tak nivo spustiš, sprostiš do take meje. Zakaj bi raje to, da si zaprt pa nesproščen reševal to z alkoholom, če lahko na svoj način rešiš. Pa tudi zdi se mi, da cela človeška kultura temelji na tem, zabava je enako alkohol, poskusi to izločiti pa nekako navezati stik z ljudmi brez tega, to se mi zdi veliko bolje, kot pa da se moraš zatekati za pomoč k nečemu. Nimam zdaj ravno kaj proti, osebno gledam pač na tak način, raje grem reševati iz te perspektive, kot pa da se zatečem k neki lahki rešitvi, ta varianta. Problem je tudi v zaprtomiselnosti. Kolikor sem zdaj skapiral, ko sem malo potoval, gledal, kako so različne kulture povsod, pa kako ljudje razmišljajo, se mi še vseeno zdi, da potem, ko se vrnem domov, da ljudje samo en ekstrem poznajo in ne morejo ven iz tega. Nekaterim je to čisto normalno »aha, z nami si zunaj pa žuraš in ne piješ, zakon«. Drugje bo pa to čisto narobe, »kako sploh lahko to narediš«.

11. To se mi zdi neumna ameriška fora, ki ni nič boljša, pač kreteni so to. Ne vidim nobene veze s tem, se mi zdi bolj osebna odločitev, kot pa da moraš druge na to napeljevati in jih nekako militantno kontrolirati. Glede nasilja si je treba pogledati Edge the Move, čisto ameriška fora, nekako se mi zdi, da iščejo neko svojo identiteto in jim je lažje pristopiti h kakemu gangu. Osebna odločitev je to in ne vidim, zakaj bi bil kdo boljši človek zaradi tega. Na koncertih pri nas pa nisem dobil občutka, da bi bilo nasilje.

12. Ne poznam nobene. Ok, eno, od petih tipov je ena ženska (smeh). Čeprav si mislimo, da smo odprto misleči, vseeno ni tako, gre iz enega ekstrema v drugega.

13. Meni je to čisto naravno stanje, ne silim se, da ne pijem pa kadim, normalno mi je, tak sem in ne morem tega spreminjati. To je tako, kot da bi bil gej, pa bi mi nekdo vsiljeval, da moram biti straight. Ne morem si pomagati, tak sem in to je to. Si ne predstavljam, da bi se to spremenilo, pa še okus mi je ogaben (smeh). To je pač fora, da je straight edge osebna odločitev in ne vidim, zakaj bi mela toliko vpliva na druge ljudi. V zgodnjih letih ti je fajn, da poznaš to idejo, da obstaja, kasneje pa si dosti star, da sam delaš odločitve okoli tega in tudi, če se odločiš, da ne boš več to, ni to nič takega, to je vseeno tvoja osebna odločitev.

Vedno te bo nekdo obsojal, ampak ne vem, zakaj bi to vplivalo na tebe. Ni taka velika stvar, vedno bo obstajal alkohol, droge, pa to, je tvoja odločitev, a se boš udeleževal v tem, ali se ne boš. Imaš pa tudi ljudi, ki gredo iz ekstremov v ekstreme, so najhujši pijanci, potem so kar naenkrat čisto vegan straight edge in vse odklopijo.

14. Ja nekako na začetku mi je bilo to všeč, da je več takih, ki razmišljajo tako kot jaz in je bilo nekako kul. Ko odrasčaš je pomembno, lažje sprejmeš to, ko si mlad, zdaj mi je pa nekako vseeno, pač ne vidim tega, a je kdo straight edge ali ni, ampak a je dober človek ali ne. Se ne počutim nič kaj boljšega od drugih, zato ker ne pijem in kadim. Bolj so bili posamezniki kot pa neke grupacije. Vem da ponekod v tujini se potem povežejo med sabo pa organizirajo koncerte pa to, ampak se mi vseeno zdi neumno omejevanje že tako male skupine ljudi. Pa tudi to mi je brez veze – saj smo vsi ljudje, imaš samo razliko med kreteni in ne-kreteni, ne vem zakaj bi zdaj delal še manjše grupacije. To je res osebna stvar, vsaj pri nas ne čutim, da je to neko gibanje ali pa da bi lahko bilo. Pa tudi bolje se mi zdi, da je to osebna odločitev

15. Največ straighterjev je bilo definitivno na Primorskem, če že kje, Nova Gorica, Ajdovščina, Postojna, tam okoli.

16. Ne vem, veliko premajhna stvar je, da bi jo lahko posploševal. Mladi po moje tudi ne vedo dosti o temu, straight edge je vedno bil v hardcoru in hardcore se je ful v šminkerijo spremenil, ko sem ga jaz začel poslušati ni bil nikoli kul, zdaj je pa nekako kul z vsemi majčkami pa kapicami pa potetoviranimi tipi, da se je zgubilo vse, da je še neka sporočilnost za tem. Zato tud po tem ne vidim, da bi bil kdo nov. Tudi bendi, kolikor sem jih poslušal, sem vedno iskal neko sporočilo za besedili, če imajo kaj za povedati na koncertih, zdaj pa ni več tega, se je nekako izgubilo vse. Zdi se mi, da se je tudi cel hardcore spremenil v to, da se je izgubila ta sporočilnost, se vedno ene in iste stvari ponavljajo. Je pa še vedno fajn slišati, če kakšen bend kaj pove.

17. Od teh, ki jih poznam, ki smo včasih na koncerte skupaj hodili, so zdaj samo še trije recimo straight edge. Karim je bil včasih iz Kopra, ampak zdaj menda pije pivo, je pa še vedno vegan (smeh). Vem da živi zdaj v Ljubljani. Iz Postojne sta Lele pa Fočo, ampak ne vem če bi se imenovala za straight edgerja.

18. Ja je bil kanal na ircu, sxe.si, ampak tam nismo bili vsi straight edge. To so bili bolj kot ne ljudje iz koncertov gor, smo se tam našli. Bili so fanzini, 13. brat, to je malo pred mojim časom, to je bila bolj Ajdovščina pa ta scena, ki je jaz nisem toliko poznal. Ja pa ta je še bil, ATN zin, ampak to ni bilo samo k straight edgu orientirano, je bilo bolj hardcore orientirano, glede glasbe pa to. Zadnjič sem na bike polu v Zagrebu spoznal Italijana, ki ima isti tatu na istem mestu, takoj sva postala prijatelja. To je taka povezava potem, pa recimo jaz vprašam nekoga: »ej, rabim za prespat nekje v Nemčiji« pa reče: »ja, poznam enega straight edgerja tam«, kar takoj. Ali iz straight edge, ali pa hardcora, ko nekako veš, da si na isti valovni dolžini, podobno gibanje.

19. Ne zdi se mi pomembno, da se širi kot neko rekrutiranje, ampak da se predstavi, kot da to obstaja, tako sem se tudi jaz vpeljal v to, ko imaš 16, 17 let pa toliko vpliva na tebe iz okolja, da se nekako predstavi ta ideja »ni ti treba biti kot vsi ostali okoli tebe, če čutiš da nisi tak, nisi sam«. V teh letih iščeš neko pripadnost, zato je tudi toliko ljudi straight edge čisto iz tega, da nekam pripadajo, pa niso za to, ker so oni res taki. Potem pa, ko so stari 20 let, začnejo piti, pač takrat so bili mladi pa neumni in so to furali, ker je bilo kul, ne pa zato, ker so se oni počutili, da so taki.

PRIMOŽ

1. Za straight edge sem izvedel od prijateljev in vrstnikov v sredini devetdesetih. Takrat sem bil star 16 let in ja, takrat sem postal straight edger.

2. Do straight edga sem prišel preko hardcore/punk scene. Vsebinsko jedro straight edga je zakoreninjeno v upor, smer, ki je domača hardcoru in punku. Vse kaže, da je v glasbenem smislu popolnoma del scene, zaradi svoje brezkompromisne ostrine pa je od nje večkrat odrezan.

3. V življenju sem poskusil nekaj požirkov piva, s cigaretami in drogami pa nisem imel nikoli stika.

4. Alkohola in drog nisem nikoli užival, zato tudi težko govorim o »abstinenci«. Niso me zanimale, ker cenim razum, čistost in razmišljanje s svojo glavo. Najverjetneje je tovrstna

naravnost v mojem primeru prirojena, saj nikoli nisem čutil naklonjenosti ali želje po eksperimentiranju.

5. Straight edge je definicija, ki jo je zapisal nekdo drug. Zase sicer lahko trdim, da živim v skladu z njegovo definicijo, ampak mi sama ne pomeni veliko. Do etiket, tudi te, imam odklonilen odnos in lahko zaključim da se sam, v »duhovnem« jedru svoje biti, z njo ne identificiram.

6. V najstniških letih sem nosil majice z logotipi in imeni straight edge glasbenih skupin in pomenljivimi napisi, ki so spodbujali k vegetarijanstvu ter življenju brez drog in alkohola.

7. Bolj kot »pravila straight edga« jih razumem kot življenjske smernice, h katerim človek pristopi prostovoljno in ob njih vztraja po svoji vesti. So prostovoljne, narekuje jih zdrava pamet in človeka nikakor ne zavezujejo k ničemer.

Naštete smernice se mi osebno zdijo zelo pomembne za doseganje razumske, moralne, telesne in družbene čistosti, miru in spoštovanja, saj naslavlja človekovo usmiljenje, empatijo... Težko jih razvrstim v lestvico pomembnosti, saj so vsebinsko zelo različne.

8. Vegetarijanec sem od leta 1996, ne jem mesa, rib in jajc. Odločitvi je botroval moralni zadržek, spoštovanje do vsakega življenja, trenutni trend in osebna želja po družbenih spremembah.

9. V najstniških in študijskih letih sem sodeloval z organizacijami in posamezniki v boju za pravice živali.

10. Doslej sem bil vedno, z izjemo nekaj vrstniških izpadov v srednji šoli, sprejet s spoštovanjem in podporo.

11. V kolikor posamezniku militantnost do sebe pomaga v osebni rasti, zagovarjam njegovo/njeno svobodo, da ubere takšno pot. Do militantnih »pridigarških« pristopov do drugih ljudi in družbe ter do dejanj, ki na kakršenkoli nasilen način posežejo v osebne odločitve drugih ljudi ali povzročajo materialno, čustveno ali družbeno škodo pa imam zelo jasen odklonilen odnos.

12. Poznam dve straight edge ženski. Celotna zahodna družba je v veliki meri skozi tisočletji uklonila katoliškemu vplivu in je zelo patriarhalna, z ženskami, potisnjenimi na družbeni rob. Slaba vključenost žensk je globalna težava, ki se je preslika tudi v hardcore in straight edge sceno.

13. Danes je straight edge v mojem življenju pomemben drugače. V najstniških letih sem v straight edge krogih iskal, našel in ustvaril svojo socialno mrežo, se z gibanjem poistovetil, identificiral in v njem iskal življenjske smernice. Kasneje sem se bolj kot na formo

osredotočil na vsebino ter iskal, našel in osmisil življenjsko bistvo, za katerega verjamem, da me bo spremljalo še naprej.

14. Da. V 90ih se je straight edge mreža po državi dobro povezala in bila povezana tudi z drugimi državami.

15. V času vrhunca je bila scena najmočnejša v Novi Gorici, v Mariboru, v Ajdovščini in v Zasavju.

16. Seveda. Na vrhuncu je bila v sredini 90-tih. V svetovnem merilu je bila straight edge scena zelo močna, z nekaj sto glasbenimi skupinami in množico zinov. V Sloveniji je takrat delovalo med 5 in 10 glasbenih skupin in 2 zina. Odvijali so se redni koncerti in scena se je plodno povezovala. Nekoč je živel in povezoval enako misleče, danes je povezan slabše. Aktivno straight edge sceno danes poznam zelo slabo in težko podajam zaključke.

17. Ocenil bi, da je bilo v 90-tih v Sloveniji med 50 in 100 straight edgerjev, za danes pa težko ocenim.

18. Družim se z ljudmi, s katerim čutim povezanost in se od njih učim, ne glede na pripadnost skupinam, narodnosti, spolu, spolni usmerjenosti, veri.... Posameznikov odnos do straight edga v mojem socialnem krogu ne igra vloge.

19. Zdi se mi pomembno širiti vrednote straight edga, kakorkoli jih že poimenujemo.

SLAĐAN

1. Za straight edge sem izvedel, ko sem bil star 15 let. Izvedel sem od prijatelja Leleta, ki je bil seznanjen s strani Goriških skejterjev, kjer je bilo cel kup hardcorovcev in skejterjev, ki so poslušali punk hardcore in to zvrst muzike. Z alkoholom sem nehal še preden sem izvedel za to zvrst.

2. Ja brez hardcore in punk glasbe ne bi nikoli izvedel za straight edge, lahko bi rekli, da me je vpeljalo, ker me je zanimala glasba, ki je žgala kot norc. Menim, da kar je punk hardcore straight edge in vse kar ima veze s punkom, ne more eno obstajati brez drugega, to so različne scene, ki živijo za eno in isto in to je hardcore punk.

3. Z alkoholom sem zblaznel pri 14 letih, ostalih drog nisem nikoli poskusil, ker sem se bal da me ne bo odneslo (smeh).

4. Vplivalo je to, da se je en večer blaznelo in norelo, moto je bil: piješ - razbiješ, končalo se je pa tako, da sem pijan zaspal v wc-ju. Lastnik me je iskal zakaj se je razbijalo po gostilni in ko me je našel, je padlo par vzgojnih. Na živce mi je šlo to, ker sem bil tako pijan, da ga

nisem mogel nazaj in naslednji dan sem jih še doma poslušal brez veze in sem se odločil, da ne rabim tega, da nor si, če si nor (smeh), potem se je komaj žur začel.

5. Nikoli se nisem imel za straight edge, nora ideja je bila in je še danes, pripadnik skate hardcore punk opic mi je bolj pri srcu (smeh), glasba mi je bila odlična in zamisel, da si lahko nor brez alkohola ali drugih stvari.

6. Ne, x-e smo si risali samo takrat, ko smo zezali ostale, drugače ne. Oblačila ja, od kakšnega straight edge benda, ki mi je bil zakon, drugače pa nič kaj posebnega.

7. Spoštujem vse straight edgerje, ki se za to odločijo in osnovna pravila, če ti seveda ustrezajo in si se za to odločil zaradi sebe, ne zaradi trenda. Jebeš pravila (smeh).

8. Ja sem, od 16 leta. Nikoli nisem bil nek ljubitelj mesa, že od malega in takratna ideologija o mučenju živali, da lahko mi odločamo o tem koga bomo jedli ali ne, je pripomogla. Vplival je način razmišljanja in družba.

9. Ne.

10. Smešno je, ker se okolica počuti bolj ogroženo, kot ti sam, ki si v manjšini in ti vsi težijo zakaj ne piješ - zato ker vozim (smeh).

11. Mislim da vse, kar gre v skrajnostni fašizem, to ni to in da se ljudem teži brez veze. Vsak ve zase in živi svoje življenje.

12. Poznal sem 3 ženske, ne vem zakaj je več moških, prej jih je še nekaj bilo, ampak zdaj pa ne poznam nobenega, da živi ta stil.

13. Ker se nisem nikoli imel za nekega pripadnika straight edga, imam do njega še vedno isti odnos, uživaj to kar si.

14. Ne, nikoli se nisem počutil del straight edge grupice, močna scena je bila od leta 94 dalje, ki je trajala par let. Neko gibanje je bilo, ampak nisem bil del gibanja, tako da nebi vedel kaj več o tem.

15. Najmočnejša hardcore punk scena je bila v Gorici, kjer je bilo cel kup bendov in samih odličnih norcev. Če ne bi bilo njih, niti današnje scene ne bi bilo.

16. Ne vem, ne vidim stanja (smeh).

17. Zdi se mi, da jih je včasih nekaj bilo, danes pa ne vem za nobenega ali pa se skrivajo, ali pa tega ne izražajo, nebi vedel.

18. Družim se z istimi ljudmi in vsemi, ki so fajn, ne glede, kaj so. Če je človek norec je norec in to mi je kul, ne gledam, ali je punk, hc, metal, narodnjak, straight edge, če je človek ok, je ok ne glede na to, kaj je.

19. Ideja je kul, če se ne širi nič slabega, če ne gre v nek ekstrem.

ZORAN

1. To je moralo biti tam okoli leta 2000, 2001, od koga sem izvedel prav direktno, ne vem, je bil pa največ itak internet kriv, povezano je bilo pa s tem, da sem takrat začel poslušat malo več tega punk rocka, predvsem te kalifornijske skatepunk scene in potem je to itak en izraz, ki se je dosti uporabljal, dosti je bil naokrog, tako da preko tega sem izvedel za straight edge.
2. Meni je to čudno, jaz to zmeraj povezujem s tem, ali pa je vsaj del širšega punk razmišljanja. Zdi se mi del enega kritičnega razmišljanja. Tudi vem za veliko ljudi, ki so pa bili nekdaj aktivisti pa to, ali pa so aktivisti, pa ne konzumirajo nobenih takih substanc in mi je to logično da so to, valjda. To je bolj v tujini. veliko ljudi ve, kaj je straight edge in to taki, da ne bi pričakoval od njih.
3. Ja, itak pač ko si star 15 let to počneš, poskusiš malo eksperimentirati.
4. Ja to je zelo zanimivo, ko gledam zdaj nazaj, malo bolj z razmislekom gledam na vse skupaj. Ko sem se jaz osebno odločil za to, sem bil star 16 let in predvsem je bilo to neko tako najstniško upornišтво. Rakek, kjer sem takrat živel, je v bistvu nek manjši, zabačen kraj, kjer se ljudje poročajo pri 20ih letih, imajo otroke, delajo v nekih bednih službah in nihče nima ambicij in meni je bil cel ta punkrock, skejtanje in posledično potem tudi straight edge kot nek upor proti temu, nikoli se nisem počutil kot del tega okolja, tudi z vrstniki po večini ne, takrat smo se našli eni štirje posamezniki, ki smo se družili in smo drugače razmišljali, druge stvari so nas zanimale, kot ostale vrstnike in je bilo to tudi malo tisto neumno najstniško »o jaz sem pa boljši kot ti, nočem biti tak, kot si ti«, to najslabše možno razmišljanje o straight edgu, ki pa mislim, da je ravno zaradi tega veliko ljudi na začetku pritegnilo, da se deliš kao na »mi smo pa drugačni, kot vi«.
5. Jaz se totalno poistovetim s tem terminom, ampak razumem pa kaj drugi ljudje mislijo, kaj hočejo povedat, ta pomen, kaj naj bi straight edge bil, se je toliko spremenil, da se veliko ljudi noče poistovetiti z njim, ker je mel ta termin zmeraj malo negativno konotacijo Mislim, da obstaja veliko nekih različnih definicij tega in veliko ljudi gleda čisto drugače na vse to in je težko sploh reči, kaj straight edge je, vsak ima malo drugačen, prirejen pomen, jaz imam pač enega svojega, mislim, da lahko temu rečem straight edge.

6. Nekaj časa sem si risal x-e na roke, ja, pa možno, da sem imel kdaj straight edge našitek pa majice, to se niti ne spomnim več, majico mislim da. X-i na rokah so bili pa na začetku malo *teenage angst*, potem pa bolj neka lokalna fora.

7. Ta promiskuiteta je ful ta prelomnica, glede česar se straight edge ljudje že od nekdaj kregajo, a je ali ni pravilo. Najprej je itak pomembno, meni osebno, da ne gledaš na straight edge kot na skupek nekih pravil, ker za moje pojme ni to nekaj, kar bi morali upoštevati. Ne vem, jaz sam po naravi nisem tak človek, da bi me promiskuitetnost zanimala, mislim da je pač to bilo razumljeno na napačen način. Mislim, da straight edge govori o nekem odgovornem obnašanju do soljudi, kamor bi promiskuiteto definitivno štel. Sej ni samo promiskuiteta, to je ena taka druga polovica tega, o kateri nikoli nisem preveč razmišljal, ker mi je bla res neumna, veliko ljudi ti teži »ja kaj pa ta promiskuiteta?«, veliko ljudi govori »ja kaj pa kava?«, veliko ljudi govori »ja pa saj vegetarijanstvo/veganstvo je tudi del tega«...ne vem, jaz nikoli nisem v bistvu kaj preveč razmišljal o tem, sem vegan pa me ne zanima promiskuitetnost pa zelo rad pijem kavo, ampak ko sem enkrat začel razmišljati o straight edgu tako, kot razmišljam zdaj, se mi zdi to zelo otročje. Straight edge se mi zdi predvsem neko kritično razmišljanje v okviru družbe, predvsem neko skoraj že politično prepričanje, kot pa karkoli drugega.

8. Vegetarijanec sem postal pol leta po tem, ko sem postal straight edge, sem bil dve leti, potem sem pa postal vegan. Zdaj sem že 10 let vegan, ne vem, to je itak bil nek tak postopen razvoj, ko si star 16 let pa se itak razvijaš, ko si še otrok. Najprej je bil ta hardcore punk, potem je prišel straight edge, potem je prišlo vegetarijanstvo. Vse to na začetku je temeljilo na temu, da se družiš z nekimi ljudmi, imaš neko pripadnost oziroma ravno s to pripadnostjo izkazuješ, čemu nočeš pripadati. Takrat nisem toliko razmišljal o temu, bilo mi je vau, vsi ti novi ljudje, ki jih spoznavam, pa vsi ti ljudje, s katerimi hodimo skupaj na koncerte. Itak je vegetarijanstvo že v osnovi bilo bolj drugačna stvar kot straight edge, saj to je izbira, a boš pil ali ne, vegetarijanstvo je bilo pa v osnovi, da ne povzročaš nekomu nekaj slabega s tem. Straight edge v osnovi ni vplival na moje vegetarijanstvo, ker jaz sem straight edge zmeraj povezoval s punkom. Bolj bi rekel, da je bil punk kriv za to, punk me je prvič spoznal s tem, zaradi punka sem začel razmišljati o temu in punk v tebi povzroči, da začneš razmišljati o mnogih stvareh, ena od teh je tudi vegetarijanstvo in veganstvo. Jaz bi rekel, da je to ena vzporedna stvar, ker ni za moje pojme vegetarijanstvo vezano na straight edge, je pač neka vzporednica temu.

9. Ne, niti ne da bi bil, vsaj jaz tega ne vidim tako. Za moje pojme je družbena angažiranost to, da pomagaš brezdomcem, organiziraš proteste. A to, če greš na protest, pomeni da si družbeno angažiran, ali pa če bereš anarhistične knjige? Potem sem. Družbeno ozaveščen sem definitivno, angažiran pa, kaj pa vem, jaz imam ta problem, da se eni ljudje trkajo po prsih, kao jaz sem pa aktivist. Naj dejanja govorijo. To lahko delaš tudi prek tega, da poskusiš ne konzumirati nekaterih stvari pa razmišljati, kam boš dal svoj denar. To se mi zdi res tak prvi korak in ja, tukaj sem angažiran. Je pa dandanes tudi veganstvo postalo en del kapitalizma.

10. To, da me kdo zajebava, to so fore, jaz nisem nikoli to tako osebno jemal. V določenih trenutkih mi je šlo mogoče malo na živce, ampak to je bilo itak zmeraj bol neko pikanje, kot pa karkoli drugega. Izobčen pa nisem bil, s komer koli smo se družili iz te punk scene, nihče ni imel problemov s tem, ne oni, ne jaz (smeh). Ti ljudje, ki so ti kaj težili glede tega, pa itak nikoli nisem hotel biti del njih in njihove družbe, so mi šli na živce.

11. Toliko je različnih pogledov na straight edge, na hardcore, na punk in vse to, ljudje so iz različnih razlogov pristali tukaj, črno bela stvar definitivno ni, zdi se mi pa to čisto neumno. Meni je bolj pomembno, da si ti kritično razmišljujoče bitje, ki mu ni vseeno za družbo okoli sebe, za okolje samo in za ljudi, mislim da si lahko taka oseba, tudi če piješ in ješ meso. Ni nujno vezano na to. Na začetku sem bil tak *angsty kid*, ki je bil točno ta najslabša možna verzija, hkrati je bilo pa hecno, da sem se itak družil z ljudmi, ki so pili, pa tudi tistimi, k niso bili nujno vezani na punk in hardcore. Ne vem, jaz mislim, da ima vsak človek pravico, da se sam odloči. Straight edga nisem nikoli videl na ta način, da je to nek klub, gang ali pa nekaj, meni je to čisto neumno. In sem vesel v bistvu, da v Sloveniji ni bilo nikoli tega, ker vem, da v tujini je bilo, to je ta neumnejša stran straight edge, zato je tudi straight edge večkrat prišel na slab glas. Definitivno so razlike med Slovenijo pa tujino, samo okolje, sama družba je tako različna, to se pozna.

12. Žensk je bilo malo, itak je bila cela straight edge scena majhna, kolikor je bila sploh scena, čeprav nikoli ni bila. Bile so tudi te scene, kar se v hardcoru dostikrat zgodi, da se neki ljudje z nečim morajo identificirati in potem se zgodi, da punce najdejo fante in sprejmejo njihov življenjski stil, njihovo identiteto, kar je meni grozno za videti, v kateri koli subkulturi oziroma kjerkoli in ja, isto je bilo v straight edge, tako se mi zdi, da je bilo par primerov, da so se neke določene punce začele identificirati s tem, zato ker so se njihovi fantje, potem pa ko so šli narazen, pa tega ni bilo več. Vem za par zelo ekstremnih primerov, pa malo manj ekstremnih. Saj pravim, malo je bilo tega pri nas nasploh. Razmišljam, če je sploh kakšna punca, ki je še straight edge.

13. Straight edge je ena taka stvar, kjer se hitro pokaže, ali si se odločil za sebe, ali zaradi drugih. Jaz imam malo drugačen pogled na to, ker sem dosti trmast človek po naravi in imam razčiščene pojme pri sebi glede enih stvari in ko se odločim za nekaj, vem, da sem se odločil zaradi tega, ne zato ker sem bil negotov v tistem trenutku...veliko ljudi sprašuje in za veganstvo in za straight edge: a pa ti nikoli ne zapaše? In odgovor je zmeraj ne, zato ker to je čista psihologija za moje pojme, ko si ti enkrat v glavi te stvari razčistiš niti nimaš več neke želje po temu. Potem pa vsi jedo piškote, jaz jih pa ne bom, ker imajo jajca notri in mi ne bo bedno zaradi tega. Ko začneš enkrat tako razmišljati, se mi zdi, da ni problema. Pri straight edgu isto, a mi bo zdaj zapasal cigaret, recimo jaz sem ful kadil dve leti, mi je bilo zakon, način sproščanja, bilo je idealno mašilo za ves čas, ko nisi vedel, kaj bi počel z njim, hkrati pa te je sprostil itd. Ne vem, jaz nisem imel več potem problema s tem, da bi mi kadarkoli zapasal cigaret. Fora je bila, da sem bil potem jezen kreten, ki hoče biti kao: o fak, vi ki pijete... Potem, ko sem pa enkrat spremenil razmišljanje, je bilo pa enostavno. Glej, ne potrebujem tega. Za moje pojme je bila to ena stvar odraščanja. In tudi zaradi tega sem jaz na ta straight edge zelo čustveno navezan, zato, ker je to ena stvar, ki gre s tabo, hkrati je pa ful osebna stvar in neka moja identiteta, s katero se še zdaj čisto poistovetim. Ne vem, pač tak del mene. Meni ful pomeni, hkrati pa vem, da je čisto brez veze, da bi to poskušal komu drugemu prikazat ali pa razložiti. Dlje kot vztrajaš, dlje gledaš na to stvar in lahko rečeš, da vsakič, ko si malo bolj zrel, je kot da bi bil spet na novo straight edge, ker se ti itak pogled na to čisto spremeni.

14. To je bil bolj del hardcora, punka, te scene pač, nismo bili nikoli neka zaključena skupina. Jaz sem začel hoditi na hardcore koncerte s štirimi najboljšimi prijatelji, v nekem trenutku smo vsi bili straight edge in itak smo se družili že prej in potem, ko marsikdo od njih ni bil več straight edge, jaz sem pa še zmeraj bil in ni to nič pomenilo, kvečjemu mogoče je bilo bolje.

Po moje je bilo to bolj v 90ih, v Novi Gorici je bilo takrat kar veliko tega, tako da takrat, z nami, definitivno ni bilo.

Na vrhuncu je bilo tam od 2002 pa do 2009 bi jaz rekel, 2002 ko sem jaz osebno začel hoditi na koncerte je bilo to čisto nekaj drugega. Pa sej ne vem, vrhunci, kako zdaj to definirati, potem je bilo neko obdobje, ko so bili sicer zelo dobri bendi, ampak ni bilo ljudi, potem je bilo obdobje, ko je bilo milijarda koncertov, potem je pa ta scena postala fragmentirana. Na začetku, ko smo mi začeli hoditi na koncerte, ni bilo važno, a je to oldschool hardcore, ali je metalcore, screamo, punk, crust, samo da nam je bilo zanimivo, ni se bilo problema niti voziti

na drug konec Slovenije, tudi z vlakom, če je bilo treba, pač na vse se je šlo. Potem pa ja, ne vem kaj se je zgodilo. V nekem momentu mislim, da je bil problem, da je bilo čisto preveč vsega, se nobenemu ni več dalo nikamor iti, ker je res vsak delal koncerte, pa eni tako čisto preveč, po trikrat na teden. Prvič, življenje je takrat postalo ful dražje v Sloveniji, drugič, se je bilo zaradi tega treba začeti z enimi drugimi stvarmi ukvarjati v življenju, kot na primer služenje denarja, udi za mojo generacijo so prišli ti časi, da nismo bili več toliko študenti, vsak je potem začel nekaj, mogli smo se nekako znajti, manj časa, manj se ti da, utrujen si, gor dol... Na eni točki se je ustavilo. Nek mini podmladek je, smo bili v Lendavi na enem koncertu, kjer nas je bilo mogoče 20, to dela neka mularija tam.

15. Razvita je bila Primorska, v Ljubljani je bil pa zmeraj ta punkrock prisoten, ki je bil itak bolj šminkerski pa skejterski, nikoli se pa niso prebili ven iz tega se mi zdi, pa crust. Se mi zdi, da mogoče čisto ta prva punk generacija, ta FV pa Škuc pa to, da so največ pustili za sabo, največ se je naredilo, največ se je razvilo iz tega.

16. Jaz sem delal ta webzin Addicted to Nothing, v enem trenutku je bilo ful fajn, ker nas je veliko sodelovalo, pa smo tako res redno hodili na koncerte, pa napisali report, pa fotografirali, takrat je bila mogoče res zlata doba, ker je bilo veliko koncertov, veliko nas je hodilo na koncerte, družili smo se med sabo, plate so izhajale itd, potem so se pa itak začele te neke medsebojne forice, ljudi so pač začele zanimati druge stvari in potem sem bil v bistvu na koncu sam. Jaz sem veliko fotografiral po koncertih, zdaj imam v bistvu kar nek veliko bazo podatkov za nazaj. Potem se je pa itak scena začela spreminjati pa umirati, okrnjena je postala, drugačna. Veliko teh ljudi se je potem samo še občasno kje pokazalo, s temi koncerti je potem bila itak neka čudna situacija. To, da ni podmladka, je meni čisto jasno, bolj ko vidim, kakšna je ta nova mladina, pa zaradi česa njih vse to skupaj sploh zanima, mi je bolj jasno. Zdaj je končno prišel tudi k nam ta val tega konzumerističnega hardcora, ki je bil v Ameriki itak prisoten že ves čas. Pač te neke mularije, ki kupuje ful merchendisa, edini bendi, ki kaj veljajo, so ameriški ali pa angleški, pa mogoče kakšen nemški, važno je, da je ful merchendisa, da imaš veliko majčk, da imaš že pr 19 letih največji tatu, važne so te frizure, razširitive, Vansice pa vse to. Vse to je ok, dokler ti to ne pomeni toliko, dokler so ti pomembne neke druge stvari, če so pa to tiste glavne točke, zaradi katerih hodiš na hardcore koncerte, je pa to drugače. Ljudje vidijo enosmerno to, oni hodijo dejansko na koncerte kupovati. Tudi kupovati to neko koncertno izkušnjo, ne povezuje se pa to s tistimi stvarmi, k jih je mogoče naša generacija proizvajala. Zdaj reči, kaj je tu narobe, a je to slabo ali ni, v to se ne bom spuščal, to moraliziranje je itak brez veze.. To je ta razlika, ta Slovenija, ker v

bistvu smo zaplankani, ampak se mi zdi, da je to dostikrat dobro, da ene stvari ne pridejo k nam, to se mi zdi ful dobro, da smo premajhni, da bi zanimali te velike korporacije in posledično neke velike bende.

17. Moja generacija takrat je bila nek novi val, to pomeni, da nas je bilo potem 10 v Sloveniji. Nekaj časa je bila večina nas kolegov, seveda smo se začeli potem malo družiti s temi, kar jih je ostalo v Gorici, pač tako, po koncertih, družili smo se z enim kolegom gor iz Kranja...

18. Obstajal je irc kanal sxe.si, ki je v bistvu postal tak vsesplošen, pač hardcore punk kanal, za vso sceno, istočasno sem jaz imel eno spletno stran, mišljeno kot nek webzin, potem pa je v bistvu postal nek forum - Addicted to Nothing, v bistvu še zdaj deluje, ampak to je zdaj bolj nek moj, niti ne blog, občasno objavim kakšne mixtape-e, pa dajem neke videe gor, pač glasbo, ki se mi zdi zanimiva. Ampak ni bila to nikoli v straight edge usmerjena stvar, nikoli se ni pisalo, no mogoče res na začetku. To je bil bolj pač nek forum za slovensko hardcore sceno. Kot sem že rekel, se je meni pogled zelo spremenil, na začetku, sploh ko so kakšni dobri prijatelji začel piti, pa ne to, da me je ful motilo, bolj tako čudno mi je bilo. Ampak to je bolj ena najstniška stvar kakor karkoli resnega. Jaz nimam problemov s tem, da ljudje pijejo, problem imam, ko ljudem postane to edini način preživljanja nekega časa. To se mi zdi bolj problematično. Moja punca pije, kadi ne, mene to ne moti sploh.

19. Jaz na straight edge gledam na zelo osebni, individualni ravni. Straight edge sam za sebe ni nič, straight edge moraš ti povezati, če hočeš da ima neko funkcijo, neko formo pa neko pravo vrednoto, ki bo koristila čemurkoli, razen egotu, je pač to, da rečeš ne bom pil, ne bom kadil, zaradi tega, ker bom s tem toliko pa toliko denarja dal nekim korporacijam, ki jih ne želim podpirati in to je vse. To je edini način, ki ga vidim, jaz to bolj povezujem z anarhizmom, aktivizmom, s takimi stvarmi. Straight edge tukaj sam po sebi nima veze.

ŽIGA

1. Kdaj točno nisem čisto prepričan, ampak mislim, da sem bil star 14 let. To je bilo približno leta 1999, vem pa da sem na internetu našel straight edge, ko sem šel iskat punk komade in scene. Čeprav najbolj imam pa v spominu, ko še sploh nisem vedel za to stvar, pa takrat sploh nisem dojel, da smo imeli pri angleščini neko angleško revijo, v kateri je bil nek vegan, ki je zažgal tovarno za živalske pasti in je bila cela scena okoli tega ali je to prav ali ni, bil je kao potetoviran, pa straight edge, to je vse pisalo, ampak jaz takrat sploh nisem poštekal, nekako

ni bilo relacije med punkrockom pa straight edgom in mogoč me zato ni zanimalo, pa sem si mislil: ok, en huligan s tatuji, ni mi bilo nič kul. Potem pa sem šele na netu našel te scene.

2. Nek cd sem si izposodil od bratrančevega bratranca, nek hardcore, Insted, in se mi zdi, da sem iz njihovih besedil nekako privlekel to, da mi za neke stvari ni vseeno in sem malo raziskoval in v bistvu bolj kot sama ideja »ne se drogirat« mi je bilo všeč, da so zelo poudarjali »posi, posi« in ja, se mi je zdelo zakon in očitno sem hotel biti poseben že takrat in ker so počasi sošolci začeli že malo pit pa kaj poskusit, se je meni po moje še bolj fajn zdelo »o jaz pa ne, jaz sem pa poseben«. Ne vem, meni bi se zdelo čudno, da si nekdo reče, da je straight edge, pa nima te povezave. Ker se mi zdi neumno, da se sploh označiš na takem nivoju, jaz samo rečem, da ne pijem, ne razlagam zakaj, razen če koga zanima. Saj verjetno, če nekdo pozna pojem in ve da to predstavlja, da ne piješ pa ne kadiš, si lahko tako reče, ampak jaz sem vedno to povezoval nekak s hardcorom. Zdaj sem že okoli 15 let »čist«. Potem me pa vprašajo: »ja kaj pa rumove kroglice?« Ja ne, saj to je čisto isto, to je res alkohol notri, je pač v bombonu, tako da je dvojni strup (smeh).

3. Vem da nekateri postanejo straight edge, preden sploh karkoli poskusijo, ne da sem se jaz poskusil drogirat, ampak vem, da sem poskusil pivo, vino, pač kaj sem spil, za novo leto smo pili šampanjec, nikoli se nisem napil, ampak ni tako, da bi bil čisto »clean« kot eni, ki nič ne poskusijo, potem so pa straight edge. To sem bil sedmi, osmi razred osnovne šole.

4. To je bilo res tisto iz mene, tam sem se jaz našel, bilo mi je *the best* in sem to postal, zato ker sem hotel, ker sem se v veliko točkah videl, da je meni to kul. Meni so bile nasplošno všeč ideje straight edga in to, da se ne ubijaš z nekimi nepotrebnimi substancami, pa meni je glavna fora še vedno pač biti trezen, meni se zdi to tako, dobro, ker enim se ne zdi, ane (smeh). Jaz sem kar prepričan, da je ta moja asocialnost kar povezana s tem, sem manj zgovoren, kot pa če bi bil mogoče pijan, ali pa sem mogoče samo toliko introvertiran pa to nima veze, ne vem, nisem prišel temu do dna, v bistvu mi je vseeno. Eni se morajo vsak dan z nekom videti, pri meni je normalno, tudi če se 14 dni z nobenim ne vidim, ampak ven pa hodim najbolj redko možno, skoraj nikoli, parkrat na leto. Zdaj se silim iti večkrat. Mogoče je pri meni to povezano tudi s tem, da so mi bile droge v otroštvu tako predstavljene, da sem še ne dolgo nazaj droge, sploh heroin, povezoval s sigurno smrtjo, očitno so me kot otroka čisto prestrašili, da sem mel to povezavo in sem bil precej prestrašen glede tega. Tako da tudi to je mogoče vplival na mojo odločitev plus to, da nihče doma ni bil alkoholik. Ampak če je pa oče prišel kdaj ne-trezen slučajno domov, je bila scena, mama je norela in tudi to mi je verjetno

naredilo negativen odnos do alkohola. Če se starši zaradi nečesa kregajo, potem seveda tisto ni nekaj pozitivnega v tvojemu življenju, tako da zna biti, da je veliko tega v ozadju.

5. O identifikaciji s straight edgem sem največ razmišljal, ko sem gledal dokumentarec o nasilju straight edgerjev v Salt Lake Cityu, ki mi je pokazal, koliko je bilo v Ameriki te slabe scene in sem si mislil – jaz se sploh ne bi rad označeval kot straight edger, ker pač dobi to negativno konotacijo. Potem sem v bistvu delal povezave, da tako kot sem jaz mogoče preveč sovražen do kakšnih vernikov, ki so lahko čisto kul, čisto normalni, ampak ker njihove cerkve in vpleteni ljudje delajo sranje, jih včasih mogoče malo preostro napadam, isto čisto razumem za straight edge, ker se najde par bebcev, ki naredijo pizdarijo. Sem si rekel – mogoče pa sploh nočem reči, da sem straight edge, ampak se mi zdi neumno, da bi rekel, da nikoli nisem bil, ker seveda sem se imel za to. Nekomu, ki vem, da pozna sceno, ne bom rekel »jaz pa nisem straight edge«, Bom rekel »ja, sem«, ampak preden me kdo ne vpraša, zakaj ne pijem, kaj je zgodba za tem, pa ne bom kar rekel »ja jaz sem pa straight edge«.

6. Mogoče sem si narisal x za kak *joke*, po moje za v šolo. Je bila fora, ker nobenemu ni bilo jasno zakaj, kaj je to. Za koncert pa ne vem, lahko da smo si skupaj kdaj za hec, po moje, če je bilo enkrat, je bilo veliko, pa še to nisem prepričan, nikoli ni bilo kaj preveč glede tega. Imel sem pa eno kul majico, kjer je gor pisalo straight edge s tako pisavo, ki se je ni dalo takoj prebrati, pa vem, da sem jo izgubil, pozabil sem jo nekje na morju in mi je je bilo škoda, pa je bilo res tako slabo blago, da sploh ne vem, kako sem jo lahko imel deset let. Tako dve roki prekrizani sta bili pa x-i, pa res ful slaba grafika, pa pisalo je »straight edge will never die« in to sem nosil. Mislim, da sem jo dobil na Fluffu, sem bil tam leta 2002, samo enkrat, potem se mi ni več dalo. Smo bili na enem izmed prvih, je bilo kar kul. Ampak jaz sem že takrat 2002, 2003, vedno več metala začel poslušat, v bistvu metalcore mi je bol v srednji šoli bil kul, metal mi je bil pa čisto zakon potem, pa še vedno mi je. Metala največ poslušam, pa punkrock. Nimam kakšnih straight edge tetovaž, bog ne daj. Obstajajo zajebancije, kako se lepo x-i z zvezdicami pokrijejo, ker nekaj časa so si vsi delali zvezdice in smo mi rekli, da so to bivši straight edgerji, ker se najlažje prekrije x-e z zvezdico (smeh).

7. To je meni tako hecno, »don't drink, don't smoke, don't fuck« – ta don't fuck, kolikor sem ga jaz prebral ali pa priredil, je bilo tisto - ne se žgat okoli kar z vsemi, ampak to je meni tako pravilo, kakor – ne biti debil, ali pa razmišljam s svojo glavo, ker mi je pač čisto logično in sem ga jemal kot: ja seveda, zakaj to sploh definirat. Zdaj pa če je to kakšna čisto krščanska definicija, na roke do poroke, potem mi je pa to smešno in neumno in ne, ne grem se tega, da bom župnik ali karkoli. Kolikor sem jaz slišal, zakaj je straight edge sploh nastal, ker je bila

scena v kurcu, ker je bilo preveč takih zadrogirancev in pač če je res ves folk zadet, pa se ti še bobnar tam sesuva na bobnih pa je vse v kurcu, potem sklepam, da je bilo enim to bedno in so hoteli malo bolj radikalno spremenit vse. Ampak ja, saj je kar fenomen, ja. Ampak ta definicija »don't fuck«, to je kakor si vsak razlaga po svoje, mislim, v bistvu pove čisto direktno, kaj s tem misli, ker don't drink točno veš, kaj pomeni, don't fuck pa – mislim, meni bi bilo brutalno, potem to pomeni, da moraš biti župnik, ali kaj. Ali je to mišljeno, da samo z ženo lahko...kaj naj bi to sploh pomenilo? Če to pomeni, da se moraš »hraniti za meaningful relationships« je to meni zdrava pamet, ampak čisto razumem in podpiram ljudi, ki se gredo pa to kot šport, zakaj pa ne, če jim ustreza. Isto kakor droge in alkohol.

8. Bil sem vegetarijanec, zdaj rečem temu pritisk vrstnikov, sicer itak nikoli ni kdo rekel: »ooo, če nisi to, pa nisi to«, mi je bilo vseeno, ampak mogoče, ker sem bil malo del scene, se mi je zdelo čisto na mestu, da pač, ker večina se je to šla, zakaj pa se ne bi tudi jaz, pač nič takšnega. Tako da dejansko je bilo to bolj zaradi ostalih, itak se mi sama ideja zdi čisto super, še zmeraj mislim, da načeloma preveč jemo meso, kar itak ni dobro, ampak meni je še zmeraj sam straight edge bil bolj pomemben. Sem bil vegetarijanec 7, 8 let. Nehal sem pa biti spet mogoče zaradi tega vrstniškega pritiska. Sem že dvomil v to, zakaj se to grem, če bi nehal jesti meso, zato ker bi mi smrdelo, bi bilo to nekaj drugega, ampak meni je zmeraj dišalo, vedno, ko sem šel mimo žara, mi je dišalo in sem rekel »ok, *whatever*, jaz tega ne jem«, pa sem to več ali manj kompenziral s sladkarijami, kar je še slabše, potem sem pa do teh zaključkov prišel, da je mogoče bolje jesti meso, kot pa kaj drugega. Dejansko sem bil že v dvomih, a je to to ali ni, ali bom za vedno vegetarijanec ali ne bom, potem pa je bila še kaplja čez rob mogoče malo podjebavanje pa vse skupaj, pa sem si rekel: »fuck it, yolo, *whatever*« (smeh). In potem nisem več bil. Plus to vem, da so ljudje, ki niso več straight edge, ampak so še vedno vegani, ker to je bolj kul, pač žival ne izbira, ti pa lahko, nekaj v tem smislu, jaz pa raje rečem: »ne, jaz sem pa egoist, meni je pa bolj važno moje zdravje, kot pa življenje drugih« (smeh). Vegan sem bil pa pol leta, pa sem postal tako suh pa slab. Nisem imel volje pa idej za kuhati, sem jedel samo *junk* pa me je zjebalo.

9. Nič posebnega mi ne pade na pamet.

10. V bistvu so vsi bili »o, bravo, kako zdržiš, kako ti uspe?«. To ni vprašanje kako zdržiš, jaz drugače ne znam živeti, to je isto, kot če bi jaz nekomu rekel »bravo, ker živiš«, ali pa da nekoga hvališ za nekaj, kar je. Meni to nikoli ni bilo zadrževanje. Edino v srednji šoli sem mogoč imel malo probleme s tem, v smislu, da sem dejansko bil malo bolj izoliran zaradi tega, malo zato, ker je bilo meni bedno gledat ene, ki so se ga morali napiti, da so se imeli

fajn. S takim se družiti trezen ni bilo vedno zabavno, do neke mere ja, pač včasih sem že šel, ampak večkrat je pa tudi bilo, da bi šel z njimi, pa me niso niti povabili, so rekli »kaj naj zdaj on z nami«. Čisto jih razumem, pa tudi meni načeloma ni bilo do tega...če bi hotel, bi se že vsilil, če bi mi bilo ful za biti z njimi, ampak sem kar občutil to, da sem bil malo bolj na svojem, že tudi v srednji šoli, ko se je ob ponedeljkih debatiralo o tem, kaj je bilo za vikend... Imel sem neko življenje, bil sem skejter, v šoli sem se družil samo s takimi, ki so se pogovarjali samo o igricah pa o nogometu, nekako niso bili ravno moja družba, ampak še vedno sem se pa v bistvu samo z njimi družil, ker s tistimi, ki so se napijali čez vikend, sem imel pa še manj skupnega, kot pa z geeki. Da bi me pa kdo direktno kritiziral, kao »o kreten, ne piješ, kako si lahko tak«, to pa nikoli. Večina prijateljev je itak hitro obupalo, Žiga je pač straight. Imam pa enega, ki še vedno poskuša, on je res vztrajen. Saj ne da me sili, ampak vedno poskuša tako mal zboosti. Mogoče zato, ker me je poznal tudi vseh sedem let, ko nisem jedel mesa, in je doživel, da se Žigata tudi da prestavit in mu to po moje daje upanje. Vedno mi pravi, da se moram kdaj napiti, da bom tak kot oni, bolj sproščen. Saj drugače čisto spoštuje to mojo odločitev, ampak rad poskusi vedno. Po srednji šoli, na faksu, se mi je zdelo »ok, zdaj sem šel čez bedno fazo«, od faksa naprej je bilo pa vedno manj tega, manj je bilo teh zunanjih pritiskov, češ »ti, ki ne piješ, si pa manj zanimiv«, to se je na faksu že čisto nehalo.

11. *If you're not straight edge now, you never were*, to je to (Smeh). Prelomiti edge, meni je to smešno. Militantnost – to je grozno, sploh ne vem, kako lahko v imenu neke take preproste ideje, ki ti reče »ne piti«, začneš biti agresiven do drugih. To je meni bolno, to je pač človeška neumnost, ne pozna meja. To je isto, kot če en reče, da ima rad sir, drug pa sladoled in bi se zaradi tega stepla. Pač čista bolanija. Meni je vseeno, če piješ pa potem nehaš in rečeš »zdaj sem spet straight edge« - *whatever*. Jaz nikoli nisem tega naredil, pa po moje če bi, potem ne bi rekel, da sem straight edge, mislim rekel bi, da sem bil straight edge, kr se mi zdi neumno zanikati preteklost, ki je pač ne moreš spreminjati. Sploh to označevanje, ne vidim smisla, če piješ nisi straight edge, *as simple as that*. Naj se človek označuje kakor mu ustreza, zaradi mene naj se da s pivom v roki na facebook in se *tag-a* straight edge, ne vem. To je tudi tako, kot da bi se eni kristjani odločili, da če enkrat manjkaš pri maši, nisi več kristjan, ne razumem. Eni so preveč obsedeni s tem, kako kaj definirati, očitno nimajo realnih problemov v življenju, ali pa jih menjajo za take traparije. Vedno me je to motilo pri punksih, češ ta njihov *nazi punk fuck off* – ja, super, seveda, kdo pa hoče naciste gledati, ampak to je spet tako, samoumevno, ja, to je slabo, ampak zakaj bi celo življenje osredotočil samo proti nečemu. In

potem sem razmišljal – saj je straight edge isti. Vse se vrti okoli alkohola, to je en problem na svetu in samo to mi je pomembno, traparija. Ne vem kdo je že to rekel, češ da če že protestiraš proti nečemu je dobro, da tudi veš, za kaj si, ne samo proti čemu si. Meni se zdi najbolj grozno in narobe spreobračati ljudi. Ok, glede kajenja se mi še zmeraj zdi čisto pozitivno, če bi na primer punca zaradi mene nehala, še vedno se mi zdi bolje, da ne kadiš, ane, bi jo itak podpiral, če bi hotela nehati. cigareti se mi zdijo – zakaj, če pa ni učinka? Se mi zdi, da imaš več od trave. Glede kave in podobnega so pa kreteni. Včasih kave nisem pil, ker mi je smrdela, zadnje čase mi malo bolj paše, ampak zelo redko, mi pa nikoli ni bilo dileme med straight edgem pa kavo. Včasih tudi Redbullu nisem pil, sem si kot mulec predstavljal, da to ni čisto straight, ampak zdaj mi je čisto vseeno, ampak ga ne pijem, ker ni nič dobrega za tebe v Redbullu. Eni so pa čisti nacija. Kje je potem meja? Meni se zdi neumno biti tako ekstremen. Za mene je meja ali je alkohol ali ni alkohola v hrani ali pa pijači. Po moje vse izvira iz nekih frustracij pa nekih psiholoških stvari, ko misliš, da si bolj poseben zaradi tega, sploh glede na to, kako mlad se začneš označevati za to, in je veliko na temu, to se tudi občuti pri drugih, ki sem jih opazoval, se mi zdi da kar dosti to pomeni, da so bili straight edge pa vegan zato, ker so hoteli nekaj biti.

12. Uf, nevem, da si je rekla, da je straight edge, poznam mogoče eno ali pa dve. So neke punce, ki so bile blizu temu, ampak sploh ne morem za nobeno reči 100%, da se je imela za straight edge. Mogoče so v tej sceni malo preveč agresivne ideje pa glasba jim ni blizu, tako da čisto razumljivo, da jih ni toliko. Se mi zdi, da punce, zato ker mogoče hočejo biti starejše, prej začnejo kaditi ali pa piti. Pa ker mogoče kakšni starejši fantje kadijo pa pijejo.

13. Meni je ta abstinenca zelo pomembna, ves čas sem trezen, pa že tako gre toliko stvari mimo mene, ker sem premalo pozoren, utrujen, pa že tako ne moreš vedno najbolj popolno razmišljati, da bi si pa še to kvaril s substancami, se mi pa zdi škoda. Čeprav mogoče je pa ful dobro biti zblojen. Saj vedno pravim, da ko bom star, ko mi bo malo bolj vseeno za zdravje, sicer pijanec nočem biti, ker je grozno, ampak malo fantaziram o tem, da bom kadil travo in igral igrice s svojo ženo. Če mi ne bo všeč, se seveda ne bom silil, ko mi pa tisti, ki jim je dobro, pripovedujejo, kako jim je, se kar malo vživim. Ampak ne pa zdaj, zdaj moramo delati, pa biti aktivni, jaz načeloma hočem tako živeti, kot zdaj živim. Ker menda postaneš ful len, ko si zadet, pa nič se ti ne da. Jaz sem vedno pravil, da so mi bolj všeč sprženci, kot pa pijanci, ker nikoli niso bili agresivni, kot kakšni, ko so pijani, čeprav po drugi strani mi je bilo včasih kul iti ven z ljudmi, ko so pili, ampak se ga niso napili do konca, ker kakšnim se šele potem razveže jezik in se je bilo čisto super družiti z enimi in se pogovarjati stvari, ki se jih

prej ni hotel pogovarjati. Meni pa tudi če sem trezen, če on pade v tisti mood, ko mu je vseeno, kaj pove, potem tudi jaz tak postanem. Ampak če sva bila pa oba trezna, se pač nisva imela kaj za pogovarjati.

14. Ne vem, mogoče do neke mere, načeloma ja, če sem komu razlagal o tem sem rekel, da je to neke vrste subkultura, prej kot gibanje, ker gibanje se mi zdi da ima nek namen, da hoče nekaj doseči, mi pa nismo, vsaj jaz nisem hotel. To je pač samo izbira, nič drugega. Pri gibanju imaš pa nek cilj, ane. Smo bili bolj kot subkultura ves ta punkrock, hardcore, vsi, ki smo prišli na koncert, ne samo straight edge, mogoče vsemu temu krogu bi lahko rekel mala subkultura znotraj večje alter subkulture, mogoče to. Ja za straight edge pa mogoče, ker nas je bilo samo par, bi bilo smešno govoriti o subkulturi.

15. Od začetka je bila scena bolj tam v Ajdovščini pa Novi Gorici, tam smo bili od začetka. Sicer jaz ne tolik, ker sem bil še tak mladič, je bilo treba iti z vlakom, tam čez Bohinj... Vem da enkrat sva prav s sestrično šla v ta klub Jutro v Ajdovščini in ja, to so bili prvi taki hardcore koncerti, ampak jaz tega nikoli nisem jemal kot straight edge, to je bila pač punkrock hardcore scena, potem pa če slučajno nisi pil, si rekel da si straight edge. Ni bilo zdaj tako ena-ena, tako kot v Ameriki, ko vidiš koncert, kjer izgleda, kot da so res sami straighterji vsi na koncertu in to je meni tako čudno in nikoli ni bilo po moje tega tukaj, ne, nikoli. Saj ni bilo dosti ljudi, ki bi bili straight, pa tudi neumno bi bilo, da bi se tako izolirali, ne vidim te scene. Ampak ja, sem hodil na koncerte, zdaj pa malo manj. Drugače pa poznam bolj kot ne samo teh 10 ljudi iz Rakeka, Ajdovščine, Nove Gorice, potem tudi nekaj iz Celja, potem so bili pa še Mariborčani, Curse of Instinct pa še ene par. V vsakem večjem mestu se mogoče kakšen posameznik najde. Iz Ljubljane nisem nobenega poznal, mogoče je še kdo iz Postojne, ampak to je itak skoraj isto kot Rakek.

16. Ko gledam na to straight edge sceno, na te ljudi, nihče ni luzer, vsak je v nečem uspел, vsi smo nekako odrastli, vsak nekaj dela, kar ga vsaj približno veseli. To se mi zdi veliko bolj pomembna stvar v življenju, kot da ne pijem. Vsak je nekaj danes in se spoprijema z življenjem tako al drugače, to se mi zdi veliko bolj pomembno, ampak bendov na to temo pa ni, ali pa so, pa jaz ne berem besedil.

17. So taki, ki so bili, pa niso več, zato bi rekel, da jih je včasih bilo več, zdaj lahko da je kakšna nova generacija, kjer jih je pa ful, pa jih ne poznam. Seveda je bolj možno, da nekdo ni več, lahko da je pa še kdo postal kasneje, ne vem. Ampak ko si enkrat dovolj star se po moje niti ne označiš za straight edge. Po moje samo kakšni ljudje, ki so bili alkoholiki, rečejo »zdaj pa čisto prekinem z vsem«, ampak tak si tudi ne bo rekel straight edge. Kako je bila

velika scena ne vem, da bi bilo prav straighterjev, tiste, ki sem jih jaz poznal, čisto iz glave, če nas je bilo 10, mogoče na kakšnem nivoju 15, ko so ble take scene ko smo bili skejterji v Radovljici pa se je našel kdo, k je rekel »jaz sem tudi straight edge« pa je bil tri mesece, ampak teh nisem nikoli niti štel. Pač štejem teh deset, pa ne vem če jih je bilo deset, ki so prišli na koncerte, ne samo enkrat, tako da so bili vsaj eno leto, mogoče dve, da si vedel, kdo so.

18. Seveda smo se poznali med sabo, smo imeli na ircu kanal sxe.si, to je bilo največje stičišče te naše scene v bistvu. To vsak vsake toliko ven privleče, ali pa ko se vidimo na koncertih po dolgem času pa se pogovarjamo, kako je bilo takrat na ircu, to je bilo super, ful zajebancije, to nas je ful povezovalo, skupen kanal na internetu, itak smo bili razpršeni po Sloveniji in če ne bi imeli interneta, bi bilo še bolj ubogo vse skupaj. Tako smo se vse zmenili pa družili, delili mp3je pa plate, vse sorte. V bistvu najbolj od vsega pogrešam to, to druženje, ko sem prišel domov zvečer nisem šel gledat televizije, ampak na irc, se zajebavat s prijatelji, ne pogovarjati o straight edgu, pač zajebancija. Bil je pa en starejši tip iz Nove Gorice, ki se je razkuril nad nami, nam je očital, da samo na ircu visimo, da nihče ne dela bendov, zinov, nič, pa kao »mi smo pa vse to delali, vi pa ne«. Meni je bilo že takrat smešno, vseeno mi je, kaj se je tebi dalo delat, super, meni se pa ne da, kaj mi sploh težiš za to. Se je čutil, da nas mora podučiti. Druga generacija, saj je razumljivo, jaz bi tudi mogoče lahko mlajšim kaj očital, ampak jim ne, zato ker jih raje poskušam razumeti, pač zdaj so druge scene, on pa nas ni niti poskušal. Ti starejši, Goriška scena pa to, so imeli fanzine, ampak jaz nikoli nisem bil dosti v tem, v istem času vem da je Zoran delal Addicted to Nothing, smo imeli forum, kjer je bilo bolj trolanje, take razne zajebancije, pa on je pisal te recenzije plat, vem da sem mu še jaz pri eni ali dveh pomagal. On se je s tem dosti ukvarjal, imel je ta online zin, jaz nisem bil nekaj ful v tem.

19. Meni ne.

ŽIGA X

1. Za straight edge sem v bistvu izvedel šele po tem, ko sem ga že na nek način živel, potem sem šele zanj slišal. Mislim, da je bilo to decembra 1995 v garderobi športne dvorane, kjer smo se pripravljali na eno boksarsko tekmo in je prišel en simpatizer s Hare Krišno in je poslušal nekaj, je hreščalo iz slušalk in jaz kot zaprisežen ljubitelj glasne glasbe sem ga vprašal, kaj posluša, pa je rekel »ene straight edgerje«. In jaz: kaj pa je to? Pa mi da za

poslušat Shelter. Potem sem si pa rekel: »pa dobro, alkohola že tako ali tako ne pijem, ali pa mi je bedno, pa proti nasilju je«, kar je bilo takrat sicer malo čudno, čeprav je boks sublimirano nasilje, recimo. Vse te zadeve, ki mi jih je povedal, kaj straight edge je, mi je bilo »vau, saj pa to že na nek način živim, kul, super zadeva«.

2. Jaz mislim, da ne, zato ker to je nastalo iz tega ven, v bistvu je straight edge, če se ne motim, patentiral Ian MacKaye, ker je videl, da se na koncertih dogajajo stvari, ki bi slej ko prej znale uničiti sceno, torej pretepi, samodestrukcija, agresija. Torej je v bistvu gibanje, ki bi moralo pomeniti neko revolucijo, pa neko opozicijo modernemu svetu, v bistvu postalo takšno, kakršen ta svet je, torej je v ljudeh zbujało tisto, kar je pač najlažje v življenju početi, na račun koga drugega kreirati svoj ego. V hardcoru je pa punk zgubil neko svojo ostrino. Se mi zdi, da moraš izhajati iz tega, moraš glasbo začutiti, težko bi našel nekoga, ki bi mu rekel, da je straight edge, pa ne izhaja iz te subkulture, vsaj jaz ne poznam nobenega takšnega. Poznam ljudi, ki ne pijejo, ne kadijo, se ne drogirajo, ampak ti so recimo muslimani, pa delajo to zaradi vere. Moraš poznati neko osnovo, ker tudi če si ti hardcorovc, simpatiziraš hočeš nočeš z nekimi idejami o življenju, izhodišči spoštovanja, upoštevanja sočloveka, zavedanja družbe, stranpoti globalnih zablod in pa zgrešenih poti, pozicijo temu najdeš v besedilih in če ti je to kul potem itak greš s tem naprej. Se mi zdi, da bi eno brez drugega skoraj težko šlo.

3. Vse ostale zadeve so mi bile zelo blizu, kar se tiče promiskuitete, pozitivnega odnosa do življenja, drog itak nikoli v življenju nisem poskusil ali pa konzumiral, kadil tudi ne. Glede alkohola pa tako - vedno sem imel blazno slabo vest, če sem se ga parkrat v življenju napil v srednji šoli, alkohol me je vedno odtujil od samega sebe.

4. Ko sem dosegel določeno zrelost v življenju tam pri 17, 18 letih sem rekel: »jaz pa tega res ne rabim imeti v življenju, predvsem tega, da se nimaš pod kontrolo, da kar greš nekam po svoje«...če se ga napiješ v eni najstniški razposajenosti, lahko to preraste v dosti hujšo odvisnost, ali pa potegne s sabo tudi življenje, ki mu pa že težko rečeš življenje. Nisi sam v tem, za sabo potegneš še koga, po navadi tiste, ki so ti blizu, a je to družina, če si si jo že ustvaril pa si alkoholik, ali pa starše, to ni samo stanje enega človeka. Še zdaj mi je čudno, ko očetj pijejo pivo vpricho otrok, ker to je že neko navajanje, da je pa to ok, pa se ga napijejo na piknikih, pa potem neumnosti delajo, to se mi zdi nekaj čisto čudnega, oziroma sporočanje napačnih vedenjskih oblik. Kar se pa tiče ostalih zadev pa tudi, ane, na svetu je zdaj toliko negativizma, zadev, ki te skušajo usmeriti v neko sledenje, konzumiranje, kupovanje, premalo je tega nekega pozitivnega naboja. Tako da ja, od srede devetdesetih naprej jaz strogo ne

konzumiram ničesar, niti nisem za svojo poroko, niti ne za maturo, diplomo. Velikokrat so me skušali nahecati, ampak ni šans.

5. V mojem priimku je X, umetniško ime, ki je prav zaradi straight edga zraven, jaz se drugače ukvarjam tudi s pisanjem mladinske literature in je to ime notri prav zaradi tega, ker vedno, kadar so vprašanja pred otroki, dobim vprašanje zakaj ta X in lahko povem svojo izkušnjo na nek način speljano skozi zgodbo, kako pa kaj. To je zelo resna stvar v mojem življenju, s katero se defenitivno ne hecam in ne vidim tega kot nek trend, ampak kot vseživljensko zavezo. Ne zavezo, ampak način življenja, ki mi definitivno ustreza, me dela drugačenega od večine drugih ljudi in se mi zdi, da me dela drugačnega na pravi način.

6. Tako močno se poistovetim s straight edgem, da imam še x tetoviran, pa kakšnega si bom še verjetno dal, da bodo trije. Mogoče sem si dvakrat v življenju črn x narisal na roko, pa še to na koncertu, pa je bil to bolj štos.

7. Jaz sem poročen 16 let, s tem, da sem imel priložnost, kot jih ima verjetno vsak, skočiti čez plot ali dva, ampak to je meni absolutno nesprejemljivo. Če si se odločil za neko vezo, za nek zavezanost in predanost, je to stvar človekove odgovornosti, oziroma je to stvar, za katero je treba iti in ni hecov glede tega. Pa tudi ljudje, ki temu ne sledijo, ali se neham družiti ali pa...obsojam ne, ker se mi zdi, da do tega mora vsak človek sam priti, to je pač del, ki dokazuje človekovo zrelost, pa nima to veze z nobeno vero, tukaj gre za predanost, spoštovanje in osnovni akt priznavanja popolnosti bitja, s katerim si. Če tega ni, če imaš potrebo zganjati take stvari, potem ne biti v vezi, oziroma ne delaj tega, ker gre na račun nekoga drugega, po navadi tistega, s katerim si si blizu in do katerega bi moral gojiti največ spoštovanja, ljubezni, dobre volje in ga ne postavljati v neko situacijo, v kateri tudi sam ne bi hotel biti. Tako da kar se tiče varanja sem jaz absolutno proti in sem tudi znal že komu precej zatežit, komu, ki mi je bil kul. Načeloma ne težim, ampak včasih pa rečem: poglej stari, tega res ne rabiš. Tudi če si samski to ni kul, konec koncev je človek vedno prizadet, po navadi se pač postavljam v tipično moško-žensko situacijo, mogoče se sliši stereotipno, ampak nekako tako razumevam svet. Jaz imam veliko spoštovanje do osnovnega človeškega bitja, vsak ima neka čustva, pričakovanja, inspiracije in ne sme se čez to hoditi, to se mora spoštovati, upoštevati in ceniti. Se mi zdi, če bi to znali v svetu početi, če bi si znali prisluhniti in ne drug po drugem hoditi tako ali drugače, bi bil svet veliko lepši. Kar se tiče promiskuitete je tako, da se mi zdi, da se tukaj kaže ena zrelost in odgovornost človeka, ki pa se začne v zgodnji socializaciji in vzgoji, vedno kot otrok imaš že zglede pred sabo. Nisem tak, da bi komentiral ženske pa gledal za njimi in jih ocenjeval, pa bil odzunaj s kolegi na pivu, to se meni zdi

absolutno metanje časa stran, dejanje, ki je prav metanje stran energije in dobre volje, neko stanje, ki je vedno isto. Ja, spoštovanje mora biti in če izhajaš iz spoštovanja tako do sebe, kot do drugih, pač enih stvari ne delaš.

8. Pri tem gre tudi v bistvu za eno spoštovanje, do samega planeta oziroma prostora, kjer živimo. Jaz kdaj tudi kakšno ribo pojem, ampak dolgo časa že ne več, pa kakšne stvari živalskega izvora še konzumiram, s tem, da znam imeti pa momente in časovna obdobja, ko sem pa čisti vegan. Ampak tukaj se v glavnem orientiram po stanju oz. notranjem organizmu, prakticiram dolge teke, torej ultramaratone in včasih mi znese, včasih pane, da si pripravim prehrano okoli tega. Ljudje bi morali imeti spoštovanje do živih bitij, s katerimi si delimo svet, čim več tega, tem bolje. Obstajajo dokazano tudi druge prehranske opcije, s katerimi lahko krasno funkcioniraš, vegani so tudi za dolge teke, oni počnejo to profesionalno v življenju in se lahko samo s tem ukvarjajo, imajo sponzorje. Meni časovno včasih ne znese in vem da ni prav, s tem da poskušam čim bolj omejiti vnos hrane živalskega izvora, se mi zdi to kul in prav. So pa tudi ljudje, ki so mi rekli, da nisem straight edger, ker nisem vegetarijanec. Meso živalskega izvora, če izvzamemo ribo, nisem jedel več kot 15 let. Glede rib je pa tako, da vsake toliko, ko si pregledujem kri, ali pa mi kdo priporoči, jih pojem, so pa zadeve, ki so substituti, ki jih bom začel zdaj čedalje bolj uživati. Sem pa pri vegetarijanstvu izhajal iz hardcora, gotovo, pa tudi zaradi straight edga, pač se mi zdi da furaš dosledno, ali pa ne. Itak krzno pa te scene, to je precejšnja debilnost, pa ko delajo poskuse na živalih, izkoriščanje, kakršnokoli, meni so že kasaške dirke izkoriščanje, dresurno jahanje, pa ko pse na razstave vozijo pa te zadeve, meni je to kar nekaj, no. In tudi knjige, ki jih pišem, so nekako eko kriminalke, govorijo o zavedanju, priznavanju in pa spoštovanju sveta okoli sebe, ne samo ljudi, ampak tudi do živali, ker kar se s svetom dogaja je hudo narobe.

9. Redno izvajam, vsako leto trikrat ali štirikrat, ene projekte, več let že sodelujem s pediatrično kliniko...to delam, ker mi je kul in ker mislim, da je to prav, to nočem zdaj poudarjati... imel sem sošolko, ki je umrla za levkemijo in me je ta zadeva tako zaznamovala, da še zdaj naprej delam te stvari. Torej sodelovanje na neki dobrodelni osnovi s pediatrično kliniko v Ljubljani, že 10 let in več, dosledno nekajkrat na leto, v različnih oblikah, z nogometaši, kot del olimpijskih iger, ki jih vsako leto izvajajo, s psi smo delali, preden je to postalo nekako institucionalizirano, smo šli s psi malo otrokom polepšat dan, zdaj je pa prišlo do tega, da sem bil Božiček, najprej na samo enemu oddelku, s tem da smo naredili eno ful hudo akcijo, ki bo zdaj postala tradicionalna, ne glede na to, kje bom in sicer spust Božičkov po pediatrični kliniki. Povezali smo se s specialno enoto slovenske policije in oni gredo gor in

se spustijo po zunanji fasadi pa potem mahajo in tako naprej in obiščejo čisto vsakega otroka po oddelkih, da se ga obdari z neko drobno pozornostjo. To je ta dobrodelna angažiranost, redno sodelujem tudi z Zvezo prijateljev mladine Slovenije, z Anito Ogulin, organiziramo vlak in peljemo socialno ogrožene družine na Pikin festival, oziroma na češnje v Goriška Brda. S tem, da ta Pikin festival se je malo bolj prijel, tako da zdaj bomo v bistvu četrto leto zapored naredili to. Poleg tega pa tako sodelujemo, če imamo na radiu kakšno akcijo, kakšno varianto, sem po navadi jaz pobudnik tega, oziroma če ne, pa vsaj vodim projekt. Dostikrat naredimo kakšno akcijo, ki po navadi ni nikoli medijsko podprta, ker to pač ni cilj tega. Veliko spremljam, kaj se dogaja v svetu in okoli nas, zelo se me dotaknejo zgodbe posameznikov, ki mogoče nimajo toliko sreče v življenju, kot jo imam jaz. Pa te svoje knjige dajem okoli, na bolnišnične oddelke, šolske knjižnice, ki vem, da nimajo denarja, teh knjig sem razdelil več kot sto. Pa dostikrat kaj zastonj naredim, ko je kakšen projekt, ali je to tekst, strip itd. Pa po šolah in vrtcih dostikrat nastopam zastonj, brez problema, otroke skušam navdušiti za branje.

10. Najprej je bilo vsem čudno: »kako ne boš pil in kadil?«, ampak se tudi nisem dosti družil s temi ljudmi. Treniral sem veliko in kmalu sem se poročil, nisem bil neka družba, da bi se hudo okoli klatil, pa po koncertih pa to. Še zdaj se včasih zgodi, da kar pivo prinesejo na obisk pa potem rečem »ne hvala«, pa oni »zakaj pa ne?«, pač zato ker ne pijem alkohola. »Kaj pa je narobe s tabo?« Ja nič ni narobe z mano. Ljudje so itak sami s sabo preokupirani, tako da ni bilo nikoli kaj več kot to. Me pa še vedno znajo hecat ali pa zajebavat, pa itak pravijo, da sem dovolj odbit brez tega.

11. Če me vprašaš vsi, ki so včasih bili straight edge, pa zdaj niso več, težko, da si rečejo to. To je pač tak način življenja, ki bodisi gre s tabo, z roko v roki, ali pač ne. Jaz sem zdaj kar hardliner glede česar koli takega in ne toleriram skoraj ničesar kar se tega tiče. Pa tudi tako, če bom videl, da bo bend na odru pijan, pa da bo pil ali pa to poveljeval... če bi ga kdo preveč s tem biksal, me zelo hitro mine. Če si bo kdo govoril, da je straight edge, pa da bo tam pil... to ni več to, jaz sem glede tega zelo načelen. Potem lahko tudi jaz enkrat ženo prevaram, pa rečem: pa saj v bistvu je pa nisem. Spet da bi bil ful militanten, kolikor sem videl nekatere skupine straight edgerjev, kjer zdaj po moje večina članov ne fura več tega, nisem, na dolgi rok moraš najti eno ravno pravo mero, pustiti drugim ljudem dihati in bivati. Tebi to ni kul, ni ti fajn, ne pa soditi drugih, to ljudje preradi počnemo. Za sebe točno vem kaj pa kako, in da bom čez 20 let isti. Če si pa preveč militanten, oziroma sodiš druge in jim težiš, pa mogoče celo da prihaja zaradi tega na koncertih pa teh srečanjih do nekih tenzij. Vsak dela kar hoče,

jaz sem lahko prijatelj čisto z vsakim, pa zajebancija je, dokler pač ne gre na račun drugega. Zelo hitro lahko greš sam sebi v neko nasprotovanje. Vseeno moraš biti tudi tolerant. Vsake oči majo svojega malarja, vsak pri sebi najbolje ve kaj pa kako. Če mi kdo reče, da nisem straight edge, ker kavo pijem, ok, prav. Vedno mora biti zraven malo zajebancije, to ne sme biti tvoja služba, punk konec koncev izhaja iz nekega upora.

12. Hmmm, ne poznam nobene punce, da bi se tako deklarirala, morem malo pomisliti. Veš kaj, te punce so vse dosti mlajše od mene.

13. Ti moraš imeti nek smisel v življenju, marsikdo lahko reče, da je straight edge neka ideologija, skorajda nek new-agerski način življenja, ampak ni, to je način življenja, ki je pozitiven, kul, predvsem pa izhaja iz spoštovanja do samih sebe, kar je eden izmed temeljev, to pomeni da se zavešaš in da so ti neke zadeve v življenju jasne. Tudi če se temu ne bi reklo straight edge, bi tako živel.

14. Nikoli ni bilo to neko gibanje ali pa subkultura, bi pa rekel, da se je sredi 90ih začelo, konec 80ih, kolikor se jaz spomnim, je šel hardcore dosti v drogo, potem je bilo pa malo tišine pa se ni kaj dosti dogajalo, potem pa se je spet začelo malo bolj. Ampak to je bila stvar osebne odločitve. Izključno samo zaradi sebe sem straight edger, nikoli se nisem zaradi tega počutil kaj več, da bi mogel zganjati kaj. Saj kaj pa lahko kot straight edger sploh delaš - spoštuješ samega sebe, ohranjaš treznost in živiš eno zdravo življenje in imaš en pozitiven odnos do sveta, to izhajaš iz sebe, jaz se ne vidim kot del nečesa no. Jaz kakega gibanja nisem nikoli zaznal, tudi ne vem, če smo imeli v Sloveniji znane primere skupin, ki so utelešale ali pa izražale neko ideologijo, jaz ne vidim v Sloveniji da bi bil bend, ki bi bil straight edge in bi potem hodil okoli. Mislim, da je straight edge stvar izbire vsakega posameznika in da se tam vse začne in konča. Da bi bila pa to kakšna scena, da bi se kaj dobivali, družili, to pa ne.

15. Jaz mislim, da neke scene ni bilo in da je vsak za sebe individualno do tega prišel. Konec 90ih je bilo tam na Primorskem kar razvito, vem da smo se mi ful norca iz njih delali, pa da je bilo ene parkrat že na meji incidenta, čeprav s temi Novogoričani nikoli, oni so bili dosti za zajebancijo. Ajdovščina je bila ful močna, pa Gorica, Vipavska dolina, so bili okoli tega fanzina 13 brat, je bilo tudi kulturno društvo, so nekaj časa ful koncerte na to vižo delali.

Jaz sem za to izvedel od teh fantov iz Litije, ta ki mi je dal Shelter za poslušat. Je bil pa en bend Spritual Pyrotechnics iz Krškega, so bili tudi Krishnevc. Jaz sem tudi delal koncerte, ampak nikoli straight edge koncerte, delal sem to, kar mi je bilo kul.

16. Straight edge se mi zdi ena stvar, ki še ni dosti raziskana, pregledana, sploh kar se tiče slovenske scene, kdaj se je to zgodilo pa kdo je bil nekako prvi pa to, se mi zdi da so

posamezne scene ker tega ni bilo umirale, punk rock mogoče, pa hardcore je tudi bil v Ljubljani od leta 1984, pa je potem tudi sam sebe spotaknil, potem pa dolgo časa ni bilo nič, oziroma so bili posamezni poskusi, kolikor jaz vem, ni bilo neke kontinuirane scene iz tega ven. So bili vedno nekak bolj posamezniki bom rekel, k to živijo, furajo, ali bendi ali pa posamezniki, ki so organizirali koncerte.

17. Ne bi znal oceniti.

18. Vsak človek je svoj, moraš živeti in pustiti živeti, nikogar nočem spreobrniti. Ful bi me motilo, če bi bila žena taka hardcore pijanka, pa če bi bil to njen lifestyle to sigurno ne bi šla skupaj. Pa tudi ona ve, da to meni ne bi bilo najbolj kul. Ampak ji ne težim, daleč od tega, če pivo pije, jo samo malo pohecam. Kar se tiče družbe – jaz imam družbo, pa dogaja se mi skoz med ljudmi, imam pa ful rad svoj mir. Z leti sem postal dosti tak, da sem rad doma, zelo rad debatiram pa polemiziram, se pogovarjam, rad ustvarjam pa delam svoje stvari, samo letos bom izdal 6, 7 knjig in to je zadeva, kjer rabiš svoj čas, tako za razmislek, kot za sam akt pisanja. Moji poklici, ki jih opravljam in če hočeš toliko kilometrov preteči, da dobiš kilometrino, potrebuješ veliko časa, tako da mi zelo malo časa ostane še za koga drugega, rad grem domov in imam svoj mir. Glede izbiranja prijateljev bi me motilo, če bi bil to nek namen – gremo na nogomet pa ga potem še na pivu zablužimo, gremo ven, se ga nažret pa no way, nikoli nisem bil za kaj takšnega. To se mi zdi tako plitko in plehko, tak način zabave in druženja, saj potem ne veš več, kaj si se pogovarjal. Na nek način sigurno izbiraš to družbo, ki pa je itak nimam zelo veliko. Če bi šel zdaj gledat prijatelje, s katerimi se družim, jih večina ne pije in ima podoben lifestyle kot jaz, ali pa pijejo zelo zmerno. Jaz imam enostavno ene momente, če se zadeva razživi, jaz vstanem in grem. Znam bit zariban glede tega. Raje, kot da bi žural zunaj, sem doma in pišem. Kar se pa tiče vzgoje otrok - jaz jim ne težim glede vegetarijanstva, jim pač povem, kaj določene zadeve potegnejo za sabo in glede alkohola pa drog itak sami vidijo, da tega ne počnem, torej sem nekakšen vzgled, sem pa rekel, da tega več kot toliko ne bom toleriral, zajebancije pa eksperimentiranja s tem, ampak tukaj moraš paziti, ker je hitro lahko kakšen kontra efekt, ampak otroka itak oba pravita, da bosta hardlinerja, straight edgerja (smeh).

19. Se mi zdi, da ni čisto nič narobe s tem, da se o tem govori, da se to predstavi ljudem, da vidijo, da je tak način življenja dober. *It's ok not to drink* ali kako pravijo, čeprav te družba postrani gleda in ti kar naprej poskuša nekam podtakniti alkohol.

Jaz imam željo, jaz to prakticiram na polno, v vsakem mojem nastopu v šoli, ko govorim o mladinski literaturi, skozi katero tudi sporočam določene zadeve, ki izhajajo iz hardcora,

mogoče ne toliko iz straight edga, to so pač neke moje osnove, s katerimi se lahko vedno znova izživim ali pa se poistovetim, me ni sram na to opozoriti, govorim o straight edgu kot o nekem načinu življenja, ki je na dolgi rok sigurno človekov zaveznik oziroma prijatelj. Za mene je vsaka konzumacija alkohola ali pa drog dejanje, ki ga storiš proti samemu sebi. Tudi en kozarec vina, ki bi bil za zdravje, kar me vedno znova skušajo prepričati, da je to za zdravje - to je tvoja varianta, poskusi brez tega kozarca vina zdržati eno leto, pa boš videl, da si pravzaprav odvisen, čeprav govoriš, da nisi. To sem imel z mojim očetom vedno debate, vedno se začne doma, pa ne, da bi mu jaz očital, al pa komurkoli govoril, da tako mora biti, tudi na teh šolskih nastopih je tako, pač povem da je to moj način življenja in da mi pač ustreza, če komu drugemu ne, kul. Ampak očetu sem vedno rekel: »Ti si v bistvu odvisnik od alkohola, face it«. »Ja ne, nisem.« »Ja potem pa bodi brez piva ali pa česarkoli en mesec« in ni šlo. Potem pa je zaradi bolezni moral nehati piti in je zdaj ves pameten do drugih (smeh). Jaz ne pametujem, jaz pač, ko me vprašajo, zakaj x, povem celotno zgodbo, da izhaja iz te kulture, iz straight edga, da so se s tem označevali na koncertih, da se je vedelo, da ne smejo točiti alkohola oziroma da lahko pijejo, in sem ga lepo vtaknil v moje ime, se mi zdi tako fajn, gre z roko v roki s tem kar jaz živim. Veliko ljudi sploh ne ve, prvo kot prvo, da to obstaja, ko se pogovarjaš ali kakorkoli, mogoče bi bilo več ljudi, ki bi rekli, da je pa to v bistvu ful v redu, sploh če poznaš prave vzroke, oziroma če so ti kul in ja, vsako ozaveščanje v tej smeri je kul, da bi si hotel mogoče kdo pogledati kakšno knjigo ali pa prebrati o tem kakšen članek. Ko sem jaz o tem pisal za Frko leta 2002 so me tamali skoraj križali, oni so začeli z »wtf je zdaj to«, so začeli skenirati pa *hejtati* na forumu, to je bil na primer tak dober moment, če prav razumem, je bil očitek, da se v mainstream medijih naj ne bi o tem pisalo. Ampak konec koncev če pogledaš, da bi kdo začel temu slediti, ali pa da bi pomislil o tem, je to dobra stvar...saj zdaj ne bo masovno nihče temu sledil, ker ga je prelahko piti vsako soboto. Pač oni so bili taki prav hardlinerji pa vegani, zdaj ne vem kako je z njimi.